

СЕДЕМДЕСЕТ И ТРЕТО ЗАСЕДАНИЕ

София, сряда, 19 декември 1990 г.

(Открито в 15 ч. и 10 м.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ (*звъни*): Уважаеми народни представители! Присъствуват 310 души, отсъствуват 89. Това е справката, която получих. Имаме нужния кворум. Започваме заседанието без да губим време.

Проектът за дневен ред ви е раздален. Поставям го на гласуване.

Техниката ни е готова и вече са ви раздалени правилата, но ние от утре ще започнем да гласуваме по новата система. Сега ще гласуваме по настоящия изпитан, не особено добър начин.

Има ли възражения по дневния ред?

ДРАГОМИР ДРАГАНОВ: Уважаеми господин председателю, уважаемо председателство, дами и господа! Бих ви предложил без да променяме съдържанието на дневния ред, все пак точка 1 да я разгледаме най-накрая - тя да стане последна, втора точка да стане първа и т.н.

Какви са моите съображения? - Точка първа е така дългоочакваният от всички нас законопроект за собствеността и ползването на селскостопанските земи. Очевидно е, че ние не можем да си правим илюзията, че ще го разгледаме до 17,30 часа, а след това да преминем към другите точки. Нека да изчислим всичко това, с което сме в дълг, и след това да започнем сериозно да се занимаваме с този законопроект.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има ли и други становища?

ЕМАНУИЛ МАНЕВ: Аз съм против това предложение и смятам, че точка първа трябва да си остане като точка първа, защото другите шест точки ще отнемат достатъчно много време и няма да можем да стигнем до разглеждането на точка първа.

Можем да започнем със законопроекта за земята и в 17,30 ч. да прекъснем разискванията.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Становището на Бюрото на Великото Народно събрание в случая е категорично и ние ви молим да го подкрепите: да започнем с точка първа - законопроект за собствеността и ползването на селскостопанските земи. Ние поехме ангажимент да поставим на първо разглеждане още в самото начало приоритетните закони, а този законопроект е най-приоритетният от приоритетните.

Що се отнася до реда, ние имаме предвид значението на останалите точ-

ки и сме предвидили определен регламент, който да ни позволи да започнем обсъждането днес, да продължим около час и половина, може би до почивката. След това вече, както знаете, ще преминем към разглеждането на точка втора. В днешния ден ние не предвиждаме предварително обсъждане, следователно ще имаме възможност спокойно да разгледаме и останалите точки.

Господин Драганов, държите ли още на предложението си или приемате нашите аргументи?

ДРАГОМИР ДРАГАНОВ: Добре.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля народните представители, които са съгласни с така предложенния дневен ред, да гласуват

Има ли против? - Трима. Въздържали се? - Двама.

Дневният ред се приема.

ДНЕВЕН РЕД:

1. Законопроект за собствеността и ползването на селскостопанските земи.
2. Предложение във връзка със съставянето на новото правителство.
3. Проектоправила за работата на Анкетната комисия по досиетата на народните представители.

4. Второ разглеждане на законопроекта за изменение и допълнение на Наказателния кодекс.

5. Второ разглеждане на законопроекта за амнистия.

6. Освобождаване от пълномощия на народен представител.

7. Избор на парламентарни секретари.

Преминаваме към разглеждането на точка първа от дневния ред:

Законопроект за собствеността и ползването на селскостопанските земи

Както вече казахме, пристъпваме към обсъждането на един от най-важните и приоритетни законопроекти от нашата законодателна програма. Излишно е да подчертавам интереса, с който българският народ очаква приемането на такъв закон.

Както знаете по този въпрос в Бюрото на Великото Народно събрание постъпиха редица законопроекти. Те ви бяха своевременно раздалени и вие сте имали възможност да се запознаете и да се подготвите по тях.

В съответствие с ал. 3 на чл. 95 на Правилника за организацията и дейността на Великото Народно събрание, велеща комисия в случая е Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство. Раздаленият ви законопроект е разглеждан в Законодателната комисия, и в Комисията по икономическата политика, а също така и в Комисията по труда, социалната защита и осигуряването на гражданите. Поради това ще давам последователно дума-

та на представителите на тези комисии.

Първи има думата Атанас Ганев - председател на Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство.

При мен вече има записани оратори. Много моля своевременно да изпратите бележки, за да можем да съставим списъка на тези, които ще говорят на днешното заседание, а също така и при разглеждането утре.

АТАНАС ГАНЕВ: Уважаеми народни представители, драги колеги! Земята е най-важното и с нищо незаменяемо национално богатство. Като природен дар тя е и следва да бъде особен обект на собственост. Нашата страна е с малко и ограничени землени ресурси. На човек от населението се падат около 5 дка обработваема земя. Тази ограниченост на земята и нейната особеност като национално богатство налагат специални мерки за рационалното ѝ използване и опазване в интерес на нацията.

Тази грейпа земя досега е хранила и занапред следва още по-добре да храни българския народ. Нейните възможности са далеч по-големи от това, което наблюдаваме днес, и в това всички смятам, че сме еднакво убедени.

Извършените многобройни, недостатъчно обмислени и необосновани реорганизации в отрасъла и непрекъснатите промени в нормативната уредба, доведоха до откъсване на селските стопани от земята, намаляване на производството и обезлюдяването на цели села. Хиляди декари плодородна земя са предоставени за неселскостопански дейности и е загубена за производството на селскостопанска продукция. Не по-малко са изоставените и пустеещите земи в страната, а също така тези, с нарушени почвено - екологически качества.

Обективна необходимост е сега да се създадат нови законодателни условия и предпоставки за развитието на всички видове собственост и стопанисване на земите, на свободната стопанска инициатива и конкуренция между стопкопроизводителите, за широко прилагане принципите на пазарната икономика и в отрасъла - селско стопанство.

Като изхожда от това, постоянната Комисия по аграрната политика и реформите в селското стопанство смята, че основният и най-важен проблем сега е преди всичко този за възстановяване собствеността на селскостопанските земи на нейните собственици и създаване на съвременна законова уредба за по-рационалното използване на земята в нашата страна.

Направен е опит да се изхожда от основополагащия принцип "Земята да принадлежи на тези, които я обработват". Това означава, че тя следва да бъде предоставена на тези, които реално могат да я обработват, разумно стопанисват и рационално използват, без да се допуска спекулативно отношение към нея и разхищаване на силата. В сбита форма целта на предложения законоп-

проект е да се уредят следните основни въпроси:

Първо: Провъзгласено е правото на всеки гражданин да придобива и притежава в собственост селскостопанска земя при едно единствено условие - да я използва за производство на селскостопанска продукция. Застъпено е по принцип становището български граждани, които живеят постоянно в чужбина, а също така чужди граждани и чуждестранни юридически лица и фирми да нямат право на собственост върху селскостопански земи в България. Български и чуждестранни граждани имат такова право само при наследяване по закон. Считаме, че това няма да бъде пречка за привличане на чужди инвестиции, защото им се предоставя право на ползуване на земи в България за определени цели.

Възстановява се правото на собственост на гражданите и техните наследници върху внесените в трудово - кооперативните земеделски стопанства земи в размери, определени от Закона за трудовата поземлена собственост от 9 април 1946 г. На тези лица с проекта се предлагат няколко възможности:

- могат да я предоставят на кооперативното земеделско стопанство за колективно обработване и да получават рента за внесените от тях земи;
- когато прекратят членството си в кооперативното земеделско стопанство, собствениците или техните наследници могат да поискат да им се върне обратно земята по количество и качество в идеални граници, за да образуват частно земеделско стопанство или да образуват нова кооперация по техен избор;
- когато собствениците или техните наследници нямат възможност и не желаят да се занимават със селскостопанска дейност, те имат право да поискат заплантане на селскостопанската земя, предвидено в законопроекта с обligeции по ред и условия, определени от Министерския съвет.

Изкупените по такъв ред земи, както и непотърсените такива от бившите им собственици в определения от настоящия закон срок по нашия проект, се зачисляват в Държавния поземлен фонд. В някои проекти обаче се изказват и съображения за оставянето на тези земи в общинския поземлен фонд;

- възстановява се правото на собственост на религиозните общности, на читалищата и на други организации до размерите на притежаваните от тях земи съгласно Закона за трудовата поземлена собственост от 9 април 1946 г.;

- предвижда се възможност за гражданите, които нямат собствена земя, по работят в селското стопанство или искат да осъществяват селскостопанска дейност, да се сдобият с такава чрез покупка или оземляване за сметка преди всичко на държавния и общинския поземлен фонд;

- всички собственици на земи или техните наследници при излизане от ТКЗС имат право да поискат и полагащата им се част от имуществото на сто-

панството;

- със законопроекта не се гарантира навсякъде възстановяването на цялата внесена земя поради общото ѝ намаляване в резултат на отреждането на земи за неzemеделски пущи. Възстановяването собствеността на земята ще се осъществява съобразно на общото намаляване на селскостопанските земи в дадено селище. В тези случаи разликата ще се заплаща или ще се възстанови за сметка на Държавния поземлен фонд на селището до размерите на внесената от тях земя.

Второ. Предвиждат се някои частични ограничения при покупко - продажбата на селскостопански земи.

- освен че право на собственост могат да придобиват само български граждани, които живеят в страната, с предимство ще се ползват гражданите, които към момента на извършване на сделката се занимават основно със селскостопанска дейност, нямат собствена земя и притежават земи в съседство до имота, предложен за продажба. Такива предимства имат и юридическите лица;

- относно покупко - продажбата на земя и нейното арендуване обаче се предлагат два варианта на вниманието на Великото Народно събрание: първият вариант е - гражданите имат право на свободна покупко - продажба и свободно арендуване на земя помежду си веднага след получаване правото на собственост; и вторият вариант - в продължение на 5 години от придобиване правото на собственост гражданите да нямат право на покупко - продажба на земя помежду си и да я дават под аренда на други физически лица. По-голямата част от членовете на комисията поддържат втория вариант от гледна точка на по-голяма справедливост, недопускане спекула със земята, ненарушаване принципа "Земята на този, който я обработва" и несъздаване условия за социално напрежение сред населението, заето със селскостопански труд. Има изказани немалко становища и за забрана изобщо на покупко - продажбата и арендуването на земя между физически лица пак по посочените съображения. Дискусията обаче в тази област е обективно необходима и тук в тази зала;

- при извършване на разпоредителни сделки със селскостопанската земя се предвиждат определени гаранции за запазването на земята от раздробяване. Минималният размер на поземления участък не може да бъде по-малък от определения за съответния район от общинската поземлена комисия.

Трето. Със законопроекта се уреждат и въпросите за собствеността върху земята на:

- гражданите, които не са били членове - кооператори, но са притежавали селскостопанска земя, която е била отнета по силата на различни нормативни

актове, както и на други юридически лица, собственици на земя;

- земеделските стопанства, получили за безвъзмездно и безсрочно ползуване земя по редина постановления на Министерския съвет;

- кооперативните земеделски стопанства, чиито земи са предоставени с акт на компетентен орган, вследствие на многобройните реорганизации на държавни и други организации и др.

Четвърто. Разработени са по-подробно и въпросите за оземляването, арендата и наемите, свързани с ползуването на земята. Стигнахме до убеждението, че такъв раздел в законопроекта е необходим, тъй като засега тази практика съществува и не е уредена по-конкретно с други законодателни актове. Колкото и да се отрича от редина колеги възможността за прилагане на арендата изобщо, считаме, че тя и да се изключи като възможност между физически лица, ние намери и занаярел своето приложение между държавата и други юридически лица от една страна и между държавата и други физически лица.

Пето. Със законопроекта се създават два нови органа: Национална комисия по поземлената собственост като държавен надведомствен орган и Комисия по поземлената собственост към всеки общински народен съвет. Уреждат се устройството и дейността на тези органи.

За гарантиране правата и интересите на гражданите, на кооперативните земеделски стопанства и на други юридически лица във връзка със собствеността им върху земята е въведен съдебен контрол върху решенията на националната и на общинските комисии по поземлената собственост.

При изготвянето на законопроекта комисията се ръководеше от световния онит, по изхождане и от нашите специфични условия и натрупан онит, традиции и съществуващи реалности в момента в селското стопанство.

Законопроектът няма претенциите да обхваща всички въпроси, свързани със земята изобщо и нейното използване и с икономическите отношения в отрасъла. Проектът не третира цялостно въпросите на опазването на земята, на земеустрояването, проблемите на екологията и други, тъй като считаме, че те следва да бъдат обект на редина закони и нормативни актове, които са разбирателно необходими за нормална селскостопанска дейност, но не е възможно да бъдат подробно развити в този именно закон.

В заключение искам да подчертая, че въпросите за собствеността на земята в настоящия момент у нас са толкова сложни и заплетени, че изискват голяма мъдрост и изключителна обективност, за да не допуснем нови грешки и нови пристрастия с исторически последици за икономиката и за нацията ни като цяло.

Нашата постоянна комисия в продължение на 5 месеца работи съзнателно

но, упорито и с чувство на голяма отговорност, за да може от постигнатите над 10 законопроекта във Великото Народно събрание и комисията, да ви поднесе настоящия обобщен вариант на законопроекта за обсъждане. При последното доработване на проекта сме използвали в значителна степен и съображенията на експертната група към Президентството, която последната седмица работеше върху нашия проект успоредно с нас.

Като отчитаме факта, че Законът за собствеността и ползуването на селскостопанските земи има не само голямо социално - икономическо значение, а и голямо политическо такова за страната, считаме, че сега тук, в пленарното заседание, следва да чуем главните допълнителни съображения и виждания по този закон. На основата на това предварително обсъждане законопроектът да бъде доработен съвместно по възможност от постоянната Комисия по аграрната политика и реформите в селското стопанство и Законодателната комисия и след това да се внесе на първо и второ четене във Великото Народно събрание.

Благодаря за вниманието!

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Борис Спиров - заместник - председател на Комисията по икономическата политика.

БОРИС СПИРОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми госпожи и господа народни представители! Ще ви изложа становище по законопроекта за собствеността и ползуването на селскостопанските земи.

На заседанието на Комисията по икономическата политика от 14 и 18 декември 1990 г. бе обсъден последният законопроект за селскостопанските земи, предложен от Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство от 14 декември 1990 г. Комисията взе становище по четири основни точки: по ценообразуването; по земенползването; по пазара на земята и за органите на поземлената собственост.

По точка 1 - ценообразуването. Комисията по икономическата политика на Великото Народно събрание изразява срещу обезщетението на собственика на земята, предвидено в чл. 2, ал. 5; чл. 11, ал. 3 и чл. 14 по тарифа, определена от Министерския съвет, защото това не създава пазар на земята.

Предлагаме цените за обезщетяване да се определят на публични търгове.

По точка 2 - земенползването. Комисията обръща внимание на противоречията между чл. 37, ал. 1 и чл. 9, ал. 6 и между чл. 37, ал. 2 и чл. 19, ал. 2, както и чл. 45, т. 5, които произтичат от онита да се предоставят изключителни права за арендуване (ползване) на земята на държавните земеделски стопанства и кооперативните земеделски стопанства (в чл. 18, във връзка с чл. 17 и чл. 23, ал. 2, във

връзка с ал.1), като отнемат тези права за срок от 5 години на останалите собственици на земя и като арендодатели, и като арендатори. Едновременно с това се лимитира размерът на доходите на собствениците на земя.

Това противоречи:

а/ на ефективно земеползване, защото по-високата аренда стимулира по-доброто стопанисване на земята;

б/ на въвеждането на пазарни отношения в селското стопанство, като ограничава движението на земята и развитието на формите на нейното стопанисване;

в/ на правата на собствениците на земя, защото ограничава възможностите им да се разпореждат със земята.

Предлагаме противоречията да се решат в полза на клаузите на чл.37 за създаване на либерален режим за арендуване на земята, като едновременно препоръчваме минималният срок за аренда от чл. 39, ал. 1, т. 3 да се повиши на 10 години, което според нас защитава както интересите на арендатора, така и на собственика.

Отдаваме предпочитания на вариант 2 на чл. 4, ал. 1, защото алтернативният изключва едновременно две възможности за частните стопани: даването на земя под аренда и използването на чужд наемен труд.

Предлагаме да отпадне ал. 2 на чл. 6, който дава право на неизвестен административен орган да лимитира размера на частните стопанства в райони с интензивни култури.

Отбелязваме, че в последното изречение на ал.3 от чл.11 и & 2 от допълнителните разпоредби се прави опит да бъдат узаконени нецелесъобразно ползвани селскостопански земи.

Считаме, че тази материя трябва да бъде уредена отделно по достатъчно прецизен начин.

Точка 3 - пазара на земята. По тази точка Комисията по икономическата политика предлага два варианта, като вторият вариант е вариант, предложен от членовете на Българската социалистическа партия, които са членове и на комисията.

Първи вариант. Комисията констатира, че чл. 9, ал. 3, 4 и 5 и чл. 14, от ед-на страна и, от друга, чл. 18, ал. 2, чл. 34, ал.2 поставят в привилегировано положение държавните и кооперативните земеделски стопанства спрямо частните стопани, като не дава възможност за пазарно определяне цената на земята и ограничава или отнема правото на разпореждане със земята от нейните частни собственици.

Втори вариант. 1. Лицата, чиято собственост се възстановява, могат да по-

лучат равностойна на притежаваната някога от тях или от техните наследодатели селскостопанска земя с отчитане на евентуалната редукция при условия, че дават гаранции, че ще я обработват. Това ще се осигури чрез реда за предоставяне на земята. Самоцелното възстановяване на собствеността заради самата нея е недопустима.

Точка 2. Свободната покупко - продажба на селскостопанска земя между гражданите, между тях и юридическите лица, както и между юридическите лица се ограничава докато не се постигне стабилизиране на структурите в селското стопанство и конвертируемост на земята. Комисията счита, че срокът на мораториума трябва да бъде поне пет години. За същия срок трябва да се ограничи и отдаването на селскостопанската земя под аренда между посочените лица.

Точка 3. След прекратяване на мораториума договор за аренда може да има ограничено приложение. Арендатори и арендодатели могат да бъдат само земеделски стопани, които вече осъществяват селскостопанска дейност и не я прекратят с отдаването на земята под аренда. Договорът за аренда трябва да се уреди така, срокът и съдържанието му, че да не поставя арендаторът в подчинено положение спрямо арендодателя.

Точка 4. Собственици на селскостопанска земя могат да бъдат само български граждани, живеещи постоянно в страната и български юридически лица, но без фирмите за чуждестранно участие. Чуждите граждани и лицата без гражданство, и едините, и другите, когато живеят постоянно в страната, могат само да придобиват селскостопанска земя.

Точка 5. Недопустимо е сега съществуващите ТКЗС да се разпуснат принудително чрез самия закон против волята на кооператорите, както и техният имуществен - машини, сгради, добитък да се одържавява под каквато и да било форма. Справедливите искания на бъдещите частни стопани за осигуряване на машини и инвентар, стопански сгради и добитък да се удовлетворяват чрез приемането им за членове на ТКЗС, без да е задължително да внасят земята си, купуване на необходимите машини и прочее от ТКЗС, осигуряване на кредити от държавата при изгодни условия срещу задължение за производство на определена селскостопанска продукция.

Точка 6. За органите на земеделската собственост. Комисията предлага да се дефинират по-ясно функциите на Националната поземлена комисия, за да не се занимава тя с регионалните проблеми на общините.

Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Александър Джеров, председател на Законодателната комисия.

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Господин председател, дами и господа народни представители! Може би това е първият законопроект цялостен и сериозен, който е поставен на вниманието на народните представители във Великото Народно събрание. Предполагам, че няма защо аз да акцентирам върху значимостта на този законопроект и именно поради това смятам, че ще бъде правилно да апелирам към народните представители, които ще направят своите изказвания, задълбочено да погледнат на отделните правила, на отделните правни норми, за да може след като мине законът на първо четене всички комисии, които имат отношение към този законопроект, да изгратят един окончателен проект, който да отговаря на всички виждания и на основните правни принципи.

Внесенният законопроект е всъщност работа на Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство. Известно ви е, че първоначално във Великото Народно събрание бяха внесени около 9 законопроекта. Всички те имаха различни виждания, различна систематика и действително беше много трудно от всичките тези проекти, от тези концепции да се стигне в края на краищата до един такъв законопроект. Той е именно предмет на разглеждане. Той е внесен днес и ви е представен.

Същевременно една работна група към Президентството направи много сериозни разработки, във връзка с този законопроект. Този проект ще бъде взет предвид в по-нататъшната работа, но тук в случая безспорно ще трябва да изхождаме само от проекта на Аграрната комисия, накратко казано.

По същество законопроектът не е обсъждан от Законодателната комисия. Обсъждани са отделни принципи и положения, по които комисията не е взела окончателно становище. И това не можеше да стане при толкова много варианти и много концепции, защото задължението на Законодателната комисия е да направи съобразяването с Конституцията и оттам нататък вече основните комисии са тези, които трябва да изпълнят своите задължения.

Законодателната комисия споделя идеята, че законопроектът, изготвен от постоянната Комисия по аграрната политика и реформите в селското стопанство трябва да се внесе за обсъждане в този вид, за да отрази цялото многообразие на идеите, които се съдържаха в отделните законопроекти, внесени във Великото Народно събрание и да се даде възможност за едно цялостно и широко обсъждане на законопроекта при първоначалното му четене.

Именно поради тези причини Законодателната комисия се въздържа да прави собствени предложения, макар че ясно съзнава необходимостта от такива.

При разглеждането на законопроекта се констатира, че по отделни текс-

тове са палице някои несъвършенства, непълноти и неточности. Законодателната комисия се запозна и с другите предложени проекти, както вече отбелязах, с мнението на групата - експерти, която е работила по внесенния законопроект и всички те ще бъдат взети предвид при по-нататъшно обсъждане, наред разбира се с направените предложения в дебатите.

При обсъждането на проекта, Законодателната комисия констатира, че той не е в противоречие с действащата Конституция. Безспорно е, че такъв закон е необходим, с оглед разрешаване на икономическите проблеми в селското стопанство, които стоят пред страната.

В хода на работата върху проекта ще трябва да се внесат промени в редакцията на текстовете и да се отстранят редица неточности и противоречия. При второто четене в Законодателната комисия ще се обсъдят всичките нови предложения и ще се вземе едно по-правилно решение по някои материално - правни и процесуално - правни въпроси. При обсъждането на законопроекта се очертаваха няколко, които не са малко, дискусийни въпроси, по които не се е стигало до единно становище от отделните вносители. Преглеждайки внесенния вариант, който е пред вас, вие ще констатирате отделните различия. Според нас те се свеждат до следното:

Кои физически или юридически лица могат да притежават селскостопанска земя. Според нас това е един много дълбок, много значим въпрос и ще моля за съдействието на народните представители, за да може да стигнем до едно правилно решение. Имам предвид не само българските физически и юридически лица, имаме предвид и чуждестранни граждани, имаме предвид и чуждестранни фирми с по-голямо или по-малко чуждо участие и т. н. Тази проблематика е дадена в чл. 3 от законопроекта.

Вторият дискусийен въпрос е безусловно или под условие трябва да се върнат внесените в ТКЗС земи. Касае се за следното. Дали да имаме лично обработване на земята от собственика и членовете на неговото семейство, или пък може да се създаде възможност тази земя да бъде предоставена за обработване от трети лица. И това е един от фундаменталните въпроси, които трябва тук, именно в тази зала, да бъдат решени.

Дискусийните въпроси са също оземляването на безимотните членове на ТКЗС, правните последици при неизползване на селскостопанската земя по предназначение. Известно ви е, че тази земя има свое предназначение. Но какво следва, ако аз като нейн собственик, на когото е възстановена собствеността, не я обработвам, съобразно нейното предназначение? Това е проблемът тук.

Следва режимът за продажба на земята. Дали тази земя след като ми бъ-

де върната може да влиза в гражданския оборот, дали мога да я продам веднага на следващия ден или трябва да има някакви ограничения във времето и при условията.

Следващият дискуссионен въпрос е за възможности за даване на селскостопанската земя под наем, за ползване и т. п.

Това са два въпроса, които стоят един до друг. И затова Законодателната комисия внимателно ще проследи направените тук изказвания и вече след преработка на всички становища, заедно с Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство, Комисията по икономическата политика и другите комисии ще представи на ването внимание един окончателен проект.

Благодаря за ването внимание.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Дончо Каракачанов от Комисията по труда, социалната защита и осигуряването на гражданите.

ДОНЧО КАРАКАЧАНОВ: Уважаемо председателство, уважаеми дами и господа народни представители! На седем свои заседания от началото на месец октомври Комисията по труда, социалната защита и осигуряването на гражданите най-задълбочено и подробно се запозна с представените законопроекти, в които се урежда по нов начин владенето, ползването и разпореждането със селскостопански земи. В процеса на обсъждането в нашата комисия се стигна до становището, че по най-общите въпроси почти всички от представените законопроекти имат едно разработване и една основна нишка. Това, смятаме ние, че е позволило и на Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство да разработи един обобщен законопроект, който също най-подробно беше разгледан от Комисията по труда, социалната защита и осигуряването на гражданите.

След разглеждането Комисията по труда, социалната защита и осигуряването на гражданите внесе своите бележки и конкретни предложения наново в Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство.

На настоящето пленарно заседание ние получаваме новия законопроект, по който, с голямо наше задоволство можем да кажем, че една голяма част от бележките, които ние бяхме предложили, са внесени като позиции в новия законопроект. И едновременно с това ние отново поставяме на разглеждане и пред пленарното заседание и комисията някои въпроси, които все още не са били взети под внимание.

Първо. Ние смятаме, че все още в новия законопроект преобладават много административни методи и начин на разпореждане и регулиране със селскостопанските земи. Комисията по труда, социалната защита и осигуряването на гражданите смята, че икономическите методи и средства трябва да бъдат

тези, които да имат приоритет и гаранция в новия законопроект. Освен това ние смятаме, че в новия законопроект трябва да се обърне внимание и да се включи текст, в който да се урежда правото на възстановяване собствеността на тези лица или наследници, собствената земя на които под различни форми е била включена в Държавния поземлен фонд.

Какво имавме предвид? Ние имавме предвид, че в много балкански райони на страната като Тревненски, Габровски, СевлиеВСки, Троянски, Тетевенски и т. н. кооперативните земеделски стопанства бяха организирани насилствено в един период някъде 1955 - 1956 и 1957 година. И след като те се оказаха нерентабилни, бяха включени в държавни земеделски стопанства. А в тези райони имаше прекрасни зеленчукови градини, имаше овощни насаждения. Сега всички тези овощни насаждения са пустеещи.

Ние смятаме, че собствениците на тези овощни насаждения трябва да прилюбят своята земя, трябва да възстановят овощните си насаждения, защото те са богатство за нашия народ и за нашата нация.

Наистина в законопроекта трябва да бъдат включени допълнителни гаранции, още по-сериозни и конкретни гаранции на проблемите за опазването на земята, съхраняването и подобряването на нейното плодородие.

Друг въпрос, който ние поставяме, това е, че е необходимо да се ускори и още сега разработването на Закона за кооперациите и Закона за собствеността, като се осигури едновременно приемане на трите законопроекта. Освен това законопроектът за собствеността и ползването на селскостопанските земи е тясно обвързан и с прилагането на други закони, без които ние считаме, че този законопроект не би могъл успешно да се внедри на практика. Така например, ние смятаме, че трябва да се разработи и приеме законопроект за производство, продажбата и ползването на селскостопански машини и селскостопански инвентар, като се даде стимулиращо предимство, като държавата стимулира това производство на ефективни селскостопански машини и инвентар.

Нашата комисия поставя въпрос, че в законопроекта следва да се предвиди участието на държавата за създаването и развитието на съответните инфраструктури за подпомагане на селскостопанското производство в областта на ветеринарното дело, агрохимическата защита, научното и информационното обслужване, професионалната подготовка и преквалификацията на кадрите и други видове активна помощ, с цел наистина, след като тези, които желаят да работят тази земя, те да имат не само средства, но те да знаят как най-ефективно точно да я обработват.

Като имаме предвид и важноста на този закон не само като икономически закон за нашата страна и нашето народно стопанство, неговото изключи-

телно голямо социално значение, което има този закон, Комисията по труда, социалната защита и осигуряването на гражданите предлага той да бъде публикуван в печата и за всенародно обсъждане, след което той да бъде приет от Великото Народно събрание. Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: След изслушване на докладите на комисиите, давам думата на Виктор Вълков. Дебатите вече започват.

ВИКТОР ВЪЛКОВ: Уважаемо председателство, уважаеми колеги! На 13 септември т. г. Българският земеделски народен съюз в изпълнение на своята предизборна програма чрез своята парламентарна група внесе във Великото Народно събрание проект на закон за поземлените отношения. Предложеният законопроект има за цел цялостната правна уредба на комплекса от отношения на собствеността, ползването, аренда и наема на земеделската земя. Тоест, на всичко онова, което в практиката и теорията е прието да се назовава поземлени отношения. С приемането му парламентът ще отговори на първостепенната задача от законодателното решаване на такъв остър икономически и социален проблем, пред който е изправена страната - проблемът за хляба на народа.

Основополагащите принципи на законопроекта са изложени в мотивите. Аз бих искал да акцентирам върху някои негови съществени решения, които е необходимо да се вземат предвид при разглеждането на въпроса за земята от парламента.

Проектът на БЗНС за закон на поземлените отношения най-кратко може да бъде характеризиран като акт на социална справедливост за истинските собственици на земеделска земя, чиято собственост бе практически одържавена през годините на тоталитарната власт, от една страна, и от друга, като законодателен акт на коренна промяна в поземлените отношения. При това промяна не частична, палеативна, под различни срокове и условия, а цялостна и смела, радикална и безусловна. Както казват юристите - по закон, и от момента на влизането му в сила всяко правонамъщо лице, а това са милиони българи, е непонравен собственик с всички неотменни права на владение, ползване и разпореждане със земята. В частност това означава, че всеки от тези милиони собственици е в правото си да купува и да продава, да отдава под аренда и наем земеделска земя, т. е. да влиза в икономически отношения с други поземлени собственици - държавата, юридическите и физическите лица, подчертавам и физическите лица, на основата на свободната договореност, но при едно генерално условие - да осигури използването на земята по предназначение, за производство на земеделска продукция.

Нашият стремеж е да дадем един достатъчно добър шанс за трудолюбив-

вите и предприемчивите земеделски стопани да произвеждат, да създадем всички законови предпоставки и условия за свободен пазар, който не може да се сведе до свободна покупка и продажба на земеделска продукция и да изключи, макар и временно, от сферата на този стопански оборот земята.

Ние напълно съзнаваме, че зад споровете за принципи на политическите сили, стоят реални икономически интереси. Българският земеделски народен съюз твърдо и категорично застава зад собствениците и се обявява за неприкосновена частна собственост, за истинска земеделска кооперация на база частна собственост, за гарантиране интересите на тези, които работят и ще работят земеделски. Законите пямат мотото. Но ако това беше възможно, то мотото на проекта на БЗНС няха да бъдат двата безсмъртни стиха на земеделския марш: "Другари, наша е земята и нашият труд я оплодява".

Основно място в законопроекта на БЗНС заема глава втора - Поземлена собственост, регламентирана правата на всички собственици - физически и юридически лица, включително кооперациите и държавата, по един и същ начин, с един аршин. Ние не можем да си поделим срещашото се в други проекти деление на земи на граждани, земи на ТКЗС и други юридически лица и земи на държавата и общините, което на теория обославя и на практика води до различия в правата и задълженията на държавата, общините и ТКЗС от една страна, и частните стопани от друга.

Един пример. В останалите проекти не съществува равенство в правата и задълженията на държавата, общините и ТКЗС, да купуват и продават, да отдават под аренда и наем земеделска земя и ограничаването на тази възможност за частния земеделски стопанин. Различieto в правата на поземлените собственици, по наше мнение, води до противоречие с принципа за равнопоставеност, за равни права и еднакви условия за всички форми на собственост и стопанска дейност, залегнали и в сега действащата Конституция.

Като политическа сила, действаща винаги в рамките на Конституцията, Българският земеделски народен съюз не може да подкрепи едно неконституционно съобразно решение.

Необходимо е да бъде поставен на вашето внимание и един друг принципен въпрос - за срока, в който собствениците, чиято собственост възстановяваме, могат да си поискат земята. Този срок в различните проекти е различен, от една до две години. За лицата, които в така предвидения срок не се разпоредят със своята земя, той е свързан с изключително тежки последици. Те губят на практика собствеността си върху нея, срещу което получават обезщетение. Ние смятаме, че подобни срокове не трябва да съществуват по следните съображения: Първо. При тяхното неспазване се стига до олюбяване на земята и от-

немане на собствеността, т.е. до юридическа национализация на земята, която не бе направена дори с колективизацията и създаването на ТКЗС. На второ място, предвиждането на такива срокове е опасно, защото те ще заставят всички поземлени собственици да си поискат земята незабавно, което ще доведе на практика до разтуряне на кооперативни стопанства, а от друга страна - до евентуален срив на производство на земеделска продукция.

Ние заставаме зад друго разбиране. Правото на собствениците да си поискат земята да не бъде ограничавана със срок. Надяваме се, че едно такова решение, което напълно отговаря на принципа за неприкосновеността на частната собственост, ще бъде подкрепено от вас. То е оправдано и с оглед на практическата нужда от инвентар и машини, които сега липсват, както и поради заетостта на мнозинството от собствениците, понастоящем заети с друга дейност.

Позволявам си да подчертая, че предложеният законопроект гарантира опазването на земеделската земя от раздробяване, което е необходимо за създаването на едно модерно стопанство. Многообразието на формите за осъществяване на земеделска дейност, както индивидуална, чрез създаване на частно земеделско стопанство, така и в съдружие и кооперации с други лица. Той стои твърдо на позициите на аграрната реформа, проведена от Александър Стамболийски по време на самостоятелното управление на БЗНС и преповторена със Закона за трудовата поземлена собственост от 9 април 1946 година.

Някога Националният конвент от времето на Великата Френска революция предвиди смъртно наказание, за всеки, който предложи аграрен закон, премахващ поземлената собственост. Земеделският съюз е против смъртното наказание и от нас не може да се очаква такова предложение. Но що се отнася до най-важното, необходимостта от закони, а впоследствие чрез новата Конституция, на безусловни и неотменими граници за собствеността и собственици на земеделска земя, ние нямаме различие с френското законодателство. Българският земеделски народен съюз предлага законопроект чист от партийни пристрастия, който изхожда от традициите на българското земеделие и е съзвучен със законодателната практика на развити демокрации в тази област. Той чертае развитието на поземлените отношения на дневна и утрешна България като страна, която трябва да има преуспеващо земеделие и задоволени хора. В заключение бих искал да изразя благодарността си на нашите експерти за квалифицираната разработка на законопроекта, а също и на хилядите съдружени земеделци и симпатизанти, които го подкрепиха. Доказателство за високата му стойност е включването на тези глави и на преобладаващата част от неговите разпоредби в проекта на Комисията по аграрна политика и рефор-

мите в селското стопанство. Въпреки това и за да не развалям, както се казва, капата с меда, аз апелирам към вас, уважаеми госпожи и господа народни представители, да подкрепите проекта на Българския земеделски народен съюз за Закона за поземлените отношения. Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Давам думата на Красен Станчев, председател на Комисията по опазването на околната среда.

КРАСЕН СТАНЧЕВ: Уважаеми господин председателю, уважаеми дами и господа! Аз ще бъда съвсем кратък. Както спомена и председателят на Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство, законът не урежда изцяло ползването на земята, съответно не урежда и изцяло опазването на земята. Нашата комисия работеше с един вариант, датиран доста от отдавна, както виждате становището на комисията е датирано третата седмица на м. ноември. Оттогава досега ние имаме три нови текста, съответно част от нашите предложения могат да се смятат за, така или иначе, взети под внимание. Така например това, което ние предлагаме на септемврийския вариант на този закон да бъде отнесено към член 22, в този последен вариант, който досега беше разделен, това съдържание бе разделено на два члена. А именно чл. 2, ал. 2 и чл. 24, ал. 1. В същото време в чл. 2, ал. 2 ние смятаме, че трябва да има малка добавка да не се споменава само почвено плодородие, но да се споменава и околната среда. Тъй като определени начини на използване на земята, могат да увреждат не само почвата, но и всичко, което е свързано с почвата. Това, разбира се, е въпрос на една бъдеща работа по закона, която предполагам нашата комисия ще успее да свърши. Ако също така сте забелязали, комисията реши, поради характера на този закон да не повтаря неособено добрата традиция на Указ 922, член 3, който предвиждаше едно абстрактно наказание за такова ползване на земята, което уврежда екосистемите и почвата. Затова комисията реши да използва законодателна техника на препращане към други закони. Част от тези закони или поне сегашните действащите нормативни актове биха могли да бъдат упоменати, но ние решихме, че това не е възможно тъй като обсъждането на Закона за земята ще отнеме достатъчно време и до изтичането на това време е възможно да са налице допълнителни закони, уреждащи точно опазването на околната среда. Затова ние предлагаме в този последен вариант, онова, което в нашите предложения фигурира под първа и втора точка, т.е. първо и второ предложение, да влезе в преходните и заключителните разпоредби като нови параграфи, именно # 5 и # 6. Разбира се, ще трябва да има и известни редакционни поправки, ако всичко това се запази. Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Никодим Попов.

НИКОДИМ ПОПОВ: Уважаеми дами и господа народни представители! Най-напред искам да благодаря на членовете на Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство, Законодателната комисия, Комисията по труда и осигуряването на гражданите, социалната защита, които вложиха огромен труд по изработването на законопроекта за земята. Тези специалисти са работили по 15 часа в денонощието, изразходвали са много нервна енергия, имало е много спорове. Въпреки че не са дошли до еднакви становища, но все пак това, което са направили, е от голямо значение. По-нататък разискванията ще ни доведат до правилни становища относно земята. Дами и господа, земята и водата са две сестри, те са наши родни майки. И когато вече свободата е дошла, за това говори и фактът, че ние тук в тази зала сме с най-различни политически убеждения и можем да говорим свободно, което значи, че сме свободни хора. Обаче въпросът за земята е много сложен. Земята е още мъченица. А и ние сме мъченици, защото се редим на опашки и нямаме достатъчно прехрана.

Становището на Българския земеделски народен съюз "Никола Петков" е: земята да бъде върната на всички тези, от които е взета по принудителен начин и те да могат да се разполагат със земята така, както пожелаят.

Земята да бъде частна собственост, а не само временно да я притежават и когато те я подобрят, да излезе някакво нареждане тази земя да бъде отнета. *(Откъсълени ръкопляскация)* Да има свещена и неприкосновена частна собственост и този, който я обработва, да бъде неин владетел, и тази земя да може да се предава по наследство на неговите деца и внуци така, както е било.

Земята, в момента, която ни е родила, която поддържа нашето съществуване, се намира в окаяно положение, защото трудовите кооперативни стопанства, които бяха създадени по насилствен начин след 9 септември, и държавните стопанства, АПК и още не зная какви си имена, не се обработва. Тя е пустееща.

Земята да принадлежи вярно на тези, които я обработват, но да принадлежи и на тези, на които е била, и на техните наследници. *(Ръкопляскация от блока на СДС)*

Гражданите, които са собственици на тази земя, да имат право да я продават, да имат право да я дават под аренда, и да имат право да разполагат с нея така, както те намерят за добре. Да я обработват, както те знаят, и да произвеждат това, което те искат. А свободният пазар ще им подсказва как да я обработват, какво да сеят и какво да произвеждат.

Ние, които претендираме и искаме една западна демокрация такава, каквато има в културните западни страни, и сме в наченките на такава демокра-

ния, защо да не претендираме земята да принадлежи и да я имаме такава, каквато я имат западните страни, които са отрупани в излизноство от богатства от тази земя. А ние, които я обработваме по този начин, който беше въведен след 9 септември, сме в пелюимък и в глад.

Само този начин на пълна демокрация и на пълна частна и кооперативна собственост, обаче доброволна кооперативна собственост, ще ни доведат до общоевропейския културен дом.

Казват, че сега, когато се говори за земята, ще се появят бунтове, селяните ще въстанат и по най-безпорядъчен начин ще ограбят ТКЗС. Това не е вярно. Историята ни учи, че за земята и за свободата са водени войни, правени са революции и бунтове. И тогава, когато навремето посетнаха върху частната собственост на нашия земеделец, той прави бунтове. Той може и в този момент някъде да се разбунтува за земята си и е напълно в правото си. Защото гладът, който ние го имаме и който още повече ни застрашава, го заставя да прави това.

Но, уверен съм, че българският селянин, българският земеделец няма да прави бунтове. Той обича земята и ще я получи по един законен начин. Последователно още в селото и още в градовете, в които има хора, които се занимават със земеделски труд, няма толкова жадуващи и толкова свирени хора да се нахвърлят да разрушават кооперативните стопанства и да правят бунтове и смутове. Това не е вярно. Това се говори от хора, които не са добре осведомени.

Селяните и гражданите в тези градове, където има земеделие - а те са много градове такива, както е Вълчедръм в Дунавската равнина, както е Кула, Козлодуй, там не са само граждани, но те са и земедельци. Те по един добросъвестен и доброволен начин ще си вземат земята така, както законът, който тук ние ще създадем, ще разпореди.

Земята да бъде в собственост и във владение само на български граждани, а не и на чужденци.

Този поземлен земеделски фонд, който ще бъде създаден, да не е държавен, а да бъде общински. Защото българският народ е по-близо до общината, отколкото до държавата. Защото българският гражданин или българският народ, който сега е народ и има държава, е имал община и тогава, когато не е имал държава, когато е бил под турско робство. И тази община му е гарантирала всичките материални, правни и духовни свободи.

Така че, погрешно ще е да имаме земеделски държавен фонд, трябва да са общински. Там - на място, земеделецът ще може да разреши своите въпроси.

И по случай изказването ми по законопроекта за земята, аз ще кажа само

две думи и за Закона за амнистията. И се обръщам към моите другари от миналото, сегашните социалисти. Нека да изоставят своята доктрина, нека да изоставят своите виждания, които са били в миналото, и нека заедно тук да се обединим в името на тези два закона, които за нас и за българския народ са много съществени. И заедно с тях, и с вас, всички да намерим един общ език и по двата закона, да се обединим, да бъдем в едно цяло, заедно да можем да създадем действително едно стопанско благополучие за българския народ. Да му създадем една свобода и демократично съществуване.

Това са общи мои изказвания относно тези два закона. Подробно те ще бъдат разисквани - първият, за земята, на първо четене, вторият - на второ четене, в най-големи подробности. Тогава специалистите от всички политически групировки ще могат да кажат своята компетентна дума.

Благодаря ви. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Маньо Манев.

МАНЬО МАНЕВ: Уважаемо председателство, уважаеми народни представители! Днес с вас започваме да разглеждаме един от най-важните въпроси на нашия живот - проблема за собствеността и ползуването на селскостопанските земи. Провежданата през последните години в страната ни аграрна политика, в основата на която беше опржавяването на земята, доведе нашето селско стопанство до сериозни затруднения и преди всичко до отнемането на земята от сърцето на селянина, на народа. А не беше ли в духа на утвърдените традиции на този народ, че не съществува друго, което като земята съдържа всички понятия за добруване и за честен живот, за здрава нравственост и достойно преживени дни. И не стои ли не само в неговото начало, но и в неговия край възпяваната в песните му земя като синоним на родината. "Земьо, що си ме родила - казва народният ни поет, и я моли - моя поклон приеми!" Да, защото земята също като родината е най-високият и най-свещеният престол, пред който трябва да се кланяме. Защото привързаността на българина към земята е в основата на неговото жизнено съществуване. Без нея не можем да си обясним характера му, поведението му, смисъла на живота му. Без нея българският селянин напоява на растение, на което са изтърпани корените му, отплетени са живителните сокове за съществуване. Като че ли за него е създадена древната легенда за великана Антей.

Ето защо, като изразявам своето удовлетворение, че най-после Великото Народно събрание включи в дневния си ред и този законопроект, аз отново искам да подчертая, че с нашата дейност и отношение по него ние залагаме основите на спасяването на страната ни и преди всичко на труженика, работещ в българското село. А спасяването на селянина е не само спасяване на държава-

та, но преди всичко спасяване на езика на народа, на неговите национални традиции, на неговата национална култура, на неговото бъдеще.

Уважаеми колеги, изучих внимателно предлагания проект, преди всичко този, който ни беше предоставен на 7 декември, и в движение този, който току - що ни беше получихме. Запознах се и с редица други материали, свързани с проблемите, които се третират в него. Изказвам благодарност на комисията за положения труд при изработката на проекта. Личи умението на професионалистите. Проведах срещи с моите избиратели от плодородното Загоре, членове на кооперативни - земеделски стопанства, работници от различни отрасли на народното стопанство, служители в общината и кметствата, селскостопански специалисти и други. Мненията им за законопроекта са различни. Преобладава обаче учудването и негодуването им, че Великото Народно събрание поставя този голям въпрос за собствеността на земята и нейното ползуване, без да ги попита тях, собствениците на земята, членовете на кооперативните - земеделски стопанства и техните наследници, част от които сега работят както в селското стопанство, така и във всички други отрасли на народното стопанство и сфери на общественния живот в страната.

Използвам случая, за да изразя и силното неудовлетворение на преобладаващата част от населението в моя избирателен район срещу изказваното често мнение (То беше изказано преди малко за съжаление и от уважавания силно от мен Никодим Попов), че една ли не главната причина за тежкото положение в страната ни днес е сложилият се тук, на село, кооперативна форма на собственост. Вече веднъж заявих тук, във Великото Народно събрание, и отново искам да подчертая: истинската трагедия на българското село не е в това. Тя започна, задълбочи се и продължава в резултат на одържавяването посредством изграждането на аграрно - промишлените комплекси, а не в най-новото коопериране. Създаването на кооперативното стопанство не е било и не се е възприемало само като насилие от страна на българския селянин. За множеството от тях те бяха единственото спасение и условие за ефективен, спорен труд. Изградени още в началото на силно демократична основа, особено в областта на своето вътрешно управление и организация, те са един оригинален принос в световното кооперативно движение, в световното прогресивно земеделие. Не само аз, но и преобладаващата част от моите избиратели вярваме силно в кооперативното стопанисване на земята, вярваме, че скорпното възраждане на загубилите, а някъде съзнателно унищожени кооперативни традиции са и ще бъдат в основата на очакваното от всички ни действително въздигане на българското село. Нещо повече, от разговорите с моите избиратели стигам до важния за мен извод, че ако ни посетим сега радикално на коопе-

ративното стопанисване на земята, то това е последната и може би безвъзвратна крачка към дъното на пропастта, към началото на трета национална катастрофа.

Ето защо, като изразявам своето удовлетворение, като вземам под внимание това, че ние сме избраници на народа и сме тук, за да изпълняваме неговата воля, а не да му налагаме нашата воля, правя следните предложения.

Първо, предлагам Великото Народно събрание да утвърди закон, въз основа на който от 15 до 20 януари 1991 г. да се проведе всенароден референдум, донитване по разглежданите проблеми в настоящия законопроект. Конкретно референдумът трябва да се проведе във всяко населено място и собствениците на земята да кажат под каква форма използват своята земя - в частно стопанство, в кооперативно стопанство, ще я продадат или ще я дават под аренда. С отговора на тези примерни четири въпроса ще се създаде реална основа за стабилизиране на всички видове собственисти в селското стопанство, без да се предизвиква сътресение в отрасъла.

Второ, смятам, че ще бъде правилно законопроектът, който се обсъжда сега, да влезе в сила от 1 юли 1991 година, от началото на стопанската година, а не от момента на неговото публикуване в "Държавен вестник". Това ще даде възможност да се създадат всички необходими предварителни условия за неговото фактическо приложение, без да се нанесат сътресения на селскостопанското производство и изхранването на населението.

Трето, намирам, че ще бъде целесъобразно общинските поземлени комисиони да се образуват след изборите за местни управи. Освен това техният статут на особени структури, водени се на двойно подчинение, предложен сега в проекта, е неправилен. По-добре е те да имат статут на помощни органи към съветите.

Четвърто, с настоящия законопроект по същество ние създаваме правна основа за преминаване от моносоциалистически към плуралистически производствени икономически отношения в селското стопанство. Всички присъстващи тук знаят, че ключов момент в новите икономически отношения са средствата за производство, материално - техническата база. Изхождайки от това, предлагам за срок от 5 години, т.е. от 1991 до 1995 г. включително, всички производители на различни видове селскостопанска техника да бъдат освободени от данък върху печалбата, тяхното снабдяване със суровини и материали да се извършва с предимство и без начисляване на печалбата в пената, по която ще продават селскостопанската техника и земеделския инвентар на различните видове собственисти в селското стопанство.

Пето, като се има предвид, че за създаването на нормални условия за ра-

бота и ефективно водене на самостоятелно селско стопанство в порядъка от 50 до 100 дка (такива изчисления ние направихме в нашия край) са необходими от 150 до 200 хиляди лева, смятам, че ще бъде необходимо за периода 1991-2000 година да се заделят необходимите финансови и материални средства с предимство за селското стопанство. В това число за научноизследователските институти, експерименталните стопанства и за тяхното оборудване по предложение на министъра на земеделието.

Шесто, за високоефективното организиране на селскостопанската дейност са необходими не само средства, но и време. Аграрната реформа е процес. Тя трябва да се подготви от съответните органи. Наивно е да се мисли, че тя може да се извърши за ден - два, месец или една година. Необходимо е да се създаде съответна организация, която в техническо отношение да осигури прилагането на настоящия проект за закон.

Смятам, че ние трябва внимателно да изучим опита на Чехословакия в тази област. Нужно е да се създаде постанност в провеждането на този отговорен процес. Защото възстановяването на правото на собственост е едно, а съвсем друго е да се организира даването на земята на нейните собственици.

Всичко това предлага да се определи период най-малко от 3 години, през който да се въведат във владение тези, които искат да вземат земята, което следва да бъде вписано в разглеждания проект за земята.

Уважаеми колеги, знам, че ще бъде трудно решаването на проблема за собствеността на земята, след като над него са тегнели една необоснована, бих казал сълбовна обреченост и пристрастията на отделни амбициозни дейци с техните псевдореволюционни изменения и реформи. Но аз съм сигурен, че здравият разум ще ни подсказва как да намерим пътя, за да защитим майката - земя, която е в основата на всяко човешко благополучие, която е била из род в род и която ни е крепила във вековете от всякакви посегателства върху българщината.

Сигурен съм, че ние няма да допуснем чрез акта на връщането на земята на бивните ѝ собственици да се развихрят страстите на покупко - продажбата на земята. Дълбоко и трайно съм убеден, че както от етична, така и от правствена, та дори и от божествена гледна точка продажбата, търгуването със земята, този всковечен дар на природата, е копулство. Земята трябва да бъде само на тези, които могат и знаят да я обработват, на тези, които я топят и сгриват със своя труд, които я пазят и облагородяват с безсънните си дни и нощи, с трудовите си ръце. Защото тя, нашата майка - кърмилница не лъже - стоиш ли я с ласката си, оплодиш ли я с труда, тя ще ти се отблагодари стократно с щедростите на чудните ѝ плодове.

Затова изходът според мен е само един - земята на тези, които я обработват, на тези, които се грижат, живеят за нея и мислят.

Благодаря.

ИВАН ГИЧЕВ (от място): На тези, на които е била!

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Хасан Алиев.

ХАСАН АЛИЕВ: Уважаеми господин председател, уважаеми госпожи и господа народни представители! Предложеният за обсъждане и приемане от Великото Народно събрание законопроект е първата, най-важна крачка за осъществяването на аграрната реформа в нашата страна. Пред нас стои трудна и сложна задача. Трябва да приемем справедлив закон, който да удовлетворява както истинските собственици на земята, така и онези, които я обработват и осигуряват храната на народа. Това налага да забравим тяснопартийните интереси и политическите пристрастия и да приемем онези варианти, които са оптимални и са в интерес на земеделието. В противен случай има опасност този закон да причини социално напрежение и да способствува за задълбочаване на кризата. Ние нямаме право повече да грешим при провеждането на аграрната политика. Именно допуснатите грешки в миналото по отношение на земеделието доведоха до там, че да не може да се изхранва българският народ при наличието на трудолюбиви земедельци, плодородни почви и по-добри климатични условия в сравнение със страните от Западна Европа, където има обрзцово земеделие и излизък от храни.

Именно поради тези съображения при обсъждането на законопроекта в Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство подкрепях всички рационални предложения, направени от Българската социалистическа партия, Съюза на демократичните сили и Българския земеделски народен съюз.

Съвсем естествено законопроектът беше подложен на критичен анализ както в Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство, така и в Законодателната, Комисията по икономическата политика и др.

Според мен законопроектът има редица положителни страни. На първо място бих посочили многовариантността при решаването на спорните въпроси, както е при чл. 3, чл. 4, чл. 6, чл. 9 и др.

На второ място в законопроекта намериха място предложенията на представителите на различните политически сили, които членуват в Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство.

Взети са предвид и предложенията, които получихме в ръководството на комисията чрез многобройните виема, изпратени от различните райони на страната. Хората, които ни пишат, вярват, че във Великото Народно събрание

не приемем справедлив закон за земята.

В етапа на обсъждане на законопроекта в Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство допълнително бяха включени: Глава пета - за правото на земеползуване; Глава шеста - оземляване, аренда и наем; проблемът за основните производствени фондове на кооперативните земеделски стопанства, както и земите на религиозните общности - църковните и джамийските земи.

Законопроектът предвижда възстановяване правото на собственост на селскостопанските земи на истините истински собственици. С това законът ще докаже, че земята наистина има истински собственици, а не представлява "общонародна социалистическа собственост", както смятаха някои големци след учредяването на аграрно - промишлените комплекси. Едновременно с това се предвиждат и някои административни ограничения, които смятам, че могат да станат причина собствениците на земя в крайна сметка да бъдат лишени от необходимите документи за собственост. Така например чл. 15 предвижда собствениците да поискат възстановяване правото на собственост върху земята в срок до 2 години. След този срок те губят това право и земята става държавна или общинска собственост (както се приеме).

През 1921 г. Александър Стамболийски провежда аграрна реформа, но от оземлените селяни 18 000 домакинства останат без документи за собственост. Сега има вероятност да повторим същата грешка.

Какво е положението сега?

При направената проверка в моя избирателен район се оказа, че собствениците не притежават никакви документи за собственост. Молбите - декларации, протоколите и другите документи в ТКЗС са предадени във "Вторични суровини". Не можем да открием дори земячните регистри в общинския народен съвет, ликвидирани по всяка вероятност по времето на така наречения "възродителен процес".

От получените писма в ръководството на комисията става ясно, че приблизително такова е положението и в другите райони на страната. Хората не са вярвали, че е възможно някой ден земята да им се върне обратно.

Ето защо предлагам този срок да се увеличи на 5 години, или изобщо да няма срок, както предложи г-н Виктор Вълков.

На второ място смятам, че законопроектът не защитава достатъчна степен онези земеделци, които са постоянно заети в селското стопанство, но не притежават селскостопански земи. Процентът на безимотните и малоимотните е различен за отделните региони на страната, вследствие на активните миграционни процеси след кооперирането на земята.

Предлагам безимотните и малоимотните земеделци да имат предимство при покупо - продажбата на земя.

На вчерашното заседание на една от комисияте един от колегите заяви, че причина за тежкото състояние на селското стопанство и настъпващия глад били именно оземлените при кооперирането безимотни селяни, които се били оказали лоши стопани на земята. Категорично се обявявам срещу такива твърдения. За сгъпаната дълбока криза на селското ни стопанство е виновен не селянинът, а онези, които десетилетия наред подценяваха труда на селянина, бяха превърнали земеделието ни в "дойна крава" на останалите отрасли на икономиката. Винавна е тоталитарната държава, която със своята некомпетентна административна намеса в управлението на земеделието доведе до лишаване на българското село от основната му социална функция - да бъде гарант за благополучието на народа.

Аз смятам, че както ядем най-малко три пъти на ден, редно би било три пъти на ден да целуем пануканите ръце на селянина, който ни храни, (*ръкопляскация*) който не знае що е нормирано работно време и е лишен от редица социални придобивки, осигурени за града.

Съвсем справедливо законопроектът предвижда икономически и административни санкции за онези, които не използват селскостопанските земи "по предназначение". Смятам, че тук ще има заобикаляне на закона от някои недобросъвестни собственици.

Нямам нищо против държавните резервати, но смятам, че законът трябва да върне земите и пасищата, отнети от УБО за ловни развлечения.

Основните спорни моменти в законопроекта се оказаха въпросите за покупо - продажбата и арендуването на селскостопански земи между физическите лица. По тези два въпроса в законопроекта се предлагат алтернативни варианти.

По принцип законът трябва да осигурява равнопоставеност на всички форми на собственост. Ограничаването на правата на едни води до признаване на привилегии, предимства и облагодетелствуване на другите собственици.

Избирателите от моя избирателен район се опасават от възраждането на чорбаджийството и ратайството. Друг е въпросът за това, че те и сега работят като наемни работници в държавните ТКЗС, при незадоволително заплащане на труда им. Затова подкрепям предложенията на онези колеги, които смятат, че е време ТКЗС да се превърнат в доброволно сдружение на частните собственици.

Благодаря ви за вниманието!

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Атанас Мочуров, да

се готви Стойно Иванов.

АТАНАС МОЧУРОВ: Уважаеми господни председателю, госпожи и господи народни представители! Във философския смисъл на понятието селянинът е най-свободният човек между хората, защото е подчинен на небето и неговите стихии - слънцето, ветровете и валежите!

От всички производства земеделието най-малко се подчинява на механично регулиране и команди. През последните години ние се разделихме с много илюзии, захвърлихме много заблуждения, но някои от предразсъдъците по отношение на земеделието са още живи. Според мен такъв е случаят с лозунга земята да принадлежи на този, който я обработва.

Издигнат навремето от Александър Стамболийски и насочен против едрите собственици - чифликчи, днес този лозунг би отнел земята от нейните истински собственици, които бяха принудени на сила да мигрират от селата преди няколко десетилетия. Колко фалшива е тази позиция се вижда, ако я приложим към някои други видове недвижима собственост например, жилището да принадлежи на онзи, който живее в него. *(Единични ръкопляскания от залата)*

Всяко ограничаване на поземления собственик е всъщност нарушаване на човешките права, а това не бива да се допуска в една страна, която иска да тръгне решително по пътя на демокрацията и пазарното стопанство. И все пак аз приемам и приветствам някои временни или постоянни мерки, които всъщност гарантират правата на собствениците.

Изискванията на законопроекта селскостопанските земи да се ползват само по предназначението си, всъщност е една закрила и гаранция за селянина и земята.

Приемам ограничението, определящо минималните и максималните размери на притежаваната селскостопанска земя. Съвременният българин, свикнал да обработва филтрирано 600-те квадратни метра, получени даром по някое постановление, засега се бои от декарите и хектарите. Докато премине този страх, следва да опазим земята от прекалено раздробяване. Забраната за покупко - продажба на земя между отделните граждани, аз бих казал и между отделните граждани и юридическите лица и държавата, в продължение на 5 години е донякъде приемлива, тъй като ще предпази собствениците от необмислени и прибързани решения. В това време мнозина ще уредят проблемите си в градовете и те или техните наследници ще се върнат при майката - земя.

Основателна е според мен забраната чужди граждани и лица с двойно гражданство да притежават земя за селскостопански цели. Отгук пататък възразявам категорично срещу всякакви ограничения и забрани.

Необходимо е да се въведе веднага поземлен данък върху земите, които не се обработват и този данък да расте прогресивно с всяка следваща година. Това ще ликвидира практически всички пустеещи земи. Няма такъв наивник и лекомислен човек, който всяка година да плаща данъци без да търси начин да печели от земята си. При всички случаи следва да се премахне ограничението за отдаване земята под аренда на частни лица. Арендуването по Закона за задълженията и договорите, поради персонализацията на отношенията "наемател - собственик", дава възможност на последния пряко да контролира стопанисването на своята земя и да прекрати отношенията си с недобросъвестните наематели. Това нещо ще отнеме и монополното право на трудово - кооперативните земеделски стопанства да определят те цената на арендата. Трябва да се създаде конкуренция!

По някои практически мерки. Според мен нещата трябва да започнат с възстановяване на земята на отделни села и градчета. След това да се възстанови собствеността на общините, училищата, читалищата, църквите, манастирите, джамиите. След издирване на всички собственици и възстановяване на тяхната собственост, ще останат още земи, от които следва да се образува държавен поземлен фонд. Този поземлен фонд ще играе ролята на своеобразна земеделска борса. Примерно, 10 декара земя от Габровския балкан ще бъде равна на 2 декара от Пазарджишкия поле. Държавният поземлен фонд ще спаси нашата страна от една нова миграция, ще спести гигантски усилия и огромно първо напрежение на цялата нация. Собственикът ще може да пренесе, така да се каже, обработваемата си земя от единия до другия край на България, където вече се е установил, има жилищни условия и пр. Имам и друга идея, която бих желал народните представители да подкрепят. Във и покрай всички градове, особено в крайморските градове е раздалена много земя, която е била селскостопанска, а сега тя е за курортни нужди, построени са вили. Собствениците на тази земя, вероятно ще я заплащат, но аз бих искал собствениците на тази земя да я заплащат не с пари, а да я заплащат със селскостопанските земи, които те притежават в другите краища на България. Това именно ще обогати поземления фонд, с който може обществото да разполага и да се премахне, както ви казах тази повторна миграция.

Тук се изказаха някои от преговорните оратори в защита на ТКЗС. В никой случай към ТКЗС не бива да се пристъпва с административни мерки. И най-опасното за извръщането на кооперативните стопанства - е именно този двегодишен срок. Срок не трябва да има и затова много голяма част от собствениците на земята ще оставят земите си в кооперативните стопанства, но за тази цел те трябва да получат рента, тоест да се възстанови тяхната частна

собственост.

Госпожи и господа народни представители, преди време мнозина от вас ме видяха на телевизионния екран, нареден на опашка заедно с други граждани от Варна. Сега ще ви кажа част от това, което съм слушал по опашките. И там се води спор за земята. Там противниците на частната собственост върху земята, като че ли са повече, отколкото тук, в парламента. Старците и бабите, които са орали и копали по пивите не искат да си вземат обратно земята. Но самият аз съм изненадан колко млади и интелигентни жени и мъже, обхриете внимание, че поставям жените на първо място, защото ако една жена не пожелае, семейството не се преселва, пак повтарям - колко много млади жени и мъже са застанали на старт и чакат с нетърпение Закона за земята. Няма какво да се чудим - младежта е енергична, предприемчива, младежта е способна да рискува!

Спомнете си кампанията Страджа - Сакар преди години. Кой тръгна? Младите! И ако тогава комсомолската република се провали, то се дължение не на друго, а на порочната стопанска система. В нашия случай провалът е невъзможен. Младите ще се върнат и ще заемат земята на своите дядовци и прадедвци, бащината си земя! Благодаря!

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Стойно Иванов.

СТОЙНО ИВАНОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми дами и господа народни представители! Всички вече подчертаха, че законопроектът за земята има общонационално значение. Аз бих казал, че той решава бъдещето на българското земеделие и бъдещето на България. На тези народни представители, на които им се струва, че преувеличавам като идентифицирам бъдещето на българското земеделие с бъдещето на България, ще припомня, че когато трябваше да правим мораториум за спиране на износа на хранителни продукти, се оказа, че няма какво да изнесем срещу нефт, че няма какво да изнесем срещу енергия и срещу всички други ресурси, освен хранителни продукти.

Предлаганият законопроект има важно политическо, правно и икономическо значение. Внесените законопроекти за съжаление съдържат различни и противоречиви тези. Най-важното е, че всяка от тези тези се аргументира достатъчно добре и в същото време всяка теза е дискусийна и спорна. Аз искам като отчитам, че разглеждаме законопроекта на първо четене, да спра вашето внимание на три принципи въпроса.

Първо, по целта, духа и обхвата на законопроекта.

Второ, по необходимостта и начините за ограничаване правата на собственика на селскостопански земи.

Третият принципен въпрос ще формулирам по-късно.

Първо, бих искал да подчертая, че целта на законопроекта трябва да решава възстановяването на индивидуалните интереси чрез възвръщане и развиване на частната собственост върху земята.

Второ, законопроектът трябва да осигури еднакви условия за всички форми на собственост.

Трето, законопроектът трябва да гарантира земя за тези, които я обработват.

Четвърто, със законопроекта трябва преди всичко да се решат въпросите, които могат да допуснат земята да не се използва по предназначение, т. е. да бъде пустееща и не на последно място трябва да кажем, че в законопроекта трябва да се гарантират икономическите стимули за бърз преход към ефективно, екологично чисто и високопроизводително земеделие.

Формулираната цел има, както чухте, много аспекти и тя, според мен, може да се реализира само при следните условия:

Първо, въвеждането на индивидуалната собственост, на частната собственост върху земята, да не се разглежда като кампания. Това ще бъде един дълъг процес. На мен ми е трудно да кажа дали ще бъде от 2 или 5 години, но тези господа, които разчитат, че възстановяването на частната собственост и създаването на фермерски стопанства ще трае 3 или 5 месеца, те си представят едва ли не, че земята ще я раздаваме като капка сирене или като камиион с луканка. Ето защо е много важно ние да осигурим един продължителен период, през който период в закона да не разрушаваме трудово - кооперативните земеделски стопанства, а да осигурим условия те да се превърнат действително на кооперации от частни стопани. Като казвам частни стопани - те да бъдат частни и по отношение на земенотолзването и по отношение на основните производствени фондове.

И не на последно място смятам, че реализирането на тази цел изисква ние да не допуснем пустеещи земи. Ето защо тук се преплита да има ли срок за възстановяване собствеността, или да няма. По своя дух законопроектът за земята трябва да издига ролята на собственика - производител пред ролята на собственика - търговец на земя, собственика - спекулант на земя. По своя дух законопроектът за земята трябва да гарантира гражданите процеси да имат предимство, а не разрушителните. Ако ние допуснем да вземат връх именно разрушителните процеси, без да сме изградили нови инфраструктури, да отидем към разпадане на сегашните инфраструктури, ще се получат много по-големи неудачи, отколкото се получиха като разграбихме централизираните СО-та по отношение на "Млекопреработване" и "Родона" без да сме изградили икономи-

чески регулатори за снабдяване на големите градове. Ако тук нещата могат да се оправят с дни, по отношение на селското стопанство, ще трябва години. И всяка друга алтернатива ще води именно до глад и то трагичен глад по отношение на изхранването на нашия народ. Когато разглеждам въпроса за обхвата трябва да кажа като член на Законодателната комисия, дълго спорихме какъв обхват да има законопроекта за земята, който предлагаме на Великото Народно събрание. Оказва се, че ако все пак бързо трябва да приемем един закон за земята, ще трябва да го ограничим по обхват, но той да съдържа именно въпросите за собствеността на земята, въпросите за земенползването и най-вече основните икономически регулатори, за да се стимулира селскостопанското производство, да се стимулират производителите от земеделието.

По отношение на това дали трябва и до колко трябва да се ограничава правото на собственика на земята:

Първо, бих искал да кажа, че земята ще бъде погрешно, ако я сравняваме с всички други стоки и с всички други средства за производство. Тя е основно незаменимо средство за производство, тя е национално богатство.

Второ, бих искал да подчертая, че ограничение се налага, но се налага ограничение именно за тези, които не вземат земята, за да я продават, да правят спекулации, включително се налага ограничение и за закупуване на земя от чужди граждани.

По отношение на ограничението на стокопроизводителя - земеделец, аз искам да кажа, че то се налага и от факта, че трябва да се използва земята по предназначение. Това национално богатство трябва да се използва, за да храни българския народ, за да осигурява износ.

Ето, ние се намираме в един много труден процес как да степенуваме ограничението без, тъй да се каже, да ликвидираме "кокошката, която ни снася златни яйца" и в същото време да дадем необходимата самостоятелност, необходимата инициатива на всеки собственик на селскостопанската земя. Затова аз смятам, че за това нещо е възможно ние действително да създадем условия чрез закона всеки собственик на земя да решава дали да остави в сегашния кооператив и да ползва рента, дали да си вземе земята и да направи собствено частно земеделско стопанство, или друга малка кооперация.

Третият въпрос, свързан с ограничението е това дали да може да отдава земята под аренда и под наем. Тук мисля, че за преходния период е необходимо действително да създадем ограничения, защото ни очаква една голяма безработица и ако ние нямаме действително законови разпоредби за наем и за аренда, ние можем да направим така, че един собственик да диктува условията на този, който ще обработва земята и да му я даде примерно като му пре-

достави само 20 или 30 процента от получения доход. Затова ние трябва да създадем такива ограничения, икономически, които да стимулират производителя. Още веднъж подчертавам духа, който трябва да съдържа нашият законопроект.

И на последно място, смятам, че ограничението на собственика трябва да бъде по отношение на пазара на земята, но ние действително да допуснем пазар на земята, да има търг на земята, но по отношение на участниците в търга трябва да имаме строго регламентирани изисквания.

Примерно, участник в търга може да бъде този, който се занимава със селскостопанска дейност и е предоставил или продал земята си в общинските фондове на друго място.

Второ, да бъде този, който се занимава със селскостопанска дейност, но няма земя.

Трето, да бъде този, който е представил проект за изграждане на земеделско стопанство с най-добри социално - икономически показатели. Това, което казвам, не е ново, защото всички, които участват в преговорите по получаване на кредит от западни инвеститори, знаят, че те искат преди всичко един проект за какво ще се използва този кредит.

Като plediram за един такъв търг, който да ограничи участието в него, аз искам да кажа, че това ще бъде именно търг, който ще ни даде възможност да продадем земята на земеделска - професионалист, защото земеделието не е нещо, което може да се научи за час - два и всяко разбиране, че земеделието е един производствен труд, който може да се усвои за месец или за седмици, ще бъде погрешно.

Като преминавам към третия въпрос, свързан именно със стимулите на земеделския стопанин искам да подчертая, че от тази трибуна по различни поводи българските селяни се определят като аполитични, като хора със слаба политическа активност. Искам да кажа, че тези оценки са неправилни. Всички, които искат действително да познат реална представа за българина като селянин - творец, като земеделец - професионалист, нека още веднъж да прочетат произведенията на нашия хуманист - писател Йордан Йовков. Там той преценява именно селянина като интелигент, който може да общува с природата, може да общува с животните, може да общува със земята.

Като ви приканвам да приемете в основни линии принципите, разработени от Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство за един закон, който да защитава производителя, който да осигурява земя на тези, които ще я обработват, аз искам да дам по-голяма свобода на нашия селянин той да избира как и по какъв начин ще произвежда селскостопанска

продукция, за да храни нашия народ.

Той заслужава това доверие и благодарност.

Благодаря. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Георги Марков. Преди него давам думата за реплика на Георги Баев.

ГЕОРГИ БАЕВ: Господин председател, драги колеги! Нямам нищо общо със земята, обаче искам да направя едно предложение - ораторите, които ще говорят, да разглеждат текета точка по точка, алинея по алинея, точно, конкретно и моля ви без стихотворения, без писатели. Нямаме време за губене.

ГЛАС ОТ ЗАЛАТА: Това става на второ четене.

ГЕОРГИ БАЕВ: Защото кой взема земята, кой я разори, кой я затри - всички знаем, няма смисъл да говорим. Говорете точно по същество. Много добре знаем кой затри земята. Вестник "Дума" утре ще пише кой е виновен. *(ръкопляскания от опозицията)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Георги Марков.

ГЕОРГИ МАРКОВ: Уважаеми госпожи и господа народни представители! С ясното съзнание съм, че макар и на първо четене разглеждаме закон. Затова моите бележки ще бъдат съвсем конкретни.

Искам веднага да изкажа своето уважение към работата на колегите депутати от постоянната Комисия по аграрната политика и реформите в селското стопанство. Тяхната задача съвсем не беше лека, а именно от 8-9 законопроекта да се постараят на няколко пъти да дадат варианти, в това число и този, който ви се предлага.

Същевременно аз имам някои критични бележки, които мисля, че ще са насочени към подобряване на законопроекта при второто му разглеждане в Законодателната комисия. Те са изцяло от правен характер и нямат за цел да покажат някакво чувство на професионално превъзходство над колегите от тази комисия. Но все пак има някои юридически положения, които са крайно неприемливи.

Така например в глава I - Общи положения, ви моля да обърнете внимание на чл. 2, ал. 5. Той третира случаите, в които собственикът не изпълни задължението си да използва селскостопанската земя по предназначение и за производство на селскостопанска продукция. Законопроектът, така, както ви е представен, предвижда в тези случаи земята да се включи в държавния поземлен фонд с решение на общинската поземлена комисия, като собственикът да се обезпечи по тарифи, определени от Министерския съвет. Аз оставам настрана въпроса, че според мен систематичното място на тази разпоредба не е тук, но категорично съм против това да стане по този начин - включването на

земя в държавния поземлен фонд и обезщетението на собственика да стане по тарифа, определена от Министерския съвет. Аз считам, че в тези случаи земята следва да бъде изпесена на търги да не бъде запланирането определено по тарифа от Министерския съвет. Просто трябва да създадем един пазар на земята. Не можем да въвеждаме тарифа, която да определя цените на селскостопанската земя. Това означава връщане няколко крачки назад, защото ако сега сме обективни и знаем, че наредбата за цените на недвижимите имоти дава цена на земята само за държавната земя, която евентуално би се продавала на гражданите. По принцип знаете, че държавна земя не се продава, отстъпва се само право на строеж. Между граждани въобще, по настоящем земята се движи по пазарни цени. Така е и при съдебна делба.

Ако обърнете на глава II и видите чл.9 се получава едно повторение. Член 9 отново започва да урежда този въпрос - ползуване на селскостопанската земя по предназначение, и в ал.4 отново се предвижда подобна санкция. Тук обаче направо земята да стане държавна собственост, като собственикът се обезщетява по цени, определени от Министерския съвет. Тук дори не се предвижда това да стане с решение на съответната общинска комисия и то да може да се обжалва по съдебен ред.

Аз мисля, че бих могъл направо да ви дам един вариант, една редакция, а именно чл.9, ал.4. да бъде така: "Ако собственикът не изпълни задължението си по чл.2, ал.2, той трябва в двегодишен срок да се разпореди с притежаваната от него земя. Ако в срока по предходната алинея собственикът не стори това, общинската поземлена комисия продава земята му на търг. Решението на комисията се съобщава на собственика, който може да го обжалва по реда на Закона за административното производство".

Тук има една малка разлика относно обжалването в сравнение с всички законопроекти, които предвиждат съобщаването да става по реда на Гражданско - процесуалния кодекс, а обжалването да става пред районния съд.

Аз казах в Законодателната комисия, че всичко е въпрос на тълкуване какъв е актът на тази общинска поземлена комисия. Според мен той е безспорно индивидуален административен акт, който ще засяга права и законни интереси на гражданите. Затова обжалването трябва да става именно по реда на Закона за административното производство, т.е. компетентен следва да бъде окръжният съд, който ще гледа делото в състав от трима съдии, със задължително участие на прокурор, което създава и повече гаранции за самите граждани.

Член 7, малко по-нагоре не видите, предвижда при покупко - продажба собствениците на съседните селскостопански земи да имат право на изкупуване, и забележете, по реда и условията на член 33 от Закона за собствеността.

Член 33 от Закона за собствеността касае съвсем друга хипотеза. Когато се продава идеална част от един съсобствен имот, било той селскостопански, приоритет да го изкупи има другият собственик. Първо на него трябва да се предложи. Той е защитен от закона. А тук въобще не сме в хипотезата на член 33. Тук не става дума за съсобственици на имот, а става дума при продажба съседите да имат право да изкупуват имота. Това е нещо, което според мен е несъстоятелно и противоречи на основната идея, а именно да създадем известен пазар на земята и това да става на търг. Ние бихме могли, разбира се, да предвидим при този търг, ако се стигне до равни условия, да се дава право на малоимотни селяни, или на такива, които живеят в това населено място и така пата-тък.

В член 4 се третира един много важен въпрос, на който искам да се спра. Това е въпросът може ли българските граждани, живеещи в чужбина, да придобиват селскостопанска земя у нас. Тук е предвидено това да може да става само по наследство. Случах коментара на колегата Александър Джеров, председател на Законодателната комисия, който изрази идеята и становището на тази комисия, че законопроекты е конституционнообразен. Аз дълбоко се съмнявам, че точно в тази част този законопроект е в хармония с Конституцията. Никъде нашата Конституция не прави разлики между български граждани, живеещи в страната и български граждани, живеещи в чужбина.

Значи, опитваме се да връщаме отново режима на отчуждения от всички, ползващи се толкова години и с обществена нетърпимост, Закон за собствеността на гражданите, когато си позволихме да поставим под режим на разстаняване имотите на българските граждани, живеещи в чужбина. Сега, при либерализирането, имам предвид още преди 10 ноември - това е обективна истина, при либерализиран режим на пътуването на българите в чужбина, да им сложим такова ограничение е не само неконституционнообразно, но аз се съмнявам и в икономическата стойност на едно такова нещо. Няма никаква пречка българските граждани в чужбина да могат да придобиват селскостопанска земя у нас не само по пътя на наследяването по закони и завещания, а чрез сделки. Остава си разбирането изискването за тях да направят така, че земята да се използва по предназначение.

Много ви моля да обърнете внимание на чл. 13, ал.2. Член 13, ал.2 и по-специално изречение второ третира въпроса по какъв начин членовете на ТКЗС, които са внесли земя за общо ползуване, прекратят членските си правоотношения и желаят да им се върне дачната от тях земя. Искат да я получат в реални граници. Предвидено е при доказана липса на писмени доказателства собствеността да се установява чрез забележките, дознание на лица, които жи-

веят, или са живели в населеното място, като дознанието се извършва пред общинската поземлена комисия, която се председателства от районния съдия. Това е един юридически абсурд. Аз имах възможност с председателя на специализираната селскостопанска комисия, г-н Ганев да споделя, той каза, че са им помагали юристи. Не е добре да се говори за колеги, но това е абсурд. Дознанието е институт на Наказателното право, първо. И второ, тук явно не става дума за дознание, а за придобиване, за снабдяване с документ на собственост по пътя на т.нар. обстоятелствена проверка и охранително производство, което става при нотариус и ние не можем да превръщаме едва ли не в нотариус тази комисия и да изпращаме отгоре на всичко районен съдия да я ръководи. Затова аз предлагам това второ изречение да отпадне, както между впрочем да отпадне и вариант втори на изречение второ, който пък предвижда евентуално тези лица да тръгнат по реда на чл.97 от Гражданско - процесуалния кодекс, за да волят исковете. Това са така наречените положителни установителни иски за собственост. Те така или иначе, ако има някакъв спор за собствеността, и без да нишем това, за тях остава открит въпросът и те ще трябва да се насочат към такива иски.

Глава V - право на земенолзуване. Тук има много, много юридически бележки, които сега ще спестя, ние нямам възможност писмено да ги дам, аз самият участвувам в Законодателната комисия.

Първо, преновтарят се много текстове от самия Закон за собствеността, като това, че правото на земенолзуване включва и право да се ползват добивите от имота и т.н. - неща, които са ясни, които са казани вече в Закона за собствеността.

Има една интересна ампия 3, която казва, че земенолзувателят е собственик на трайните насаждения, което е така. И забележете, на сградите и постройките, които е създад върху земята. Тук трябва много да се помисли. Аз се налявам, че при второто гледане на закона в Законодателната комисия, ние ще поканим едни от най-добрите наши цивилисти, имам предвид и проф. Талджер, и адвокатите Соколов, и тези, които правиха този работен вариант. Беше казано, че вариантът е правен в Президентството. То не беше Президентство, а просто в сградата на Президентството. Това беше една работна група, която беше формирана от висококвалифицирани юристи от всички политически сили. Тя се формира на базата на тези разговори, които се водиха около политическото споразумение. Защото аз се съмнявам малко, че ще могат да станат собственици само с факта на построяването. Има един член, ако не се лъжа, член 92 в Закона за собствеността, който казва, че собственикът на земята, е собственик и на постройката, ако не се докаже противното. И ти трябва да до-

кажеш противното, но ако имаш отстъпено право на строеж върху тази земя, просто с факта на изграждането, макар и тази специална разпоредба могат да възникнат някои проблеми, които по-късно трудно да могат да се отстранят.

Казано е, че земеползвателят не може да отдава земята под аренда и под наем.

Това е коренно противоречие на правото на ползвателя, което в Закона за собствеността е маркирано. Всеки ползвател, това е вярно ограничено вещно право дотолкова, доколкото той не може да се разпоредва с имота, но винаги досега по нашето законодателство ползвателят е можел да отдава земята под наем. Изглежда тук явно идеята е в съответствие с чл. 9, ал. 6 - гражданите да не могат въобще да отдават селскостопанските си земи под наем или аренда, нещо което на мен не ми се вижда правилно. Ние можем да ограничим да речем сделките между гражданите под формата на продажби за определен период от време. Тук Комисията по икономическата политика е изразила становище докато се стабилизира пазарът на земята и т.н. Но да забраним да отдават под наем, това е още едно ограничаване на правото на собственост, още едно връщане към принципите на Закона за собствеността на гражданите. Ние разчитаме на този закон (1973 г.) да решим жилищния въпрос и видяхте, че той скова оборота и това не става.

Достатъчно е изискването да се ползува земята по предназначение и тук във варианта, който дава селскостопанската комисия, в ал. 2 на чл. 9 са дадени доста дагъщни стимули в това отношение. Предвижда се поземленият данък да се плаща в троен размер. Разбира се, би могло да бъде и по-голям данъкът.

Искам да се сира на нещо, което е фиксирано в чл. 46, ал. 3. Третира се въпросът за общинската поземлена комисия и ни в юни, ни в ръкав в ал. 3 се дава следната квалификация: "общинската комисия по поземлената собственост действа както особена юрисдикция". Това е абсурдна работа. Тя няма такива амбиции и не може да бъде такъв орган. Особена юрисдикция - това значи правораздавателен орган, извън системата на съда, на който е възложено да решава правни спорове. Тази поземлена комисия съвсем няма предназначението да решава правни спорове. Нейните прерогативи са дадени в чл. 47, ал. 1. Въпросът не е формално - юридически. Въпросът опира до това нейните решения, като се обжалват, какъв ще бъде характерът на решението на съответния съд, който я контролира. Защото ако приемем, че това е юрисдикция, значи да приравним нейното решение на решение на първоинстанционен съд. Тя такива амбиции не може да има.

Това, което аз ви моля, е в бъдещите обсъждания, които предстоят днес и утре по този закон, да мине и вече на конкретни предложения, за да бъде улес-

нена Законодателната комисия, съответно Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство, и експертите, които ще присъствуват, безусловно висококвалифицирани специалисти - юристи. Забележете не въобще висококвалифицирани юристи, а висококвалифицирани юристи в областта на вещното право. Защото всички изказвания досега бяха много поетични, по в интерес на истината много малко ще допринесат за нашата делова работа.

Защото аз имам впечатление от Унгария, където от март месец насам в парламента се обсъжда по принцип Законът за земята, по унгарските магазини са пълни и те могат да си позволят това. *(Откъслечни ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Бончо Райков.

БОНЧО РАШКОВ: Уважаеми председателю, уважаеми колеги! Няма никакво съмнение, че у нас е налице голяма потребност от дълбока аграрна реформа, която трябва да изведе селското стопанство от тежкото кризисно състояние, в което се намира то сега.

Става ясно, че със законопроекта за собствеността и ползуването на селскостопанските земи се слага началото на тази аграрна реформа. Смятам, че основната цел на аграрната реформа трябва да бъде осъществяване на високопродуктивно, икономически рентабилно и екологически чисто селскостопанско производство, което трябва да съществува за съживяване и възвращане на българското село. Опорната точка за решаването на този проблем на възможно и изискано от живота равнище е промяната на отношението към собствеността.

В този контекст аз намирам за правилно и оправдано регламентирането от законопроекта на различните форми на собственост върху земята като държавната, общинската, кооперативната, частната и пр.

Подкрепям привилегияното право в закона всеки гражданин на страната ни да придобива и притежава в собственост селскостопанска земя само за производство на селскостопанска продукция, в т.ч. правото на възстановяване на собствеността върху внесените в ТКЗС земи, което следва, според нас, да стане върху Закона за трудовата поземлена собственост от 1946 г.

Не може да има съмнение, че частното трудово стопанство определено ще повиши интереса към по-ефективното и екологосъобразно ползуване на земята, към нейното по-добро стопанисване и увеличаване продуктивността ѝ. Подкрепям разбирането, че трудовата собственост възниква ежечасно предприемачество и инициативност, че тя е мярка за способност, поради което съм тя да бъде призната от закона като една от формите на собственост в селското стопанство.

Определено считам обаче, че правото на собственост на земята трябва да

бъде изведено в размери, регламентирани в Закона за трудовата поземлена собственост от 1946 г.

Аз смятам за дълбоко погрешно и неприемливо въвеждането на неограниченото право на собственост на земя. Мотивите ми са: неограниченото право на собственост ще създаде условие за развихряне на конкуренцията в земевладението, до масово разоряване на дребните и средните собственици, до тяхното превръщане отново в нащипчари. В същото време в страната ще се формира една върхушка от едри земевладелци, които ползвайки изключително наета работна ръка ще трупат петрудови доходи и ще вършат спекулативни сделки с нея.

По този начин нашето общество силно ще се разслои и поляризира. Ограниченото право на собственост ще гарантира на хиляди граждани на страната дълго време при желание да притежават земя, която да обработват с труда на своите семейства. Ако има желание и възможност за обработка на по-големи площи земя, то би могло да бъде удовлетворено чрез предоставяне на земя за ползуване под аренда.

Не приемам твърдението, че арендата е феодална форма на организация на селскостопанската дейност. Ако би било така биха ли си позволили Съединените американски щати, страната, която всички основателно считаме, че притежава едни от най-съвременните индустриални аграрни стопанства - 42 до 45 процента от обработваемите земи да ползува под формата на безсрочна аренда. Естествено, че не.

Преди малко многоуважаемият г-н Никодим Попов призова всички ние да почерпим от техния опит. Аз също призовавам в това отношение ние да почерпим от техния опит за арендуване на земята.

Във всички случаи законът трябва да предвижда реализиране правото на собственост върху земята чрез комасация, т.е. чрез групиране на имотите на собствениците в единни, еднолични или групови земеделски стопанства с цел укрепване и благоустрояване на частната собственост върху земята за интензифициране на производствения процес.

Когато изразявам становището си по отношение на собствеността върху земята не мога да не се спра на въпроса и за свободната продажба и арендуването между физически лица.

Аз не споделям разрешената в законопроекта възможност да се извършва поукинко - продажба и отдаване под аренда на селскостопански земи между физически лица. Считам, че тези действия не бива да се разрешават изобщо.

Мотивите ми са: да не се превръща земята от средство за производство в средство за спекула и петрудово забогатяване. Пазарът на земята със своите

пазарни механизми би довел в някои ситуации до временно консервиране на определената за продаване земя, с оглед изчакване на по-благоприятни цени. Ако собственикът на земя не желае да я обработва и да я притежава, законът следва да предвиди нейното предоставяне на общинския поземлен фонд срещу реално заплащане по цени, определени според предлагането и търсенето.

Аз твърдо подкрепям идеята, заложена в законопроекта, право на собственост върху земята да имат само българските граждани. Гарантирайки по законен път това право ние ще предоставим изтичането от страната на национален доход и ще гарантираме на втори план нейната национална сигурност и суверенитет.

Много съществен момент в моделирането на аграрната реформа е определяне формите на организация на селскостопанския труд. Аз лично намирам за много правилно и полезно предоставената възможност от законопроекта за свободен избор на формата на организация за използване на селскостопанските земи - частни земеделски стопанства, кооперативни сдружения на собственици на земя, в които се занаятват реалните граници на притежаваната земя, кооперативни земеделски стопанства и други форми.

Увлечени от еуфорията на частната собственост някои политици считат, че кооперативното земеделско стопанство е порочна форма на организация, поради което тя следва да не получи правото на развитие.

Открито си позволявам да заявя, че тази постановка е погрешна и ако се позволи да се осъществи в живота, тя би нанесла непоправими беди на селското стопанство.

Широко известно е, че кооперативното движение у нас има почти еднородна история и независимо от силната деформация, която то получи през периода на държавния социализъм, то дълбоко е вкоренено в бита на българския селянин. Обективният анализ на историята показва, че кооперативната форма на организация допринесе изключително много, особено през 50 - 60-те години за ускорение и безспорен просперитет на селското стопанство.

И не на последно място кооперативната форма в съвременните условия предоставя големи възможности за ускорено развитие на производителните сили, за използване на по-съвременни технологии, за по-чувствително интензифициране на производствения процес, за по-широко внедряване на науката в производството. Разбира се, когато говоря за кооперацията като форма, аз нямам предвид нейното отържавено и деформирано съдържание най-вече от последните две десетилетия.

Една значителна част от работещите в селското стопанство в моя избирателен район твърдо са убедени в предимството на кооперативното земеделско

ко стопанство, категорично ги предпочитат и безусловно настояват те да се предвидят като форма на организация, която при желание и предпочитане да може да се развива неограничено. Изхождайки от това, аз апелирам да се даде възможност чрез закона да се ползват различни форми, в това число и кооперативни.

В заключение искам да споделя разбирането си, че от приложението на закона би могло да се очаква положителен резултат, ако се създадат предпоставки и се осъществи държавна реформа като цяло в селското стопанство, която да включва: реформа в агротехническата, зооветеринарната и механизиранията система на обслужване на селското стопанство, пълна демонополизация на изкупуването на селскостопанската продукция и създаване условия за пълна конкуренция на тази дейност, въвеждане на нова данъчна политика, която реално да стимулира и санкционира, създаване на нова банкова кредитна и застрахователна система, създаване на необходимата законова база за развитие на селското стопанство, в т.ч. Закон за арендуването, Закон за кооперациите, за правителствения, за опазването на земята и селскостопанската продукция, за конкуренцията, за кадастъра и регулацията на селскостопанските земи и други. Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата г-н Обретенов за реплика.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Уважаеми дами и господа, репликата ми се отнася за квалификацията на преждетговориния оратор, относно значението на кооперативната форма на управление. Същият изтъкна, че някои политици, увлечени в своите възгледи не признават кооперативната форма на стопанисване в селското стопанство, форма, отдавна утвърдена в нашия бит, още от Освобождението на България. Това не е вярно, защото между кооперативната форма на стопанисване на земята, съществувала преди установяване на тоталитарната власт и тази кооперативна форма, която се установи след това, има твърде малко общо нещо. Тази форма, която беше установена след това, по съществото си е антикооперативна форма. Истинската кооперация беше осъществена тогава навремето съвсем като свободно сдружение на български земеделци и граждани и тя действително беше една утвърдена форма. Другата форма, наложена след установяване на тоталитарната власт, беше наложена по насилствен начин. И именно затова резултатите от нея са отрицателни.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Венцислав Бъчваров.

ВЕНЦИСЛАВ БЪЧВАРОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми колеги, дами и господа! Взимам думата, тъй като имах възможността дълги

месеци с моите колеги от Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство съвместно да работим върху този законопроект. И разбира се, там имаше много спорове, много различия се проявиха в нашите възгледи. И трябва да ви кажа, че тези различия продължават да съществуват и до ден днешен. И е хубаво, че се поставят сега на разглеждане именно тук в пленарната зала, за да може тези неща наистина да бъдат избистрени и изяснени.

По мое мнение в този вид, в който е предоставен проектът, това е един консервативен проект, който се нуждае от сериозна работа и доработка. И идеите, които ще се дадат тук, вероятно наистина ще спомогнат да се излезе от този омагьосан кръг.

Един фундаментален спор, който бе поставен в комисията, е заложен в тълкуването и в текста на чл. 3, ал. 1. Проектът е представен във вид, че селскостопанските земи са собственост на граждани, на държавата, на общини, на кооперации и на други юридически лица. Аз поддържам становището и ще се обоснова за това, че кооперативната собственост в този вид, в който досега съществува, не може да има. Единствените три вида собственост може да има в нашата страна и това трябва да залегне точно в този вид в закона - държавна, общинска и частна. Кооперацията е съюз на собственици. Тя не може да притежава земя като безлична собственост, затова, защото най-малкото членове - кооператори са част от тази кооперация. Платайки данъци, те ще платат от собствения си джоб. Човек плаща данък за собственост. Следователно, волю - неволю, тази земя става пак собственост на самите членове - кооператори.

Затова аз настоявах тогава, спорих и това е една от причините, заедно с редица други, които, когато гласувахме закона в аграрната комисия, аз гласувах против него. И така аз много държа още веднъж да се подчертае, че чл. 3, ал. 1, когато и Законодателната комисия го гледа, да има предвид моето предложение, че формата на собственост върху земята е частна, общинска и държавна.

Нека не забравяме едно, законопроектът за земята е един изключително важен фундаментален закон. Преди малко, когато обсъждахме с един колега в залата, той парече този закон конституция на земята. И наистина ние трябва да гледаме на този закон като конституционен. И добре би било в рамките на обсъжданията и разсъжденията, които имаме преди време по отношение на конституционните закони, този закон наистина да се помъчим да го приемем с две трети мнозинство, за да можем наистина да бъдем убедени, че Законът за земята, който създадем, ще бъде истински справедлив закон за българския земеделец.

Някой от преговоривните спомена тук, че днес в България се падат по-малко от 5 дка земя на глава от населението. Това е вярно, но това е по отношение на целокупния български народ, който е над 8,5 милиона. Някога в България 75 на сто от населението беше селскостопанско. Сега процентът е просто обратен. Нещата са се развили по друг начин. И в една напреднала в аграрно отношение страна нормално максимум 10 на сто от населението се занимава със земеделие. В този аспект бъдещите български земеделци ще разполагат средно с около 50 дка селскостопанска земя.

В този смисъл аз изброих тези цифри, затова защото смятам налагането на ограничения по отношение на размерите на селскостопанската земя за неужни. Ограничения - долна граница, да. Не бива да се допуска под определен размер по-нататъшното раздробяване на земята. И това може да намери законодателно решение. Но горна граница да има, аз лично се противопоставям. Съображенията ми са следните. Някога това е било необходимо. Но условията и начините на обработка на земята са били коренно различни. Днес имаме съвършено различно положение. Представете си, че един земеделец в плодородното Пловдивско поле от 10 дка земя получава, да кажем, 20 хиляди или 30 хиляди лева доход. Как ще осъществи същия този доход един земеделец, който ще отглежда пшеница или царевича на територията да кажем на Добруджа, или да кажем в района на Карнобат - Айтос. От колко земя той трябва да получи тези доходи? Равнопоставеност на земеделеца означава равнопоставеност в труда, равнопоставеност и в доходите. Една съвременна ферма, обработвана със земеделски машини, с всички тези условия е предпоставка за много по-голям размер на земята. Разбира се, аз говоря само теоретически, не налагам никакви норми по този въпрос. Но ние трябва да мислим и върху това необходимо ли е да слагаме горна граница върху имота.

Аз лично смятам, че в този вид законопроекът, който е представен в трите глави: земя на частни стопани, земя на кооперации, земя на държавата противопоставят трите видове собственост и ги поставят в неравноправно положение. В това отношение много по-изчистен е проектът на БЗНС, в който това противопоставяне изобщо не се разглежда. Цялата глава V е много спорна и тя трябва много сериозно да бъде преработена. А що се отнася до глава VII, тя третира материята за видовете поземлени комисии, според мен тя няма място в този закон просто, защото това е една процесуална материя, а законът по характер е материален. Освен това заложените комисии във всички проекти са неправилно третирани на базата на досегашното административно - териториално разделение и не са съобразени с преструктурирането на страната, което ще бъде просто коренно различно. Нека не забравяме, че българският

зеделец е в състояние, когато му се даде земя и му се създадат съответните стимули да работи за много къс период от време да създаде условия, по които ние ще можем наистина да се изхранваме. Само един малък пример. В 1918 г., България след Първата световна война е абсолютно опустошена, разкъсана, ограбена, имала е необходимост да плаща репарации. Горے - долу е била в същото икономическо положение, в което се намираме ние сега. За няколко години българското земеделие успява да съвземе българската земя.

МИЛАН ДРЕНЧЕВ (*реплика от място*): За една година само.

ВЕНЦИСЛАВ БЪЧВАРОВ: Нека да повярваме на нашите български граждани, на нашите труженици, тези, които искат да останат членове на кооперации да си останат, тези, които искат да станат частни собственици, веднага да имат тази възможност. И аз съм уверен, че още логотина през лятото ние ще можем наистина да се изхранваме сами. Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Досега са се изказали 9 души, а има записани още 26. Аз ще направя след малко списък и ще мога да го раздам. Предлагам да преминем към заслужената почивка от 40 - 45 минути, ако не възразявате и след това да преминем към следващите точки. (*Звъни*)

(*След почивката*)

НИКОЛАЙ ТОДОРОВ (*звъни*): Започваме заседанието. Искам преди да преминем към следващата точка, да прочета списъка, за да има възможност депутатите, които са се записали, да знаят кой след кого е и евентуално, ако има някакви размествания - при г-н Кулишев, Георги Николов, Крум Хорозов, Желязко Желязков, Петър Обретенков, Стойчо Шанатов, Вилкана Тодорова, Васил Доланчиев, Александър Янчулев, Тодор Пандов, Митко Мугафчиев, Петър Стайков, Лъчезар Шиков, Жеко Жеков, Тодор Тодоров, Георги Петров, Дончо Дончев, Трифон Георгиев, Митрополит Панкратий, Илич Цветков, Никола Гочев, Георги Стойков, Георги Иванов, Лазар Стойчев, Стефан Нешев, Петко Захариев, Шакир Полюков, Георги Крунаров, Дончо Иванов, Връбка Орбецова, Александър Величков, Цезар Карафеизов, Коста Андреев.

По точка 2 Бюрото бе сезирано от г-н Димитър Попов. Той изказа желание да се яви пред нас в 19,00 ч. И при това положение преминаваме дотогава към точка 3 - проекторазвила за работа на Анкетната комисия по досиестата на народните представители. Вносителят - г-н Тамбуев и Данов.

РУМЕН ДАНОВ: Уважаеми колеги! Аз съм доволен, че най-после, една седмица след като изтече определеният срок, в дневния ред и на дневен ред дойде обсъждането на нашите правила - правилата за работата на Анкетната

комисия по досиетата на народните представители. Вие сте получили листчето с нашия примерен статут, организация и принципи на работа.

Бих ви помолил да изкажете своите съображения. Зная, че от двете страни на парламента ще възникнат евентуални реакции, възражения.

Написали сме правилата си в доста разказвателна форма. Стремели сме се да избегнем бюрократичната подредба на първо, второ, трето, първо римско, трето арабско и т. н.

Молим ви да ни окажете съдействие евентуално да подобрим своите правила и да започнем в най-скоро време работа по така наболялата тема за досиетата на народните представители.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Записал се е за изказване засега един - Христо Добрев.

ХРИСТО ДОБРЕВ: Уважаемо председателство, уважаеми колеги! На 4 декември аз не гласувах за разкриване досиетата на народните представители, защото, без да подценявам положителната роля на подобен акт за правствения катарзис на нашия парламент, си давам ясна сметка за изключително сериозните отрицателни последици, които той непременно ще има.

Разкриването на досиетата, макар и само на ограничен кръг от хора, неизбежно ще доведе до разрушаването на една от най-важните опори на вътрешната сигурност на нашата държава и ще създаде благоприятни условия за увеличаване на организираната престъпност, тероризма, контрабандата, шпионажа и наркоманията.

Заседно с това, подобна стъпка не може да не подкопае доверието към нашите специални служби и към държавата на онези наши и чужди граждани, които, посмайки огромен риск и излагайки се на невероятни опасности, осигуряват изключително важна за отбраната на страната ни информация.

Освен това разкриването на досиетата ще засегне най-болезнено и личната съдба на много хора у нас и не само, че няма да способствува за преодоляване на дълбокото разделение на обществото и за постигане на така желаното гражданско помирение, но и ще изкопае още една дълбока бездна на противопоставянето, което несъмнено ще затрудни мирния преход към демокрация.

Но независимо от всичко това, решението е взето вече и сега пред нас стои задачата така да организираме неговото изпълнение, че негативните последици да бъдат сведени до минимум. Преденявам, но през тази призма, предлаганите правила за работа на Анкетната комисия по досиетата на народните представители съдържат редица положителни моменти. Като изхождам от изложението, считам за необходимо: кръгът на разкриване на досиетата да се ограничи само в рамките на денутатите на Великото Народно събрание. И това из-

рично да бъде подчертано в решението на Великото Народно събрание. Този момент го няма в самите правила. В противен случай този процес ще се разпространи лавинообразно във всички сфери на обществото, което, както Председателят на Републиката се изрази, ще изостри неимоверно обстановката в страната.

С цел изключване на всякаква възможност за изтичане на информацията по досиетата на депутатите, считам, че съставът на комисията, която ще ги разкрива, следва да бъде ограничен до по един представител от трите парламентарни групи и от прокуратурата.

Съгласен съм с предложението членовете на тази комисия, членовете на ръководството на Великото Народно събрание и на ръководствата на парламентарните групи, които ще бъдат запознати със съдържанието на досиетата на съответните депутати, да подпишат клятвен лист за неразгласяване на данните от тях.

Смятам за целесъобразни съдържаните се в правилата за работата на Анкетната комисия предложения на Великото Народно събрание да приеме решение, с което да освободи от наказателна, дисциплинарна и административна отговорност длъжностните лица и гражданите, които съобщят в Комисията по досиетата данни за връзка на народните представители с органите на Държавна сигурност.

Предлагам за това да бъде определен срок от един месец, след изтичането на който оказаните данни да се обявят за невалидни, притежателите им да бъдат подвеждани под отговорност.

Предлагам Комисията по досиетата да подработи критерий за оценка на съдържаната се в тях информация, които критерии да бъдат обсъдени и приети на пленарното заседание на Великото Народно събрание в близките дни. Прегледът и по-нататъшното съхраняване на досиетата на народните представители да се извършва в сградата на Министерството на вътрешните работи при пълно съблюдаване на мерките за секретност.

Предлагам в решението на Великото Народно събрание да се предвидят и необходимите гаранции за служителите на МВР, които по своето служебно положение са осъществявали връзка с информаторите.

Въпросът за положението на депутатите, сътрудничили със службите на Държавна сигурност, да се решава от съответните парламентарни групи в зависимост от степенята на тяхната виновност.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Стефан Гайтанджиев.

СТЕФАН ГАЙТАНДЖИЕВ: Уважаеми г-н председател, уважаеми народни представители! Ние разглеждахме тези правила и проблемите, които съществуват относно работата с анкетите и работните, и личните дела на евентуалните сътрудници към бивното Шесто управление в Комисията по националната сигурност. Още тогава бяха изразени редица съмнения и бяха направени немалко препоръки, обаче за съжаление Комисията по досиетата не се е съобразила с тях. Какви са моите конкретни предложения по текста?

След точка 2, която касае статута и където става дума да се подпишат декларации да не се разгласяват станалите им известни поверителни материали, предлагам да се добави - при положение, че членовете на тази работна група или на комисията разгласяят такива материали, които представляват държавна тайна, това да се счита като нарушение на тяхната деногатека кълтва и те да бъдат отзовани от Великото Народно събрание и предадени съответно на съд и наказани. Същото наказание да бъде предвидено и за народните представители, които биват извиквани в комисията.

Точка 3. Желая да обърнете голямо внимание на нея. Ще я прочета внимателно.

Комисията предлага на Великото Народно събрание да приеме решение, с което да освободи от наказателна, дисциплинарна и административна отговорност длъжностните лица и гражданите, които, съобщавайки на Комисията по досиетата данни за връзка на народните представители с Шесто управление и претшествуващите го структури, осъществяват състава на престъплението по чл. 284, престъпление против служебната тайна и по чл. 357 - престъпление против държавната тайна.

Аз считам, че формулировката е много лоша. Разбирам какво иска ръководството на Анкетната комисия. Но в този си вид, както е формулирано, това означава, че всеки, който притежава информация, клока, чуто-недочуто или донос, ще направят онака тук, пред Народното събрание, и пред Комисията по досиетата и всеки ще внесе това, което знае - чул-недочул или предположил. На практика това ще попречи доносителството и този текст напомня изобщо на най-лошите практики от периода на маккартизма. Смисълът е бил на този текст така, както е целило ръководството на комисията, хората, които притежават документи, данни, информация, които представляват държавна тайна, ако в срок от един месец ги върнат на съответните ведомства, които трябва да ги съхраняват, да не бъдат наказвани за това, че те неправомерно са се намирали у тях.

Ето защо предлагам четвърто изречение, където става дума - от запетайката: съобщавайки на Комисията по досиетата данни, да се замести това нещо

с "притежават неправомерно документи за връзки на народните представители с Шесто управление и предниещуващите го аналогични структури и ако до един месец ги предадат в Министерството на вътрешните работи, то те няма да осъществяват състава на престъпление по чл. 284 и т.н."

Мисля, че това именно са искали. Но в тази им формулировка действително ще поопирят такива доста нечисти емоции.

На стр. 2 от правилата. Става дума за това, че секретната информация ще се обработва от една работна група. Предлагам да бъде оказано в правилата коя ще бъде тази работна група. И предлагам тя да бъде избрана от комисията и утвърдена от Великото Народно събрание.

Предлагам също всеки народен представител - където става дума, че той ще бъде поканен пред комисията да даде обяснение - също да подпише декларация за неразглашаване. В противен случай какво ще се получи - аз това го изразих вече веднъж. Да кажем изникат някой народен представител и му съобщават - срещу Вас има в най-ките документи, че сте сътрудничили на Държавна сигурност. Той веднага ще каже - това не е вярно. И първата му работа ще бъде да разгласи веднага на всички средства за масова информация, че той не е доносник, че той изобщо няма нищо общо с тези служби, и да дава своя интерпретация. И за да бъде опровергаван, на практика трябва да се изнася нова и нова информация, която също представява държавна тайна.

Ето защо предлагам да има също и такъв текст, който народният представител, поканен за такова обяснение, също така да се задължи да не разглашава държавна тайна.

В абзаца по-надолу, където става дума за това, че направените възражения задължително се анкетират от работна група на комисията, предлагам в нейния състав също да се включат и специалисти от Министерството на вътрешните работи, които най-добре биха могли да съдействуват и на самата комисия. Това е точно след първия абзац на втора страница. И да се продължи: "специална група от МВР за провеждане на анкета. Резултатите от проверката се дават на работната група до един месец."

Също така накрая на абзаца преди трето римско предлагам да има и ново изречение. "Специфичната информация - става дума от секретен порядък - се събира в доклад, единствен екземпляр и след това се дава за преценка дали са съществени случаите на доносителство или не." Просто това е задължение на комисията да прецени дали това е направено под напора на някакви обстоятелства и дали този човек е увредил на интересите на други хора или на политическата ситуация в момента.

И по-нататък също: "Великото Народно събрание по-нататък по доклад на

комисията да реши как да постъпи с тези случаи." В този доклад предлагам, който комисията по досиетата ще изнесе пред нас, да не се съобщават конкретни имена и конкретни факти и обстоятелства. А само по нейна преценка, дали има основание да се счита, че, да кажем, известен брой народни представители съществено в своята дейност са били сътрудници на тайните служби и са работили срещу демократическия процес.

Това са моите предложения. Към трети раздел нямам бележки.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Емануил Манев има думата.

ЕМАНУИЛ МАНЕВ: Уважаеми колеги! Аз не съм съгласен с някои от правилата. Първо, тук е отбелязано, че ако между членовете на ръководството и членовете на комисията е имало секретни сътрудници на Шесто управление и на предшестващите го аналогични структури МВР, те автоматично отпадат. Аз смятам, че трябва да отпадат не само сътрудниците и служителите, както го бяхме гласували - на Шесто, защото аз не зная какво е Шесто, както е Първо, но въобще служители и сътрудници на Държавна сигурност. Защото има солидарност вероятно между отделите.

Освен това съм категорично несъгласен с това - само определена група от малък брой хора, който тук не е оменат, да разглежда досиетата. Смятам, че трябва да се разглеждат от комисията, защото малкият брой хора могат да бъдат по-лесно манипулирани от големия брой хора. И тази ситуация, която спомена г-н Гайтаджиев, именно, че ако някой бъде уличен от документите, че е сътрудник, той би отказал, ще реагира веднага, че това не е вярно. Аз не съм сигурен дали всички ще реагират, че не е вярно. Но все пак си представете, че може да има манипулация. Имаше една книга издадена в 1948 г. за процеса срещу Трайчо Костов. Там имаше писмо, с което той се разкайва. Аз не съм сигурен, че това писмо е написано от него. В тези служби има специалисти, които могат да направят всичко. Тогава каква експертиза ще се направи на подписите? Кой ще прави експертиза? Същите хора? Аз мисля, че това е един голям капан.

И въпросът как ще се проведе експертизата, трябва също да залегне. И механизмът да бъде сигурен. Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Имате думата, г-н Захариев.

ПЕТКО ЗАХАРИЕВ: Дами и господа! Ние избрахме комисия, която да прегледа досиетата за сътрудници, които днес са народни представители, но са били сътрудници на Държавна сигурност. И аз смятам, че тази комисия, както сме я избрали, трябва да прегледа досиетата и които са сътрудничили на Държавна сигурност, трябва да бъдат изнесени тук, пред цялото Велико Народно събрание. И степента за тяхното сътрудничество и начинът, по който те са

привлечени тук в Народното събрание, ще може да прецени доколко това е станало доброволно или по някакъв друг начин са били приобщени към тази система. Така че това да останат скрити и безименни, да се цитират само бройки статистически, колко са били сътрудници и колко не, ние няма защо тогава да правим тези прегледи. На кого е необходимо тази комисия да се рови и да изнася факти, от които ние няма нищо да разберем? Нали въпросът е да оценим какъв е моралният състав на това Велико Народно събрание? Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Николай Павлов.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Уважаеми господин председател, дами и господа народни представители! Смущава ме нещо в предложените правила и ще се опитам да го споделя с вас с тайната надежда, че ще намеря и някаква подкрепа на начина, по който аз мисля. Прави впечатление това, че общо взето обсегът на обследването се свежда до онези личности, които са сътрудничили на Шести отдел.

Струва ми се, че в случая трябва да разграничим няколко категории сътрудници. Има сътрудници, които доброволно са си предложили услугите. Те са преследвали корисни цели, определени цели. Вероятно са ги и постигнали. Това е една категория, която аз няма сета да определям степента на вината, не съм нито съдия, нито съдник. Но тя трябва да бъде отиференцирана. Има втора категория жертви, жертви, които са се поддали на натиска и са станали сътрудници. Натискът няма да го определям точно какъв е. Но има и една трета, междинна категория, и тя е всъщност най-характерната за тоталитарните режими. Мен не са ме преследвали, не са ме били, не са ме заплашвали, но аз имам достатъчно много страх от този режим. Следователно самото обръщение към мен, самото искане на сведението вече ме поставя в деликатното положение да говоря по определен начин. Толкова по въпроса за жертвите.

Мен вече ме смущава нещо друго. А къде са тези, които не са жертви? Къде са тези, които кога правомерно, кога неправоморно използваша властта си, тъкмо за да създават такава категория хора? В посочените правила те изобщо не са отбелязани, те не съществуват.

ГЛАС: Няма ги.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Твърде е възможно в тази зала да ги няма. Но аз съм човек юрист, искам доказателства за това. *(Одобрителни ръкопляскания в блока на СДС)* И тъкмо зарази тези доказателства считам, че в правилата следва изрично да бъде отбелязано, че и личностите, които са били на служба в съответните отдели, които с поведението си са допринесли, за да се разширява такава институция, тоест да се укрепва цялостно поведение, да се формира в един

народ нялостно отношение към една институция, те също трябва да бъдат уноменати. Аз не говоря за другите неща - как трябва да бъде публикувано, дали да бъде публикувано или да не бъде публикувано.

Първо, считам че има неща, които са в обсега на възможностите да ги решат единствено Народното събрание и че изискванията за държавна тайна все още съществуват в писания закон. И след като изрично ви подчертах, че съм човек, който някога се е занимавал и с право, значи аз това поне не мога да забравя.

Друго, което ми прави впечатление. Има агентурни данни, нали така се казване? Има агентурни данни, че голяма част от тези сведения, от тези старателно събирани папки с документи или пък може би записи, са укрити у отделни служители, някои от тях пенсионирани, други не. По този въпрос ние в регламента нямаме нищо дума.

Представете си полковник един кой си, който се е пенсиониран преди един месец, благодарение на успешно проведения Закон за деполитизация със съответните приложения към него. Девет месеца момчето си получава и заплата-та, и ще се радва на хубавото българско слънце. И така. Този човек е укрил данни. Покажете ми метода, начина, по който ние ще се докопаем до тези данни. Извинете ме за израза. Или най-малкото, посочете ми санкцията за неправомерното му поведение. Защото той е посегнал на един архив, който не е негов частен архив, а той е един архив, който служи на една държава. Тази държава, добра или лоша, е наша държава и ние ще си я пазим.

И тъкмо за това считам, че в посочените правила тези непълноти трябва да намерят място, за да можем действително да потърсим база за едно сериозно и съобразено със закона изследване, а не едно изследване, което би могло да вдигне много пропаганден шум, но в края на краищата да потули или да прикрие част от истината. А ако не се лъжа, това, което ни сплотява тук, поне теоретично, то е, че ние се домогваме да установим истината. И за да бъдем по-успешни в домогванията си, мисля, че това трябва да намери определен израз в посочените правила.

Благодаря ви за търпението.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Клара Маринова за реплика.

КЛАРА МАРИНОВА: Благодаря ви, уважаемо председателство! Уважаеми народни представители! Аз също не бих могла професионално да се изразявам, когато става дума за една чиста специфична дейност и вероятно няма да се доближа дори до професионалното слово на народния представител Павлов, който като юрист по-добре разбира подобна терминология. Мисля, че ко-

гато разсъждавам в най-общ план за цялото население на България, съм склонна да се съглася, че вероятно прецизирането ще изисква и още известна категоризация: кой от страх, кой по принуда, кой доброволно сигурно има и други категории. Но доколкото си спомням, ние всички тук разсъждавахме на темата - морала на нас народните представители и мисля, че в този аспект трудно бих се съгласила да категоризираме страха като нещо благородно за един народен представител, та било то под натиска на това: "Трябва да нишпем".

Надявам се, че повечето колеги народни представители биха се съгласили с мен, че ние, тръгвайки на предизборната кампания сме си давали сметка и затова, дали сме страхливи. Затова мисля, че едно такова разсъждение по-скоро би се отнасяло за обществеността като цяло, но за конкретния случай, за народните представители, и затова си позволих да направя тази реплика, не бих се съгласила първо тази категоризация да съществува, когато се прави един съществен преглед на морала на нас, народните представители и трудно бих могла да остоя това като някакъв критерий пред нашите избиратели. Разбира се, това стана обществен феномен в България - доснетата. С нея се занимават навсякъде хората, в това число и по улиците. Това допуснахме ние, народните представители. Нека поне докрай отгостим нашия морал пред нашите избиратели. Затова бих пледираа аз. Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Втора реплика Драгомир Драганов и трета реплика г-н Даскалов.

ДРАГОМИР ДРАГАНОВ: Благодаря ви, господин председателю, уважаемо председателство, дами и господа! Аз подкрепям предложените от комисията правила и апелирам да ги гласуваме. Поправките на Стефан Гайтанджиев според мен са доста разумни и заслужават да бъдат отчетени. Но аз бих искал да напомним, че все пак ние имаме едно взето решение и хайде да престанем с тези разсъждения за жертви, палачи, сводници, проститутки. Ако искате нека първо да изкараме доснетата, след това ще видим кой е жертва, кой е палач и т.н. Така или иначе имаме решение. Точно поради тази причина аз съм против една само формулировка в правилата на стр.2, където се казва, че общата и специфичната информация се представят за сведения на ръководствата на парламентарните групи и при нужда се внасят на закрито заседание. Аз предлагам това определение "при нужда" да отпадне от правилата. Веднага мога да ви питам кой ще определя нуждите, кой ще определя голяма ли е нуждата, малка ли е нуждата, има ли нужда въобще и т.н. (*Ръкопляскания отляво*) Предлагам това да отпадне. Ние сме създали комисия още преди пет месеца и следователно сме преценили, че има нужда. Второ, ние гласувахме да се разкрият доснетата, следователно има нужда и трето ще ви кажа, пет месеца само заради то-

ва, че аз съм член на парламентарната група на БСП аз слунам, че съм мафиот, убиец, мародер, крадец и червен боклук. Нека да извадим досиетата да видим кой е в тази категория и кой не е.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Даскалов. Господин Бояджиев след това. Дадохме съобразно правилника три реплики.

ВЛАДИСЛАВ ДАСКАЛОВ: Господин председател, госпожи и господа! Имам две бележки по правилата. Първата е по отношение на точка 1. Касае се за това, че се дава възможност на комисията да работи по два принципа: колективен при информация от общ характер и чрез работна група при информация от секретен и строго секретен характер. Мотивите ми са същите, като на г-н Драганов по отношение на пуждата. Тук също трудно може да се разбере кой ще осъществява характеристиката дали се касае за информация от секретен или строго секретен характер, още повече, че Великото Народно събрание е избрало своята комисия, гласувало е доверие на тези хора и би следвало тези хора изцяло да работят върху всички прениски, които ще получат. Затова предлагам точка 1 да отпадне. Бележката ми по отношение на точка 3 касае, че се дава възможност Великото Народно събрание да приеме решение, с което да освободи от наказателна отговорност лица, които са осъществили престъпния състав на един кой си член. Явно, че с такова решение ние не можем да освободим от наказателна отговорност лица, които са действали при условията на тези и тези текстове. А това нещо може да стане само със закон. Поради което и за печелене на време предлагам да се разреши случаят със следното: комисията предлага на Великото Народно събрание да приеме решение, с което да разреши на длъжностни лица и на граждани да дават сведения на Комисията по досиетата за връзките на народни представители с Шесто управление и на предшестващите го аналогични структури в Министерството на вътрешните работи, с които тези лица не осъществяват престъпления по чл. 357 до 360 от Наказателния кодекс. По този начин ние тълкуваме поведението на тези лица, които дават сведенията на комисията, без да взимаме решение, което да има характера на закон, нещо което считам за недопустимо. Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Бояджиев има думата.

ТОДОР БОЯДЖИЕВ: Господин председател, аз ще се опитам да бъда съвсем конкретен по текста, тъй като в отделни изказвания има едно отклонение и връщане и на практика започваме отново дискусия по решението, което ние така или иначе приехме. И не е тема на обсъждане днес решението на Великото Народно събрание как да го изготвим най-точно. Почти изцяло се присъединявам към конкретните предложения, които направи г-н Стефан Гайтанджиев и в тази връзка предлагам и текст за точка 3, който се различава от под-

хода на преговоривания. Аз мисля, че ако дадем едно съгласие, всеки, който може да каже нещо да идва в Анкетната комисия и да го казва, има голямата опасност наистина да създадем един поток от хора, които могат и да се опитат да оклеветят народните представители с приказки без никакви доказателства. Аз лично застъпвам мнението, че точка 3 би следвало да звучи така: "Комисията предлага на Великото Народно събрание да приеме закон за амнистия, за престъпленията по чл. 284 и 285 от Наказателния кодекс - издаване на служебна тайна, и глава XII от Наказателния кодекс - престъпления против държавната тайна за лицата, които в месечен срок предоставят на съответните органи неправомерни намирани се у тях сведения, материали и факти, съставляващи държавна и служебна тайна, а на комисията - данни, касаещи сътрудничеството на народните представители със структурите на МВР. Имам предвид това, че наистина има неправомерно притежаване на документи извън ведомства, които отговарят за тях и с една такава амнистия, просто правя аналогия с амнистията, която се даде за оръжието - едномесечна, закона който ние тук приехме, създаваме условия, който неправомерно е изнесъл документи, но не е обществил престъпление по-нататък, не е причинил вреди, не ги е използвал неправомерно, да може да ги върне на ведомството, на което принадлежат. Като допускат, че голямата част от хората, които са направили това нарушение, няма да се използват конкретно от комисията да ги върнат, а ще ги унищожат просто. Отваря се и възможността за всеки, който притежава документ за народни представители да ги предостави в комисията. Мисля, че има място в правилата, макар и най-общо - аз знам, че в Анкетната комисия се разработва нещо като въпросник, с който да се универсализира подходът при разглеждане на всички документи, които ще бъдат предоставени в Анкетната комисия, но мисля, че има място в правилата да се запишат следните три принципа: обработката на информацията следва да се извърши при спазването на следните критерии за оценка:

а/ с информацията, която е съобщил на органите на Държавна сигурност, сътрудникът изпоставял ли е определено лице с корисни или клеветнически намерения;

б/ давал ли е данни с политическа насоченост, свързана с възгледи, идеи, убеждения и действия на лица и официални и легитимни организации;

в/ реално настъпили ли са неправомерни вредни последици за лица от дейността на сътрудника: въдворяване, изселване, недопускане до работа в някои обекти, неразрешаване на пътуване зад граница и други.

Също така мисля, че в правилата, които ние ще приемем, твърдо трябва да се дадат гаранции за неразличаване имена на други лица, които не са на-

родни представители и на служители, които са осъществявали контакти с народни представители. Защото по този начин, ако се отиде на такова огласяване, ние наистина ще нарушим действащите закони в страната.

Доколкото в бележките по правилата имам някоя неща, които касаят кухнята, процедурата, как да се волят бележки, как да се ползват и т.н., бих ги предал в писмен вид. Аз съм ги предал на председателя на комисията, но бих искал официално да ги предам на председателството на Народното събрание, да ги депозирам за комисията, да се имат предвид.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Елена Поптодорова поиска думата за реплика.

ЕЛЕНА ПОПТОДОРОВА: Благодаря, господин председателно. Уважаеми колеги! Аз подкрепих вече веднъж пред вас цялата тази практика за разкриване на онази част от дейността на сътрудниците от Шесто управление, която е касала лични човешки съдби и която е довела до прекъсване на такива човешки съдби. Това, поради което вземам думата сега, е свързано с изказани тук мнения относно категоризацията, която би трябвало да направим. Бяха направени сравнения, бяха употребени метафори, които ни отвеждат даже до най-древния, както го наричат, занаят на земята.

Ще ми се да кажа, че наистина отговорността е двустранна. И аз няма да се захвана да оправдавам пред вас отговорността на прелъстителите. Но в никакъв случай не ми се иска прелъстената девойка да се представя за девственница. А ние говорим именно за тази втора част от отговорността.

И оттук нататък говорим също за морална дейност, която извършваме, за морално пречистяване на нашия парламент. Но за мен има една много по-важна страна или много по-важно измерение, на това, което искаме да направим. И то е доказване на интегритета на депутатите в това Народно събрание. Аз не бих се наела да бъда морален съдиик на причините, поради които човек е направил, било по внушение, било по своя воля някакъв избор в живота, но интегритетът на тези хора тук, които са призвани да коват основите на една нова държава, на един нов обществен ред, трябва да бъде неоспорим. А този интегритет предполага една неподдаваща се на внушение, на заплаха или на някакъв вид изкушение лична воля или лично убеждение. Така, че нека да си помислим за тази страна на работата, която трябва да извърши комисията - за интегритета на всеки един от участниците в изграждането на новото общество в държавата.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Имате думата.

СТОЯН ДИМИТРОВ: Поискам правото на реплика, за да направя възражение срещу предложението за приемане на специални закони за амнистия,

защото, видите ли, ако пред специалната комисия на Великото Народно събрание се представят факти, които съставляват държавна тайна, се е извършвало престъпление или по чл. 357 от Наказателния кодекс или по чл. 260. Аз смятам, че в случая няма опасност да попаднат под ударите на закона лицата, които представят документите и сведенията пред тази комисия, защото това е комисия на Велико Народно събрание - върховният орган на държавна власт! Това е комисия от длъжностни лица, в най-общия смисъл на думата, която има правото, по закон да борави и да получава информация за такива факти и обстоятелства. Съобщаването на тези данни не е разгласяване на служебна или държавна тайна по смисъла на закона. Това не е престъпление по смисъла на тези текстове. Затова не е необходимо да се приемат такива закони за амнистия. Действията са несъставомерни.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата г-н Нешев.

СТЕФАН НЕШЕВ: Господин председател, уважаеми колеги народни представители! Аз няма да говоря като правист. Искам като човек, хуманист да взема отношение към предложените от комисията точки за разглеждане на досиетата.

Първо, смятам, че досиетата трябва да се разгледат. Казвам го като човек, който дълги години в живота си е бил казан и е тормозен от разни доносници и оклеветавачи личности. Но тук искам да се разгранича. Не става дума за служители, които са спомагали за сигурността на страната ни, тъй както каза генералът, а за хора, които са действали, за да създадат неприятности, за да създадат една бариера в просперитета на други хора или са влизали в известни общества, за да доносничат за това, което става в тези общества. За такива хора аз мисля, че няма място в този парламент. И с това ние няма да нарушим сигурността на страната ни, а ще издигнем правствеността на този парламент.

Всички тези предложения за опеничаване ми приличат на опази книга, която Олдрич написа за маккартизма - "Америка срещу Америка", в която оклеветавачият отиде при оклеветения и му се разсъри, че не го опрощава, за туй че е бил оклеветен от него. Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Георги Спасов.

ГЕОРГИ СПАСОВ: Уважаеми колеги. *(Ръкопляскация от блока на СДС)*

Искам да ви припомня, че когато г-н Стефан Продев повдигна въпроса за доносниците на Шесто управление, тъй като ставаше въпрос за морала на народните представители, аз предложих всеки народен представител да подпише декларация, в която да свидетелствува, че той не е бил убиец и не е издавал заповеди за убийства без съд и присъда; че не е участвал в разрушаването на демократичната система в България; че не е вземал отговорни решения за нах-

луването на български войски в Чехослованската република (*ръкопляскация*); за участие за провеждането на така наречения "възродителен процес"; най-после, че не е вербувал доносници и сам не е бил доносник; че не е вземал отговорни решения, които са довели до катастрофалното положение, в което се намира страната; че сам не се е облагодетелствал и не е подпомагал облагодетелстването на своите роднини, близки и познати.

Тази декларация, уважаеми госпожи и господа народни представители, дори не беше внесена за разглеждане в този парламент, който иска да се нарече Велико Народно събрание. Беше решено обаче да се разгледат досиетата от Шесто управление (на народните представители). Нима Държавна сигурност беше съставена само от Шесто управление?

Уважаеми народни представители, аз съм "за" поименно и публично огласяване на имената на доносниците. Аз ви питам обаче не поставяме ли каруцата пред коня? Не е ли редно преди да обявим доносничеството за престъпление, да вземем решение и да обявим, че самото Шесто управление е престъпно управление (*прекъснат от ръкопляскация от блока на СДС*), и аз предлагам преди да декларираме правата на комисията, да вземем именно това решение. А може би, ще бъде по-добре, да вземем решение и за други полетения на Държавна сигурност - да ги обявим за престъпни организации и да създадем парламентарна комисия, която да ги съди от предмета на тяхното създаване, а може би преди това, от хората, които са взели решение за тяхното създаване! Благодаря за вниманието! (*Изпратен от ръкопляскация от блока на СДС*).

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Цанко Цанков.

ЦАНКО ЦАНКОВ: Уважаеми господин председателю, уважаеми колеги, дами и господа! Разглеждайки правилата за работа на Анкетната комисия, ние ако не си свършим работата, както трябва, тази анкетна комисия ще стане Етикетна комисия. Когато попаднах в Държавна сигурност, аз разбрах, че съм контрреволюционер. И това беше изпитание за мен. На въпроса на някои колеги за какво си съден, той казва: "Холандски шпионин" или "Шпионин на Люксембург". Естествено, холандските шпионини са завербувани вероятно за сирене. Така, че тези неща, са малко по-другояче.

Тук става въпрос да не се натикат някои хора в тилята, но имам предвид, че неправомерно, даже в тоталитарното ни законодателство поканата за сътрудничество чрез декларация, юридически се таксува като принуда, а да не говорим за случаите, когато този акт е не само доброволно, а по принуда. От горното следва, че органите на МВР са вършили престъпления спрямо закона. А кой ще каже този акт дали е бил доброволен или не. Случаят с лидера на Българската социалдемократическа партия Кръстю Пастухов, след подписване на

декларация от криминален престъпник, последният е удупен, удупава го и за награда излиза от затвора. Кой е по-голям престъпник - физическият убиец или този, който го принуждава да извърши убийството? Нашият социалдемократ Ангел Дяков се е хвърлил от 3 етаж на Плевенския затвор поради натиска да подпише декларация за сътрудничество. Удупените овци в кошарата са виновници, а вълците - герои. Така ли е?

През 1937 г. комунистите бяха наказани да подпишат декларация, а след 9 септември бяха съдени. Защо тогава не беше повикан Гешев да ги защити? (*Ръкопляскания от цялата зала*).

А сега, в начина на работата ни има една нечиста субстанция, защото се укриват истинските виновници.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Имате ли някакви конкретни предложения?

ЦАНКО ЦАНКОВ: Да, имам. Прави се опит информаторите, така наречените по съвест, и служителите на МВР, които са изнудвали жертвите да бъдат скрити, нямат право виновниците за този текст да се скриват, а престъпниците - да бъдат техните жертви. Ако открехаме капака на Пандора, трябва да видим и дъното с виновници, които са принуждавали хиляди хора да бъдат информатори.

И затова предлагам в МВР да се разгледат досиетата а не изречението, с което свършва нашето предложение - секретната информация да се обработва в МВР, трябва да се представят от парламентарна група по двама души, които са минали през Дирекция на милицията, през месомелачката на Държавна сигурност и да проверят тези неща.

Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Постъпило е предложение да прекратим разискванията. Аз искам да го формулирам с оглед и на другите въпроси, които стоят. Да се предостави възможност на комисията да обобщи всички предложения.

ГЕОРГИ ТАМБУЕВ (от място): Нека се изкажат, аз искам да взема думата пакрая.

ИВАН НЕВРОКОПСКИ: Имам предложение. Уважаеми колеги, този въпрос беше обстойно разискван в Комисията по национална сигурност и в Комисията по досиетата. Като член и на двете комисии трябва да ви кажа, че не приемам тази формулировка, която е дадена, защото тя е много едностранчива. Това, което предложи тук Георги Спасов, смятам, че трябва да бъде защитено от всички нас, (*ръкопляскания в опозицията*) защото не може доносникът или жертвата да бъде изобличавана или морално да понесе своите дивиденди от

това, което е извършил, а палачът, да не го кажа палач, но инквизиторът, да остане ненаказан поне морално. И затова при всички положения ще трябва и тези, които са застанали тук в Комисията по националната сигурност имаме хора, които се опитваха да ни убеждават, че те са извършили правомерни деяния, защото са били държавни служители и са били задължени да го вършат това нещо. Ние не искаме да бъдат съдени, но те морално не могат да бъдат в този парламент. И следователно, ако едините ще трябва да бъдат наказани морално, ще трябва и другите да понесат заслуженото.

Затова предлагам предложението на Георги Спасов да бъде прогласувано от пленарното заседание, от нас.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Илия Цветков.

ИЛИЯ ЦВЕТКОВ: Уважаемо председателство, уважаеми колеги! Имам процедурни предложения.

Първото ми процедурно предложение е да се гласува така предложената от г-н Георги Спасов декларация и всеки един от нас да подпише тази декларация.

Второто ми процедурно предложение е да прекратим за тази вечер дискусията по този въпрос.

Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Вие имате допълнение към процедурния въпрос, господин Хорозов?

КРУМ ХОРОЗОВ: Уважаеми господин председателю, уважаеми госпожи и господа народни представители! При повдигането на въпроса за тази декларация аз си спомням, че и аз взех участие, с което напомним, че тези, които са виновни, тези, които са създавали доносници, трябва да носят напълно отговорност с тези, които са доносничестви. В този смисъл правя едно предложение да бъде допълнен текстът на стр. 2 в израза "Всеки народен представител, за когото се получи информация за агентурно сътрудничество (тук да добавим) и за дейност, която е способствувала да създава доносници през време на тоталитарната система, се поканват в комисията да дадат своите обяснения".

Това е допълнението, което исках да предложа към този текст.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Пак по процедура ли имате? Има предложение за гласуване, има предложение за клетвена декларация, има предложение също и за прекратяване на разискванията.

СЛАВЯН САПАРЕВ: Имам конкретно предложение, дами и господа. Просто, според мен, би трябвало да се добавят и криминалните престъпления в цялата тази история. Задължително е (*ръкопляскация в центъра*) и ще ви кажа защо. От моя лична гледна точка това означава: ако ние сега не вземем мер-

ки, следващото Народно събрание на България ще се състои от рецидивисти и няма да има никакъв пачин този процес да бъде спрял. (*Ръкопляскания*).

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Филип Бокон.

ФИЛИП БОКОВ: Уважаеми господин председателю, уважаеми дами и господа! Аз искам да направя една реплика към много от депутатите, които се изказаха досега. Струва ми се, че много от тях чукат на отворена врата. Имаме решение, което сме взели преди две седмици. В него е записано, че се vizират сътрудниците и служителите, свързани със съответното управление, за което става дума. Така че всички тези дебати за това кои са жертви, кои са палачи и т.н. мисля, че са излишни и преследват повече пропагандистки цели.

Когато комисията се запознае с тези данни и с досиетата на тези хора, за които има данни, ще стане ясно и кой е сътрудник, и кой е служител, и т.н.

Второ. Въпросът според мен има две страни. Едната е морална и ние по тази страна се изказахме с наше решение. Как ще се постъпи с тези хора, мисля, че трябва да ни предложи комисията и затова аз подкрепям тези раздели на предложената процедура, която комисията предлага. Юридически ние все още нямаме на какво да се опрем, за да вземем някакво отношение. Още повече, че вече в Народното събрание имаме един такъв случай и човекът си стои в Народното събрание. Тоест, въпросът е морален.

Що се отнася до тази процедура, която се предлага, тя има за цел да запази неразгласяването на държавна тайна, за което съществуват съответните юридически разпоредби. Аз подкрепям тези предложения, които се правят в процедурата, защото действително ние не бива да подлагаме на заплахата и на съмнение способността на съответните служби да запазват държавната тайна.

По принцип подкрепям и това, което каза г-н Сапарев, но ми струва, че ние имаме за това принципно решение да се види кои депутати имат криминално минало и доколкото ми е известно, комисията се занимава с този въпрос. Така че ние следва да очакваме тук някакви съобщения и по това има ли депутати, които имат криминално минало. Мисля, че този въпрос не е отпаднал.

И накрая, присъединявам се към онези колеги, които предложиха да прекратим дебатите, тъй като според мен те вече нямат съществено значение. Да гласуваме тези правила и да дадем на комисията възможност да върши своята работа по-нататък.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Давам думата на вносителю да вземе отношение, а след това ще пристъпим към гласуване.

РУМЕН ДАНОВ: Аз първо искам да реагирам най-категорично срещу част от изказването на г-н Бокон. За мен като заместник - председател на Комисията по досиетата до този момент няма нито един случай в Народното събра-

нис на хора с доказана агентурна дейност. (*Ръкопляскания в опозицията*) Намирам това за много елементарна, плоска и целостойна най-вече провокация. Когато комисията излезе с доклад, провери фактите и ви ги предостави, тогава може да се каже дали е един, дали са пет или четиридесет. (*Ръкопляскания в опозицията*)

Колеги, първо ще коментирам предложението на г-н Георги Спасов. Най-малко аз съм този, който може да е против подписването и подготвянето на такава декларация. Искам обаче да ви припомня, казвал съм ги и лично в личен разговор, че нашата комисия има строго определен мандат и че има специално създадена комисия - комисия, която да разгледа причините и виновниците за всестрannата политическа, икономическа и морална криза в страната, чиято, мисля аз, работа е да подготви такава декларация и да я внесе. Аз разбирам мандата на нашата комисия само по един начин - да ви запознае, разбира се, след като приключи своята работа, с резултатите от своята работа, засягаща само и единствено информаторите и хората, които са работили в Шесто управление и в аналогичните структури.

Лично аз така разбирам своята работа, лично вие сте гласували за такъв мандат на нашата комисия.

На предложението, което беше направено най-напред от г-н Николай Павлов, след това се чу и от други изказващи се. Разглеждат се само правилата, коментират се единствено правилата. Аз моля тези господа да погледнат решението на Великото Народно събрание, гласувано на 4 декември. Там се казва, че ние ще се занимаваме не само с информаторите, а и с доносниците, ще се занимаваме и с хората, които са работили в структурата на Шесто управление и аналогичните структури.

Може да бъдат направени всевъзможни упреци за подробност, акуратност, перфекционизъм и т.н. по отношение на тези правила, които ние ви предлагаме. Така непрекъснато ще отлагаме въпроса. Една седмица вече мина, ще мине втора, ще мине и трета, ще мине и мандатът на Народното събрание и ние няма да работим. Ние ще се съобразим с правилата, които ни предложи г-н Бояджиев. Той ни ги представи предварително, те действително бяха твърде подробни. Искам да го уверя, така както го направих, да уверя и вас, че ние ще вземем предвид тези категории, по които да обсъждаме, да коментираме и да анализираме евентуалното сътрудничество и евентуалната работа на народните представители в тези структури.

Има един единствен спорен момент, който аз ви предлагам да гласуваме днес. Разбира се, призовавам ви да гласуваме правилата така, както са предложени. Има наистина един спорен момент - дали в трета точка от главата по

статута да приемем решение, които ние допълнително ще ви предложим или да ви предложим допълнително закон. Това е единственият спорен момент. Всичко останало е въпрос на доработка, въпрос на, Бога ми, гласувано доверие в края на краищата! Ако, разбира се, доверието се снее от нас, ние ще се оттеглим, ще дойдат други хора, на които вероятно повече им се занимава с мръсотии.

Така че аз ви предлагам с тези варианти - закон или решение, при уговорката, че допълнително ще представим Закон за амнистия или евентуално решение, така както сме го формулирали след консултации с нашите юристи, ние да подложим днес на гласуване нашия правилник.

Само още една реплика - за криминалното минало. Това е първата част от информацията, която ние най-общо сме нарекли информация от общ характер. Искам да ви уверя, че Министерството на вътрешните работи ни е представило такъв доклад вече, имаме информация за 77 народни представители. Разбира се, това не са хора с криминално минало, не ме разбирайте погрешно. Тази информация вече се обработва. Така че по този въпрос се работи.

Що се отнася до информацията от секретен характер и от строго секретен характер, на това съвещание, за което Иван Неврокопски спомена, в присъствието на президента, на отговорни служители от Министерството на вътрешните работи, в присъствието на цялата Комисия за национална сигурност и на ръководството на нашата комисия, категорично беше изразено становището, че наистина има информация, достъпът до която трябва да се ограничи до възможния минимум.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата г-н Тамбуев. След това ще поставим на гласуване прекъсването на разискванията, за да можем да продължим по-нататък нашата работа.

ГЕОРГИ ТАМБУЕВ: Тъй като ние работим с документи и тъй като пред мен е решението на Великото Народно събрание във връзка с досиетата, и тъй като някои народни представители се изказаха по такъв начин, че дадоха да се разбере, че или не са чели това решение, или изобщо нямат никакъв интерес да се съобразяват с него и направиха едни изказвания, които по същество са опит да се блокира работата на нашата комисия, искам да прочета двете точки.

Първата точка задължава Министерството на вътрешните работи в седемдневен срок да предостави на Анкетната комисия данни за народните представители и веднага след това втората точка поставя едни камък, едно пренятствие, което пречи на Анкетната комисия да работи. Това е "ръководството на Анкетната комисия по досиетата на народните представители в седемдневен

срок да внесе правила за своята работа".

Ето, че тези правила, които днес са предложени за обсъждане, комисията след няколко заседания, след няколко обсъждания ги внася в пленарното заседание на Народното събрание още миналия вторник. Изгуби се близо една седмица, докато днес, на това пленарно заседание, те се обсъждат. Тоест решението на Великото Народно събрание, отнасящо се до Министерството на вътрешните работи се забавя не по вина на министерството, а по вина на самото Велико Народно събрание.

И тук някои изказали се господа предлагат такива фантазмагории, ще ги нареча направо с истинското им име, че ние, ако седнем да се съобразяваме с всички тези изказвания, трябва четири - пет месеца да работим върху някакви правила докато Народното събрание се разпусне и ние хвърлим прах в очите на нашия народ, че е имало никаква комисия за досиетата и тази комисия не е свършила нищо. *(Единични ръкопляскания)*

Трябва да ви кажа, че над главата на тази комисия се веят облаци и тези облаци духат, падуват бузи хора, които вероятно ще попадат в работата на комисията. *(Единични ръкопляскания.)*

Прави се всичко възможно да се свърши нашата работа. И аз тук искам да чуе целият български народ. Примерно, Комисията по национална сигурност излезе с едно становище, което е обсъждала без да покани нито един представител от нашата комисия. А нас ни поканиха тогава, когато бяха поканили високопоставени лица - Президентът на Републиката, министър - председателят и други, да чуем част от обсъждането на тяхното становище.

СТЕФАН ГАЙТАНДЖИЕВ: *(от място):* Имаше пет човека от вашата комисия.

ГЕОРГИ ТАМБУЕВ: Поканиха ни в последния момент, в последния момент ни връчиха становището, в последния момент поискаха от мен да изразя становището по това становище. И аз изразих, сега го изразявам и тук пред Великото Народно събрание, че това становище, така както е направено също е един прът в колелото на работата на нашата комисия. То предлага освен нашите работни групи, да се обсъдят възможности да участва в проверката на досиетата: Председателят на Републиката, представител на Съвета за национална сигурност, главният прокурор, Законодателната комисия на Великото Народно събрание, представител на МВР, от Бюрото на Великото Народно събрание, от ръководството на парламентарните групи. Ето го становището. Аз го показвам. То съществува и чета от него. Тоест тези предложения са такива, че ако се приемат от Великото Народно събрание, аз ви уверявам, че няма да свършим никаква работа.

Тоест прави се опит да се ограничи ясният, категоричният мандат на нашата комисия. И този опит според мен се прави не случайно, да ме прощават някои народни представители.

ГЛАС ОТ ЗАЛАТА: Точно така.

ГЕОРГИ ТАМБУЕВ: Не знам дали е така.

Също така някои народни представители много безотговорно се явяват на тази трибуна и приказват какни ли не работи без да се съобразяват нито с истинското положение на нещата, превръщат трибуната в една пропагандна кампания. Днес също се получи това нещо. Яви се тук уважаемият народен представител Георги Спасов и повтори речта си, която произнесе преди няколко месеца, която също няма нищо общо с нашата комисия.

ГЛАСОВЕ ОТ ЗАЛАТА: Как да няма?

ГЕОРГИ ТАМБУЕВ: Няма нищо общо и ще ви кажа защо. Първо, една декларация, с каквото ще съдържание да бъде, подписана от всички народни представители няма никаква юридическа стойност. Ние също бяхме подготвили декларация и след като говорихме с много юристи, тя има някаква морална стойност. Границите на нашата комисия отдавна са определени от Великото Народно събрание и от нашата комисия. Това е криминалното минало, това е дали има народни представители, които сътрудничат на специалните служби. Това са нашите граници.

Да се използват тези граници, да се предлага една такава декларация, нека се внесе в Бюрото на Великото Народно събрание и да се предложи. Но това няма нищо общо с въпроса, който обсъждаме сега. И редица други предложения, които превръщат комисията като точка в сфера на спорт - тото, която се премията вътре и накрая да не свърши никаква работа.

Аз моля Великото Народно събрание да приеме правилата така, както ги внесе комисията. Това са демократични правила, защото в тях първо, се поставя въпросът да се проверят данните за евентуално агентурно сътрудничество на самото ръководство на комисията от представители на Народното събрание.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Може ли по-кратко.

ГЕОРГИ ТАМБУЕВ: Аз като председател на комисията искам да обобщя някои работи. Ако не ми давате думата, мога и да си седна. Искам да отговоря на някои въпроси.

И след това да се проверят данните за членовете на комисията. Това е много демократично. И чак след това да се пристъпи към целия състав на Великото Народно събрание. Тук тези правила се допълниха с някои, бих казал, много разумни предложения. Но аз искам да уверя господалата народни представи-

тели, че нашата комисия има един вътрешен въпросник за работа с досиетата, който всеки път дава отговор на почти всички поставени въпроси. Той е твърде голям и аз няма да го чета тук, но който народен представител иска, може да се запознае.

В него има да речем: кога е завербуван от Държавна сигурност съответният човек, по какъв начин е завербуван, чрез компрометиращи материали, чрез зависимост, на патриотична основа, по лична инициатива; по какъв друг начин; има ли писмен документ, декларация; имал ли е информаторът псевдоним; до кога информаторът е сътрудничил и редица други. Това е едно тотално проникване тъкмо по тези въпроси, които тук се разискват.

Аз пак моля Великото Народно събрание да приеме правилата такива, каквито са внесени, за да може нашата комисия да пристъпи към същността на своята дейност. Иначе, ако продължим така с все нови и нови предложения, казах ви, че има опасност да се закрие Народното събрание и ние да не сме свършили нищо.

Благодаря ви за вниманието.

ИВАН НЕВРОКОПСКИ: Искам думата за решника.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Като председател на комисията Ви давам правото на решника.

ИВАН НЕВРОКОПСКИ: Моля колеги, да ме извините г-н Тамбуев, обаче аз искам да ми даде това становище на Комисията по националната сигурност. Взимам думата повторно, защото това, което каза, не е вярно за Комисията по националната сигурност. *(Отива да вземе становището от г-н Тамбуев.)*

Това не е решение, господин Тамбуев. Ние сме в една комисия с Вас по досиетата и нямаме никакво различие, предполагам. След това, когато бяхме поканили президента и вицепрезидента, министър - председателя - бившия и настоящия, и другите отговорни държавни лица, ние имаме предвид предложение, да се разисква този сложен въпрос без да е взето никакво решение. И в тази комисия вие знаете, че аз присъствах, беше и Румен Данов, имаше и други от комисията. И не е имало никакво противоречие. Не е ставало дума да възглавният прокурор, Законодателна комисия, МВР и т.н.

Така че моля да ме извини г-н Тамбуев, но ние нямаме различия. Комисията с оглед на сериозността на въпроса искаме да се разгледа в един по-широк състав. Ние нямаме, господин Тамбуев, с Вас различия. И аз съм от тази комисия.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господа народни представители, един момент! Има постъпило предложение за прекъсване вече на разискванията - първо. Второ. Ясно се оформи становище категорично тук в хода на ра-

зискванията, които имаме в Бюрото, че независимо от мненията на председателя на комисията, виждам тук и г-н Гайтаджиев иска, и други, има достатъчно съществени предложения, които трябва да се вземат под внимание и тогава да се внесе и да се преработи текстът на правилата. Това е становището на Бюрото. Давам на г-н Гиньо Ганев думата. (*Михаил Савов от зала:* "Господин председателю! Процедурно!") Какво искате? Заповядайте сега.

МИХАИЛ САВОВ: Благодаря, уважаеми господин председателю. Уважаеми господин председателю! Бих желал да ви напомня, че правилникът предвижда приоритет на процедурните предложения. Аз от 10 минути вече искам думата по процедура. Вие пренебрегвате моето желание да направя процедурно предложение. Това според мен е нарушение на правилника и аз изразявам своето неудовлетворение от вашите действия в това отношение.

Сега конкретно по процедурата. Аз искам преди всичко да подкрепя предложението за прекратяване на разискванията. И второ - по-важно, това, което исках да направя още преди десетина минути.

Уважаеми господин председателю! Уважаеми народни представители! Ние непрекъснато на думи признаваме необходимостта от повишаване ефективността и интензификацията на работа на нашето Велико Народно събрание. И на дело непрекъснато се отклоняваме от това правило, за което като че ли всички ратуваме. Днес по конкретен повод от дневния ред се правят предложения и се поставят въпроси, които излизат далеч извън точката на дневния ред. Аз предлагам процедурно, господин председателю, да се гласуват само онези предложения, които имат непосредствено отношение към точката от дневния ред, т.е. към правилника.

Не отричам обосноваването на едни или други предложения, касаещи други въпроси. Но те не могат да бъдат гласувани, по мое дълбоко убеждение, във връзка с тази точка от дневния ред. Те трябва да бъдат предложени и приети като точки от дневния ред, да ги разискваме и тогава, ако считаме за целесъобразно, да гласуваме. Но не и по повод на свързано друга точка от дневния ред.

Моля ви, господин председателю, да имате предвид моето предложение! (*Откъслечни ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Аз поставям на гласуване прекъсване на разискванията и предаване на комисията да доуточни съответните правила.

Който е съгласен с това предложение, моля да гласува. (*Реплика от блока на СДС: "Имаше предложение. Защо не се гласува предложението?"*)

Против? 12 души. Въздържали се? 9 души. Предложението за прекъсване

на разискванията се приема.

Вашите предложения, г-н Спасов... (*Реплики от залата*). Един момент! По съответния ред могат да бъдат внесени и аз никак не възразявам да дадете вашето предложение за клетвената декларация. И текста. Даже го депозируйте. Ние веднага ще го подготвим да го предадем на съответната комисия. (*Оживление, шум*).

Давам думата за следващата точка.

По точка 2 искам да попитам има ли готовност? По точка 2. Обяснете, какво има?

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Моля да ме извини ръководството на Народното събрание и всички вие, че отново забавяме нещата с процедурни предложения. Членовете на Бюрото направиха едно предложение. Аз не искам да го квалифицирам като уместно или неуместно, да се отложи въпросът за доуточняване на така предложената от комисията процедура. Но това предложение, мисля че е редно да се гласува, защото има не от председателя на комисията друго предложение - да се пристъпи към гласуване на правилата.

Така че с оглед на резултата от това гласуване вече не може да се приеме решението или пък да се отхвърли, ако се отиде към този вариант. Процедурно това е най-точното действие.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Така. Тук съм съгласен. Обяснете сега процедурата.

ГИНЬО ГАНЕВ: Господа! На господин Янаки Стоилов бележката е точна. Но нека да видим за какво става дума. Господата Гайтанджиев, Бояджиев и други, говорейки точно по тази точка от днешния ред, направиха конкретни предложения във връзка с редакцията на тези правила, тяхното допълнение и изменение. Това не може да се нарече доработка, както казва г-н Данов. Ако е именно доработка, тя не може да стане така след като се гласува. Редно би било с тези предложения правилата да се предадат отново на Комисията по досиетата. Още утре само по тези предложения, които се отнасят до правилата, ръководството на комисията да бъде задължено да ги даде тук. Ако иска, да се консултира и с ръководството на Законодателната комисия, ако сметне това за нужно. Аз следя внимателно тази дискусия. Според мен, корекциите биха могли да бъдат много малки. Има предложение по т. 2, т. 3, но то трябва да се види.

Народното събрание приема решение. То не приема решение за никакви правила, а за точно редактиран текст. Друго не може да бъде. Затова предложението е, след като се гласува прекъсването на дискусията, да се върне, заедно с предложенията, проектодокументът на комисията и тя да бъде задължена

за утрешното заседание своевременно да даде новата редакция, която няма да се дискутира, щом докладчикът - да кажем, г-н Данов или г-н Тамбуев, кажат какво са взели предвид и какво не. Това е правилно да стане.

Благодаря ви. И това трябва да се гласува сега.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: С това доуточнение на нашето първо гласуване за спиране на дискусията, моля да пристъпим към второ гласуване, което да застави комисията да вземе под внимание, да обсъди въпросите, които са им предложени, и утре да внесе текста, който да се приеме без разисквания. Моля, които са съгласни с това предложение, да гласуват. *(В залата се шуми)*. Има ли против? Въздържали се? При 22 против и 9 въздържа- ли се предложението се приема.

Утре очакваме готов текст, който да бъде размножен, и без дискусия да се приеме. Така. *(Реплики, оживление, шум)*. Сега, още няма готовност по т. 2. *(Неодобрителен шум и реплики в залата)*. Преминваме към точка 7. За една минута. Почакайте. Ако се наложи, ще прекъснем малко заседанието. По точка 7, зада вземем решение за парламентарните секретари, тъй като имаме нужда вече от тях. Виждате колко неудобно са записванията и т. н. Моля ви се!

ГИНЬО ГАНЕВ: Моля ви, господа. *(Звъни)*. Правилникът е в сила. В неговия чл. 14 са очертани правата и задълженията на т. нар. парламентарни секретари. Там е посочено, без да изброявам това, че те дежурят по двама на заседанията, те преподписват стенографските протоколи, чрез тях се правят възраженията за начина, по който са отбелязани изказванията, становищата, заявленията на народните представители и т. н.

Бюрото поиска от парламентарните групи и от контактната група на тези групи да направят предложение за персоналния състав на парламентарния секретариат. Уточнено е в правилника, че те са 8 на брой. И днес след предварителни анализи и консултации, Бюрото на Великото Народно събрание получи предложение от парламентарните групи, което ви чета.

Предлага се.... Господин Невроконски, седнете там, да мине тази точка.

Предлага се за парламентарни секретари да бъдат избрани, аз чета по азбучен ред предложението на парламентарните групи: Първо - Александър Асенов Стамболийски; второ - Александър Николов Праматарски; трето - Георги Стефанов Петров; четвърто - Иван Хараламиев Иванов; шесто - Илиян Живков Илиев; шесто - Николай Димитров Слатински; седем - Трифон Димитров Митев; и осем - Янар Шабанов Бекиров.

Това предложение - казвам го от името на Бюрото - съдържа едно съответно представителство на различните парламентарни групи тук, във Великото Народно събрание. Повечето от имената са познати от досегашната им дей-

ност на преброители. Може би, ако господата са тук, да станат още веднъж да ги видим. И ние предлагаме без дискусия това предложение да се гласува.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Марков, искате вие ли?

СТЕФАН СТОЯНОВ: Преди време един от господата, който сега предлагате за секретар, заяви публично, в присъствието и на други народни представители, които, падавам се, могат да свидетелствуват за това, че той ще изгони един друг народен представител от тази зала. А именно мен. Това нещо го повтори два пъти, след което направи и забележката, че можел скоро да стане квестор и това щял да го изпълиши.

Този народен представител, който сега се предлага, е г-н Илиян Илиев и аз мисля, че за него няма място сред секретариата.

Благодаря ви за вниманието. *(Оживление).*

А този, който щеше да бъде изгонен, бях аз - човек, който е избран от около 20 хиляди избиратели... *(реплики, оживление).*

ГИНЬО ГАНЕВ: Становището на Контактната група г-н Баншикарв и г-н Стефан Гайтанджиев, имате думата.

СТЕФАН ГАЙТАНДЖИЕВ: Уважаеми господа народни представители! Бяхме помолени, аз и г-н Баншикарв и ние проведохме консултации с Движението за права и свободи и Българския земеделски народен съюз, да дадем кандидатури, така както правилникът на Великото Народно събрание изисква за избор на парламентарни секретари. Тъй като тези функции са преди всичко технически, ние предадохме от Съюза за демократичните сили три кандидатури. Знаем, че това е направила и Българската социалистическа партия. Ако някой от народните представители имат някакви възражения срещу конкретната кандидатура, той може сега да разясни тези съображения и да иска на даления човек да не му се гласува доверие. Аз не виждам никакъв проблем в това отношение.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Заповядайте.

ИЛИЯН ИЛИЕВ: Уважаеми господин председателю, уважаеми колеги! Става дума за мен по повдигнатия въпрос от г-н Стоянов, но мисля, че той не постъпи коректно със своето обвинение. Става дума за следния случай. В момента, в който Съюзът на демократичните сили отказа да участва в гласуване и се налагане броење за кворум, той искаше да влезе в залата, а знаете какъв е правилникът, че се затварят вратите преди да се брой и трябва да го броя и него. И аз му поставих въпроса или да седне в залата, или да напусне залата. Това е целият случай. И аз мисля, че така трябва да постъпвам и за в бъдеще като секретар, ако бъда избран от вас. *(Ръкопляскания в залата)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Спор по този въпрос няма да пра-

вим. Башикаров да вземе отношение и след това ще поставим на гласуване.

ПЕТЪР БАШИКАРОВ: Само да потвърдя казаното от г-н Гайтанджиев, че предложенията са обсъждани в Контактната група и нямаме никакви различия. От наша страна поддържаме тези предложения.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Оттегляте ли си обвиненията? Не? Моля ви се.

СТЕФАН СТОЯНОВ: Ще моля думите да се стенографират точно. Точният израз на господина беше "Ще ви изгоня от залата". Не беше моля ви да напуснете, да затвориме вратите и т. н. "Ще ви изгоня", това бяха точните думи.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Ако има въпроси, които Комисията по етиката трябва да решава, могат да бъдат отнесени. Поставям на гласуване списъка, както е представен. Които са съгласни, моля да гласуват. Искате ли още веднъж да се прочете?

РЕПЛИКА ОТ МЯСТО: Да се прочете поименно. *

ГИНЬО ГАНЕВ: Не, поименно не се гласуват такива списъци. Моля ви. Александър Стамболийски, Александър Праматарски, Георги Петров, Иван Харалампиев Иванов, Илиян Илиев, Николай Слатински, Трифон Димитров Митев и Янар Шабанов Бекиров.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Които са съгласни с този списък, моля да гласуват. Против? Въздържали се? При 20 "против", 23 "въздържали се" изброените лица се приемат за секретари. Моля 20 минути почивка и преминаваме към точка 2.

(След почивката)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Моля народните представители да заемат местата си.

Докато това стане, Комисията по икономическата политика ще заседава на 20 декември, от 10 часа - Закон за статистиката и други.

На 21 декември в 11,00 часа ще заседава Комисията по контрола над приходите, разходите и имуществата на партията, в тази сграда.

Комисията по здравеопазването и спорта ще заседава на 20 декември, четвъртък, това е утре от 9,00 часа в зала 411 на Президентството.

Утре от 13,00 часа в стая 38 в сградата на Народното събрание, това е на третия етаж, ще има заседание на Подкомисията "Съд и прокуратура" към Комисията за изработване проекта за Конституцията. Ръководител на подкомисията - г-н Любен Корнезов.

На 21 декември, това е петък, от 9,00 часа пак в тази сграда, Подкомисия-

та "Висши и държавни органи" с ръководител Стоян Ганев ще се събере.

Комисията по радиото и телевизията ще заседава на 20 декември, това е утре, от 11,00 часа в тази сграда.

Утре, в тази сграда, от 9,00 часа ще заседава Комисията по културата и духовните ценности.

Мандатната комисия ще се събере утре от 13,30 часа и ще заседава в тази сграда.

Комисията по националната сигурност се събира утре в 8,45 часа пред сградата на Народното събрание.

Утре, в 10,00 часа ще има заседание Законодателната комисия на парламента.

Едно съобщение, което ви моля да чуете още по-внимателно: група народни представители са предложили на медицинската служба, която обслужва народните представители тук, в Народното събрание, да организира в удобен ден и час безвъзмездно кръводаряване във връзка с крайно ограничените количества кръв, нужни за операции и спасяване на човешки живот в столичните здравни заведения. Тези от народните представители, които са съгласни с предложението, да се запишат в откритата за целта пощиска в здравния пункт, който се намира в тази сграда, на партера, до вход "Изток". Трябва да ви кажа, че първият народен представител, който се е записал се казва д-р Петър Дертлиев. Считайте се поканени. *(Плахи ръкопляскания)*.

Анкетната комисия по досетата ще заседава утре от 10,00 часа в тази сграда.

В 11,30 часа, утре, моля народните представители, които бяха избрани днес като парламентарни секретари, да се съберат при председателството на Великото Народно събрание.

Господин Джеров, моля Ви да бъдете тук, защото може би ще преминем към законите.

Господа, във връзка с точка 2 от днешния дневен ред, г-н Димитър Попов, който е патоварен с решение на Великото Народно събрание, след консултации да представи тук като предложение състав на ново правителство на страната, се обърна с молба към Бюрото това да стане, разбира се, в рамките на днешното заседание, малко по-късно. Вашето възражение, бъдете сигурни, съответствува на неговото напрежение и на политическите сили, които заседават заедно с него. *(Звъни)*

Предложението на Бюрото: ние ще продължаваме по дневния ред. Когато тази точка бъде готова, просто с вас трябва да вземем решение да прекъснем заседанието, което водим и да дадем път на точка 2 от днешния дневен

ред.

РЕПЛИКА ОТ ЗАЛАТА: Това в koliko часа ще стане?

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: И така. Пред нас са второто разглеждане на законопроекта за изменение и допълнение на Наказателния кодекс, второто разглеждане на законопроекта за амнистията, освобождаване от изпълнението на народен представител и едно уточняване, господа, което трябва да направим след това, разбира се, със съгласието на Великото Народно събрание. То е във връзка с т. нар. чл. 101 от правилника, който гласувахме за дейността на Народното събрание и който в петък ще излезе, вече приет в "Държавен вестник".

Второ разглеждане на законопроекта за изменение и допълнение на Наказателния кодекс. Материалите ви са раздадени. Думата е на докладчика на Законодателната комисия, нейния председател г-н Александър Джеров.

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Господин председател, дами и господа народни представители! Преди няколко дни имавте възможност да обсъдите направените предложения във връзка с промените на Наказателния кодекс. Както знаете, въз основа на направените изказвания - предложения, писмени и устни, Законодателната комисия отново се събра и предлага за разглеждане един преработен проект за изменение и допълнение на Наказателния кодекс.

Законодателната комисия извърши предложените ви конкретни правни поръки в становище или мотиви, взема отношение по отношение на всички направени предложения. Считам, че не е нужно да го прочита, тъй като имате становището по предложенията пред вас.

Позволявам си да направя само една корекция и моля да я имате предвид, че на стр. 3, параграф 9, членове 221, 221 б, и т. н. се отменят. Предложението е тук да бъде включен и член 180. Това е решение на Законодателната комисия, което е допълнително, след напиеване на окончателния текст. Така, че поддържаме предложението, което е пред вас, заедно с една добавка, както казах към # 9 и член 180 се предлага за отмяна.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Моля Ви, г-н Джеров, ако имате под ръка текста на Наказателния кодекс, прочетете съдържанието на член 180.

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Нямам го в момента, защото Наказателният кодекс е доста обемно нещо и трудно се носи.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Чета: чл. 180. Съруг, който напусне ... това е друга работа. (Смях в залата) 180?! Господин Джеров, ...?!

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Така, член 180 в редакцията му от 1982 година, който действа днес: съруг, който напусне семейството си и заживее съру-

жески с друго лице, се наказва с поправителен труд или с глоба до 600 лева или с обществено порицание. Алинея 2. При тежки случаи или при повторение наказанието е лишаване от свобода до 1 година и обществено порицание. Алинея 3. Със същото наказание се наказва и лицето, с което съпругът е заживял. Тоест, и двамата подлежат на наказателно преследване.

Законодателната комисия, мисля, че ни разбирате, като отпрати някои изменения, установи се, че това е една разпоредба, която трябва да бъде отменена.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря ви. Народните представители разбират, че трябва да се отмени довчерашият престъпление, наричано "конкубинат". Законодателната комисия е преценила, че това вече не трябва да бъде престъпен състав.

Господин Джеров, имате ли коментар към другите предложения или вашето писмено становище изяснява това?

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Аз вече поясних, че становището на Законодателната комисия, е изразено съвсем прецизно в мотивите и в писмена форма, които са приложени към законопроекта.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Кой иска думата? Това е във връзка с второто разглеждане на законопроекта. Само по предложенията. Само оратори, които се съсредоточават върху това.

Имате думата, госпожа Петрова.

ДИМИТРИНА ПЕТРОВА: Благодаря, господин председател. Аз имам въпрос към Вас и към Законодателната комисия. Доколкото си спомням, моля да ме поправите, ако греша, на първо четене ние гласувахме и то с Ваше изрично разяснение, гласувахме по принципи само опези точки, които не бяха отеглени от вносителя. Следователно, ние в момента сме изправени пред ново първо гласуване, тъй като отнасяните предишния път точки са отново включени. Моля за разяснение.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Светослав Шиваров има думата.

СВЕТОСЛАВ ШИВАРОВ: Уважаеми господин председателстващ, уважаеми народни представители! Ще се постарая да бъда максимално кратък, ясен и коректен. На миналото обсъждане стана дума, че има внесено предложение за изменение на чл. 1, ал. 1 от Наказателния кодекс. Аз искам да припомня на всички, че чл. 1, ал. 1 от Наказателния кодекс се намира в общата част - глава първа, раздел първи, озаглавен "Задачи и предели на действие на Наказателния кодекс" и специално раздел първи е наименован "Задача на Наказателния кодекс". Неслучайно изброявам всичко това. Ще цитирам сега действу-

вания член 1, ал. 1 от Наказателния кодекс: "Наказателният кодекс има за задача да защитава от престъпни посегателства обществената и държавния строй на Народна република България, личността и правата на гражданите, социалистическата стопанска система, социалистическата собственост и цялостния установен в страната социалистически правов ред и да възпитава гражданите към спазване правилата на социалистическото общежитие".

Аз си задавам въпроса: къде и какъв е общественият и държавният строй в нашата страна? Задавам си въпроса къде е социалистическата стопанска система? Къде е социалистическата собственост? Къде са правилата на социалистическото общежитие, които ние трябва да спазваме и да възпитаваме гражданите на тази страна? И не на последно място искам да ви припомня поправката, която ние гласувахте, в Конституцията на Република България, където липсва вече понятието "народна"? Къде е всичко това? Текстът на член 1, алинея 1 е водещ текст. Аз съм дълбоко убеден, че Наказателният кодекс не се нуждае от ремонт и козметика. И в това няма необходимост никой да бъде убеждаван. Но това е един водещ текст и аз моля да помислите върху него.

Не мога да се съглася с мотивите на Законодателната комисия, с които е отхвърлено това предложение. Най-малкото това са несериозни мотиви. Два са основните аргумента в мотивите, изложени за отхвърлянето на това предложение, и аз считам, че на тези аргументи им липсват сила и убеждение. Единият от аргументите е, че предложението е нецелесъобразно. Аз си задавам въпроса - откога Законодателната комисия, решавайки въпроси, свързани със закони, прилага принципа за целесъобразност, а не за законосъобразност? Вторият аргумент, който е повече от несериозен, според мен затова, че вносителят не се е явил в Законодателната комисия да защитава предложението си. Кое предложение? На миналото обсъждане тук беше представено едно предложение и с основание то е било отхвърлено тогава, което няма нищо общо с това, което ние направихме. Предложение, в което е писано "Държавен и обществен строй". Такова нещо ние не сме правили. И нашето предложение е това, което е днес изложено - че Наказателният кодекс има задача да защитава от престъпни посегателства личността и правата на гражданите и цялостния установен в страната правов ред.

Още веднъж искам да подчертая това, че ние се ръководим от дълбоко убеждение не за ремонт, не за козметични поправки на Наказателния кодекс, а страната ни има потребност от един цялостен нов Наказателен кодекс с друг дух, с друго разбиране, с други принципи.

Но все пак аз ви моля, след като така подробно изложих какво всъщност съдържа сега действащият член 1, ал. 1 от Наказателния кодекс, да обсъди-

те и този въпрос.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Аз се извинявам, господин Шиваров, но този въпрос стои в предложението.

СВЕТОСЛАВ ШИВАРОВ: Той стои, но аз ви казах несъстоятелността според мен на два от основните аргументи, на които линейна и сила, и убеждение, с което това наше предложение се отхвърля. И ако трябва да се обсъжда то сериозно и ако трябва да се аргументира неговото отхвърляне, трябва да се аргументи и други мотиви.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря ви. С други думи, Вие сте против варианта, който е посочен, нали? Защото, вижте текста, единият вариант е параграф първи, а вторият първа да остане, както я редактирахте Вие. Вторият вариант е да отпадне. То стои в предложението на комисията. Благодаря Ви, Вие просто прибавяте аргументи в защита на това.

Има думата г-жа Златка Русева.

ЗЛАТКА РУСЕВА: Уважаеми господин председател, уважаеми народни представители! Бих искала да кажа, че имаме една некоректност по отношение на това, което ни се предлага сега, и това, което гласувахме на първо четене. На първо четене от името на Бюрото г-н Гиньо Ганев и на мой процедурен въпрос, и на другите, заяви, че се оттеглят всички предложения, свързани с дефиницията "политически подбуди", "политически права", а също така и въвеждането им в текстовете 116, 118, 131 и т.н.

Разбира се, ние тогава не направихме изказвания, които да водят до разискване по същество на този законопроект. И смятам, че това беше от наша страна коректно. Какво беше обаче учудването ни в Законодателната комисия, когато, без да се яви вносителката г-жа Младенова, беше предала на други колеги от комисията, че тя продължава да го поддържа. Аз не знам как да го нарека това и на кого да вярвам. Но бяхме принудени в Законодателната комисия отново да обсъждаме тези параграфи от предложението законопроект, които тук, в Народното събрание, бяха обявени, че са оттеглени и народните представители не ги обсъдиха тогава по същество. Аз също тогава не се изказах по същество и затова сега си позволявам по текстовете, разбира се, и може би от това да пострада и моето изказване в своята изгнота, но щом сме поставени при едно такова неморално положение, трябва да го направим.

Преди всичко аз подкрепям идеята да отпадат всички тези текстове, поради това че в текстовете, касаещи убийство, тежки телесни повреди, средна телесна повреда, да се въвеждат като обстоятелство, което квалифицира това престъпление, политическите подбуди. Те се въздигат в елемент на престъп-

лението. Смятам, че това е антидемократично и антиконституционно. То противоречи както на Конституцията, така и на Международната харта за правата на човека. Ние при политическите подбуди, както бяха дефинирани, тяхната дефиниция също е отпаднала, защото вносителите я намериха за неуспешна и си я изгеглиха. Остава тогава съдът да определи какво е това съдържание "политически подбуди". В Наказателния кодекс, в чл. 116 има една точка за убийство, извършено по хулигански подбуди. Тази дефиниция се дава от съда. При цялото ми уважение към съдебната институция и при тези тежки наказания, които се предвиждат, не мога да си позволя съдът обективно, па макар и Върховният съд, със своето решение да дава именно съдържанието, а не то да стои в закона. Пак повтарям, тук ние разширяваме обсега на прилагане на смъртното наказание. Защото санкцията, посочена в член 116 за убийство по политически подбуди, предвижда като алтернативно наказание смъртното наказание. Това ли е пътят на демокрацията? С такава ли репресия ще вървим напред? Репресията не е най-добрият съветник - засилването на наказателната репресия.

Така че аз много ви моля да помислите върху всичко това. Освен това подбудите не могат да бъдат елемент от състава на престъплението. Те са отчетени в чл. 54 на Наказателния кодекс, където е казано, че когато съдът определя наказанието, което е отредено за това престъпление, се съобразява със степента на обществената опасност и с подбудите за извършване на деянието и другите обстоятелства.

И питам аз защо именно политическите подбуди трябва да бъдат елемент от състава на това престъпление. Отговаря ми се, че била такава обстановка. Нарушавали се политическите права. А няма правата на личността се свеждат само до политическите ѝ права. Имаме още много други права, които са ни гарантирани от Конституцията.

Тогава аз предлагам да се въведат и текстове за убийство, извършено по религиозни подбуди, по етнически подбуди и още много такива мога да ви изредя. Е, ако тръгнем на тази плоскост, къде ще отидем? Защо политическите права, щом държим на Харта и на Конституцията, трябва да се изведат над останалите права. Знаем колко е политизирана сега обстановката. Но аз не смятам, че именно този начин на разширяване на приложното поле на смъртното наказание, на предвиждане, на засилване на наказателната репресия по отношение на престъплението на правата против личността е най-удачният начин да успокоим това общество. Напротив, оставайки в основата субективизма, който, разбира се, че ще бъде налице, щом нямаме дефиниция, а тя и не може да се направи, на понятието "политически права" и "политически подбуди", защото е всеобхватна, ние ще отворим вратата да се тълкуват така, както

намерят за добре тези подбуди, и от прокуратурата, и от съда, от което най-много могат да пострадат, не да бъдат защитени, а да пострадат правата на гражданите.

Ето защо при гласуването аз ви моля навсякъде да не подкрепяте варианта за всичките тези текстове, в които е цитирано това изискване, извършено по политически подбуди.

Благодаря за вниманието. *(Единични ръкопляскания от опозицията)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: И аз наистина както г-жа Русева и г-жа Петрова трябва да попитам - докладчикът на Законодателната комисия, миналия път струва ми се беше г-н Вълканов, изрично обясни, преди да гласуваме, намерих стария закон и моите бележки, така е и отбелязано, че в първоначалния законопроект & 1 до 8 включително са оттеглени.

ГЛАСОВЕ ОТ ЗАЛАТА: Точно така.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: И така наистина се формулира гласуването.

ГЛАСОВЕ ОТ ЗАЛАТА: Правишно.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Тук Бюрото нищо друго не е направило освен да повтори на висок глас това, което докладчикът каза.

Сега аз искам да попитам г-н Джеров защо отново се явиха текстове, които тук по предложението на Бюрото за гласуване се считат, че повече не съществуват във внесенния законопроект. Кой може да обясни това?

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Господин председател, известно Ви е, че тогава аз отсъствах и не съм присъствувал на заседанието. Когато в понеделник започнахме работата на Законодателната комисия, на мен ми беше представено да работим именно по този проект. Може би колегата Вълканов би могъл да обясни, защото той е бил на предходното заседание тук.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: И ние с г-н Вълканов с много трудности тук уточнихме, че # 1 до 8 включително, това не е само помня много добре, но е и записано, са оттеглени от законопроекта.

Имате думата г-н Вълканов само това да се изясни, защото дискусията тръгна първо с един такъв упрек, основателен, от гледище на парламентарните процедури.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Колеги, наистина когато трябваше да обсъждаме тези въпроси при първото четене, аз отразих голямото разногласие, което възникна в Законодателната комисия. И тогава, за да спестим излишни разисквания, аз попитах колежката Соня Младенова дали тя е съгласна от нейно име да оттегля тези нейни предложения, тя беше вносителят на законопроекта. Тогава тя ми каза: "Да", с неудоволствие, но все пак каза: "Да, оттегли ги". И аз от-

теглих тези предложения.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Така беше и затова го формулирахме така.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: От # 1 до # 8. Възможно е аз да съм допуснал някаква грешка, да не съм я разбрал правилно, но аз казах тези думи, че ги оттеглям от нейно име. Това е истината.

В Законодателната комисия, при второто обсъждане някои колеги отново поставиха тези въпроси и от свое име поискаха те да бъдат отново обсъдени. И това стана.

Значи, вижте, тук се обсъжда не предложението на Соня Младенова, а предложението, което са направили други колеги в комисията със свое собствено основание. И сега вие трябва да прецените дали би могло в тази фаза да се обсъждат предложения, направени от други колеги, при повторното обсъждане в Законодателната комисия.

ИВАН ПЪРВАНОВ: След първо четене...

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Преценете вие. Вижте какво, никой не се опитва да ви направи решение. Обяснявам ви точно каква е ситуацията, какво е положението. Аз заявих тогава, че се оттеглят тези текстове от името на Соня Младенова, която беше съпънкният вносител, и предоставям на вас да решите дали заслужават да се обсъждат тези предложения, които са направени допълнително от други колеги. Това е проблемът.

Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря ви.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Искам думата.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Преди да вземете думата, г-н Обретенов, това трябва да се уточни. Може би пък аз ще успея да ви помогна.

След като се каза, че тези текстове се оттеглят, по тях не се развиха дебати. За тях всъщност няма първо гласуване. Сега не е възможно в рамките на второто четене на законопроекта ние да се връщаме към идеи, които всъщност в тази зала звучат за първи път.

Господин Джеров вземете отношение по този въпрос и ще вървим нататък.

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Действително е трудно аз да взема отношение. Казах ви, че когато беше разглеждано предложението за изменение на Наказателния кодекс, аз отсъствувах от страната. Не съм присъствувал и нямам представа за станалите дебати. Когато в понеделник поех ръководството на Законодателната комисия и беше поставен за разглеждане пред нас на второ че-

тене Наказателният кодекс, колегите, които бяха и които бяха в течение на въпросите, установиха, че трябва да започнем от първите текстове. Тъй като аз не съм уведомяван за това, което е ставало тук. Колегите в Законодателната комисия изясниха, че трябва да започнем от първия текст така, както беше предложен.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Обретенов, само по този въпрос. От него няма да правим криза. Нещата са ясни.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Положението наистина е скандално, уважаеми колеги, дами и господа народни представители, защото на първо четене ние гласувахме, че & 1 до 8 включително няма да се включат в законопроекта. И допълнително аз гласувах против даже приемането на законопроекта на първо четене само с мисълта да добавя и # 12. И колегата Велко Вълканов се съгласи, че на същото основание и # 12 би следвало да се включи.

В Законодателната комисия тези текстове до # 8 изрично бяха оттеглени от колегата Вълканов със съгласието на Соня Младенова. Положението е точно такова. На първо четене тези текстове са отхвърлени. И няма смисъл повече да ги разискваме.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Не са отхвърлени, то е друго. Те са оттеглени. Ако са отхвърлени, могат да се гледат.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Не са разисквани, включително много колеги и аз самият не сме се изказвали по този въпрос само с оглед на това. И съвсем неетично е поведението на тези колеги, които сега през задната врата искат да вкарат тези текстове.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Не, оставете, такива квалификации да не правим.

Благодаря ви, г-н Обретенов. Има думата г-жа Мариела Митева.

МАРИЕЛА МИТЕВА: Доколкото аз си спомням, при първото разглеждане на законопроекта и гласуването по принцип колегата Вълканов обяви, че със съгласието на колежката Соня Младенова оттегля # 2 до 8. Но аз също така си спомням, че колегата Янаки Стоилов, който, струва ми се, говори последен в дебатите, ги предложи отново. Ние гласувахме по принцип законопроекта, като направените предложения трябваше да се обсъдят в Законодателната комисия.

Ако нямате нищо против, то нека да гласуваме да отпадне сега разглеждането на Наказателния кодекс, да се проверят точно нещата и да се внесат отново.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря ви за това обяснение. Господин Николай Павлов иска думата по същия въпрос. Дано не са и ар-

гументите същите, защото са ясни.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Уважаеми г-н председателствуващ, уважаеми дами и господа народни представители! Аз благодаря на г-н Гиньо Ганев за това, че той с точния си спомен възстанови доста много от фактическата страна на спора. Защото ние сме в класическа ситуация за приложение на Правилника за организацията и дейността на Народното събрание. След като формално е оттеглен един законопроект тук при първо четене и не е имало дебати, значи такъв законопроект по силата на една законна фикция не съществува.

Поставя се въпросът - може ли колегата Янаки Стоилов, като каже, че той смята, че тези текстове е целесъобразно да бъдат разисквани, това представлява ли предложение законодателно по смисъла на приетия правилник и действащата Конституция. *(Реплика от залата: "Да")*

Страхувам се, че отговорът, който чух от залата, може да изразява силно желание за нещо, но ще трябва към него да се посочи текстът. Такъв текст няма.

Аз силно вярвах в това, че след като възстановихме фактите, няма да има спор по тълкуването им. Но очевидно ще трябва да се припомнят разпоредбите на самия правилник. А там нещата са по-различни. Направеното предложение трябва да бъде обличено във форма. Това направено предложение трябва да бъде разисквано. Къде? В съответната комисия, респективно Законодателната комисия.

Е, извинете ме, има ли такава форма, предвидена от правилника, която да е спазена? Устната форма е ли достатъчна? Не е достатъчна! Щом не е достатъчна, извинете ме, формалната логика ни води само до един възможен извод - няма предложения. Всичко опора, което виждате написано на този лист, който ви е раздален, е просто една класическа грешка - лапсус калами. Затова, защото в протокола по гласуването г-н Ганев има грижата да възстанови тъкмо този момент - изрично отбелязано, че по принцип при гласуването # 1 до # 8 вкл. са оттеглени. Следователно няма законопроект. Излишно е да си обтягаме нервите. Ние достатъчно много имаме проблеми други, за да считаме, че това е най-важният проблем. Но ако г-жа Младенова или някой друг счита, че такива законови промени са необходими да настъпят, то има законен ред. С други думи - ново предложение, ново влизане в комисия, ново обсъждане на първо четене и всичко по реда.

Благодаря. Благодаря ви за търпението, г-н председател. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря Ви. Аз искам... Чаквайте сега тук да се разберем, да не повтаряме първата част на днешното заседание. Не ми се иска. Ако... Моля? *(Реплика от залата: "Предложение искам")*

да направя") Предложение ще направите. Нека преди това да формулираме това предложение, което естествено произтича от това, което виждаме, и по него ще се изкажете.

Ако това е така, как ще се обясни тук и както е отбелязано в стенографския протокол, дневната ни дискусия във връзка с новото предложение на Законодателната комисия трябва да започне от # 7. Тоест глава трета, раздел трети се преименува и т. н.

Имате думата. След това г-н Спас Мулетаров. Но този въпрос Ви моля!

РОСЕН ХУБЕНОВ: Преждеговореният колега основателно постави въпроса за формата. Аз няма да вземам отношение, но бих искал да запитам уважаемото Бюро и специално г-н Ганев в качеството му на председател на Комисията по правилника изисква ли се форма за оттегляне на един внесен законопроект или на част от него. Ако "да", каква е тази форма? И до кой момент от законодателния процес това е допустимо?

Не си спомням и за голямо съжаление окончателният текст на гласувания от нас правилник все още не ни е разделен, за да може всеки от нас да направи справка, дали в него фигурират такива разпоредби. Но такава разпоредба със сигурност има в правилника на предишното Народно събрание. И тя ограничава времето, до което вносителят може да оттегли законопроекта си. То е до внасянето му в пленарната зала, след което оттеглянето на един текст или на части от него може да стане само с решение на Народното събрание.

Моля председателстващият да даде разяснения по въпроса.

Същевременно би трябвало да се отговори и на поставения от колегата Павлов въпрос. Когато при първо разглеждане на един законопроект се правят предложения, необходима ли е форма за тези предложения, в частност необходима ли е тази форма да бъде писмена?

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Думата е на г-н Мулетаров най-напред.

СПАС МУЛЕНАРОВ: Уважаеми г-н председател, уважаеми народни представители! Аз смятам, че ние за в бъдеще ще продължаваме да изпадаме в такива неудобни ситуации дотогава, докато не се научим, че всяка законодателна или която и да е друга комисия на Народното събрание трябва да заседава в законен състав. На заседанието, в което беше разглеждан законопроектът за изменение на Наказателния кодекс, присъстваха не повече от 10 - 12 членове на Законодателната комисия от 35 - членен състав. Това заседание е незаконно по отношение вземане на каквото и да е решение. На него се препредаваха писмата. Г-н Велко Вълканов информира, че вносителят на законопроекта г-жа Соня Младенова е оттеглила предложението си. Друг член на Законо-

дателната комисия поясни, че тя не го е оттеглила. Поради липса на кворум и поради липса на участие, което вече става ежедневна практика в заседания на Законодателната комисия, което е един голям проблем, тъй като ако ние продължаваме по този начин, ние ще взривим по-нататъшното присматане на законите и ще стигнем отново до подобни ситуации.

Затова предлагам да бъде снето разглеждането на законопроекта, да бъде върнат отново в Законодателната комисия, като ръководството на парламента задължи всички членове да присъствуват, за да излезем с едно ясно, убедено и категорично и единодушно становище на мнозинството от Законодателната комисия, а не да работим при анонимност и залочност, каквото вършим сега.

Благодаря за вниманието. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Г-н Мулетаров, това не беше хубаво предложение, да знаете... *(Иван Първанов от място: "Чл. 100 да се прочете!")* Защото... Защото *(Ръкопляскания)*... не, аз се шегувам в момента, за да кажа истината. Че ние всеки момент може да бламираме всяка идея на тази комисия, защото кворум там почти няма. Така не може да се разисква.

Чета: "Оттеглените предложения не се поставят на гласуване - чл. 99, ал. 2."

Чл. 100.: "Вносителят на законопроекта може да го оттегли до започването на първото гласуване."

Какъвто беше случаят. Благодаря ви. *(Откъснати ръкопляскания)* По този въпрос? Заповядайте. Как не ми се иска и този път процедурата да измести съществото!

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Няма, няма.

Г-н председател, госпожи и господа народни представители! Струва ми се, че нещата са по-прости, отколкото изглеждат. Вносител е Соня Младенова. Соня Младенова е оттеглила. Това, че други народни представители другояче мислят, означава, че трябва да станат вносител! Повтарям, да станат вносител и първа да се обсъжда в Законодателната комисия. Така виждам аз нещата като юрист. Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Да, благодаря. Заповядайте, г-н Нешев. И ние ще вървим напред. Вие искате думата? По този въпрос? Заповядайте, да, по процедурен. Първо г-н Стефан Нешев, след това Вие. Заповядайте.

СТЕФАН НЕШЕВ: Уважаеми г-н председателствуваш, уважаеми колеги народни представители! Искам да направя следното процедурно предложение. Тъй като на първо четене ние гласувахме по този законопроект само & 1,

9, 10 и 11...

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Точно така!

СТЕФАН НЕШЕВ:... аз ви моля на второ четене да се разискват само тези параграфи и да бъдат подложени на гласуване.

Ако други части от промените на този Наказателен кодекс трябва да се променят, то да се извърши по установения ред за вънасяне на законопроекти, както е прието в правилника и Конституцията.

Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Заповядайте, г-н Емил Чавдаров има думата, след това Вие.

ЕМИЛ ЧАВДАРОВ: Господин председателствуващ, дами и господа, аз съм практикуващ юрист и ми прави впечатление, че много колеги, може би ръководейки се от чувството, да си приписват качество като вносител на заедно Конституцията им дава това право, правят се частични законопроекти, предложения за частична промяна или за частично допълнение. Всички тук присъстващи практикуващи юристи знаят колко много текстове от Наказателния кодекс трябва да отпаднат. Вие знаете много добре, че една норма дори и наказателноправна норма регулира определен вид човешки взаимоотношения, свързани с престъпната дейност. Питам ви аз - отдавна не следваше ли да отпаднат членове като 233, 225 б, 250, че половин България търгува с валута, 250 съществува. Защо в края на краищата вносителката Соня Младенова, ако искане искрено, с чувство на отговорност да извърши допълнение и изменение в Наказателния кодекс, защо не стори това покрай мотивите, които предлагат, политическите мотиви за изменение на някои членове от Наказателния кодекс, защо тя не ни предложи да отпаднат от Наказателния кодекс, аз ги изброих грубо около 30 члена, и сега ние какво правим? Вещност ние, всеки един народен представител юрист, за да си пише актив пред избирателите, трябва да прави все частични предложения за законопроекти за допълнение и изменение. Ето защо аз предлагам група юристи, било членове на Законодателната комисия или не, практикуващи, да се съберем, да се разберем, помежду си, да направим едно глобално предложение за изменение и допълнение на Наказателния кодекс. Този кодекс наистина се нуждае от такова изменение и допълнение. А не всеки, възползвайки се от това си право, да прави частични, компетентни или некомпетентни предложения. Така докде ще стигнем? Ето защо предлагам колежката Соня Младенова да оттегли законопроекта, макар че вие казахте, че няма право на това, за да можем, не че съм против предложените изменения от нейна страна, просто глобално да решим пенята около Наказателния кодекс. Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Също. Имате думата Вие по този въпрос. Междувременно въпросите за промените в Наказателния кодекс е един голям проблем, той стои от години. Сега още повече това не може да става така от една група. Имате думата.

ЕМИЛИЯ ТОМОВА: Уважаеми господин Ганев, уважаеми колеги народни представители! Спомням си, че когато разглеждахме предишния път на първо четене законопроекта за изменение и допълнение на Наказателния кодекс, докладваше г-н Вълканов, като каза, че изразява становището на Законодателната комисия. А доколкото разбирам, вносител на този законопроект е г-жа Соня Младенова. Тогава не присъстваха г-н Джеров и г-н Корнажев. От тях днес чух, че г-жа Соня Младенова си е оттеглила законопроекта. Затова моля г-н Ганев да каже кога, в какъв вид и в каква форма г-жа Соня Младенова си е оттеглила законопроекта.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Само не разследвайте, г-н Ганев, който слуша в тази зала и се позовава на докладчика на Законодателната комисия, както и Вие чухте добре, който каза: "Госпожа Младенова оттегли тези текстове", а не съм казал и второ, тъй като форма за оттеглянето не е предвидена, отново се връщаме към това, което каза г-н Вълканов. Оттук нататък имате думата.

ЕМИЛИЯ ТОМОВА: Дълбоко съжалявам, ако така е прозвучал моят въпрос, тъй като много дълбоко уважавам г-н Ганев и неговото умение да ръководи техниката в Народното събрание.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря ви. Това не е мое схващане. Господин Ескенази, вие искате да се изкажете по текста или по процедурата? Добре, заповядайте.

ИЛКО ЕСКЕНАЗИ: Уважаеми колеги, едно процедурно предложение. Както са тръгнали дебатите, предлагам да продължат още един час, след което да се назначи Анкетна комисия - парламентарна, която да разследва въпроса за това как е било оттеглението предложението, дали е било оттеглението и т.н. След един час можем да гласуваме.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Стефан Савов. Нещата според мен са свършено ясни.

СТЕФАН САВОВ: Имам едно съвсем кратко предложение към Законодателната комисия: # 8, чл. 182 да се измени така: Който съзнателно попречи на някой да постъпи на работа или да го принуди да напусне работа поради неговата народност, раса, религия, и тук, за да бъдем в унисон с Международната харта за правата на човека и с Международния пакт за гражданските и политическите права, който сме подписали, трябва да се добави, "социален произход

и имотно състояние", като искам да подчертая, че това е предложение, което е на второ четене и може да се прибави. Защото това правило е най-много нарушавано през последните години.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря ви. Това е вече дискусия по същество. Ние ще вървим пататък и аз предлагам на базата на всичко това, което тук се разви, сега дискусията да се съсредоточи от & 7 пататък по новото предложение. Ако някои други обстоятелства се уточнят, за което аз не виждам как ще стане, да може да бъдат върнати първите предложения. Това е сега правната реалност по този проблем. Оратори: Г-н Ескенази, имате думата, освен ако това, което казахте, смятате, че ви отнема желанието да кажете повече. *(Реплики от залата)* Не, не по този въпрос, г-н Стоилов. Не ви разбирам ръкомахането. Той се е записал като оратор по законопроекта.

ИЛКО ЕСКЕНАЗИ: Няма да вземам думата, тъй като съображенията ми бяха именно по варианта, който се изписа до отпадане на тези текстове. Подкрепям предложението каквато и да е процедурна постановка, да отпаднат предложенията за престъпления по политически подбуди.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: И така, господин Николай Павлов, господин Пламен Вълканов, заповядайте. О, извинете, господин Михайлов иска да говори по законопроекта за земята, той или мисли по-рано, или по-късно, това е за утре сутринта или за преди един час. Имате думата.

ПЛАМЕН ВЪЛКАНОВ: Искам да взема отношение по допълнителното предложение, направено от Законодателната комисия за отпадането на чл. 180 от Наказателния кодекс, като предварително заявявам, че подкрепям това и моля всички да го подкрепят.

Само няколко думи по този текст. Като практикуващ юрист и съдия мога да кажа, че този текст се прилага твърде рядко, но има много неприятни последици за извършителите, които консумират този състав, които са свързани със санкциите и съдебните последици, като съдебното минало. Освен това искам да поясня, че г-н Гиньо Ганев каза, че става дума за конкубинат, но това всъщност е една форма на конкубинат, а не конкубинат от чист вид, тъй като се касае за брачно съжителство на лица, които имат вече брак, напускат семейството си и създават ново брачно съжителство с други лица. Ето защо от съвременен гледище на този анахронизъм според мен в наказателното право този текст трябва да отпадне, тъй като той беше създаден с идеята да се преследва поради възприетия принцип в нашия Семейен кодекс за моногамията.

Наистина той запитва моногамията като санкция в наказателното право, но от съвременен гледище, от разбирането за по-демократични отношения между мъжа и жената въобще не само в брака, а извън брака, смятам, че този

текст трябва изцяло да отпадне от Наказателния кодекс. Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: С други думи подкрепяте предложението с тези мотиви. Заповядайте, господин Попов.

ЛЮБОМИР ПОПОВ: Уважаеми господин председателстващи, уважаеми дами и господа народни представители! Ще си позволя да спра вниманието ви върху един въпрос, който както разбрах е дискутиран днес в последния момент в Законодателната комисия и който в определена степен като мярка може да засегне всеки един от нас. Става дума за семейството и за отменянето на наказателните мерки срещу така наречения "публичен кокубинат" или незаконно съжителство.

Във време, когато говорим за запазване на нашия народ и на неговите традиции, на неговия морал, смятам, че най-малко подходящо е Великото Народно събрание да спира своето внимание и да променя Наказателния кодекс в такава именно посока. Още повече, че и днес, а и утре ние ще разчитаме на семейството и не знам какъв да е отменян този обществен морал, който се изисква от всеки човек и който в края на краищата създава здравината на една нация, на един народ. *(Плахи ръкопляскания)*

Този морал има своите граници и аз не смятам, че законът трябва да охранява всеки отделен пункт от морала, но той трябва да пази границите на обществения морал. И ние не бива да разширяваме тези граници, особено във времена като днешните. Още повече, че едно такова съжителство, аз разбирам, че тук става дума за едно продължително съжителство, а не за един инцидент, да, едно такова съжителство рефлектира, първо, върху семейството, след това върху семейния кръг и накрая върху обществото. Помислете си какъв пример ще бъде даден на децата, на този близък семеен кръг и на цялото общество. И дали не е по-добре, ако има такива хора, аз зная, че с чувствата не може да се законодателства, те да уредят първо семейните си отношения и след това да пристъпят към своя нов партньор вече, така да се каже, стъпили на чистото.

Убеден съм, че Великото Народно събрание, което съзнава напълно своята отговорност и по отношение на обществения морал няма да пристъпи към едно такова прибързано и ненавременно решение. Благодаря. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря ви също, свещеник Попов. Но имате думата за реплика Вие, г-н Димитров.

СТОЯН ДИМИТРОВ: С дълбоко внимание и уважение изслушах изказването на г-н Попов и искам да дам някои пояснения като практикуващ юрист и от името на всички членове на Законодателната комисия. В морален аспект

може надълго и нашироко да се говори за укоримостта на такова деяние, но целта е Наказателният кодекс е не да обявява за престъпление всички морално укорими деяния. От името на всички юристи, убеден съм, че никой няма да има друго, по-различно становище и искам да уверя народните представители, че този текст е един остатък от миналото, когато грубата намеса в личния живот на гражданите се приемаше като нещо нормално и обществено необходимо.

Какво означава на практика да се образува следствена преписка и да се образува наказателно дело за такова деяние? Обикновено при вече нарушени бракове и при заведени дела за развод са необходими доказателства за брачни провинения на единия или другия съпруг. Отправят се жалби до прокуратурата и до следствените органи и след това органите на милицията са натоварени да следят и да шпионират. Да шпионират, това е точно така - къде пощува единият или другият съпруг, при кого пощува, къде се храни, къде му е домакинството, да се разпитват съседи, познати, колеги. Да е ясно той при кого живее и как живее.

В моята вече немалка практика като прокурор ви заявявам, че няма нито един случай да сме снасили някое семейство с това, че сме изправили пред съда двама души - мъж и жена, а напротив, обратното. Има доста случаи, когато след осъждането тези двама души сключват граждански брак, ги срецам като семейство и ми е неудобно, че тези двама съпрузи са били осъдени по конкуренция. Затова аз ви предлагам да видите нещата не само от гледната точка на морала, в неговия чист и хубав вид, а от гледна точка на реалните потребности да престанем да се месим в живота, в интимния живот на гражданите и да ровим тяхното мръсно бельо.

Да дадем възможност на органите на милицията да издирват крадците, убийците, спекулантите, а не да следят интимните тайни на гражданите. *(Ръкоплескания от цялата зала)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря ви. Други оратори? Господин Обретенов?

Господин Корнажев се е записал с желание да говори, но аз не го виждам в залата. Вие имате думата, заповядайте.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Уважаеми колеги народни представители, дами и господа! Пристигам с възхищение към една решника, понеже ще я отправя към моя съминистрик и добър приятел отсн Любомир Попов. Действително аз съм впечатлен от неговото изказване. То беше продиктувано от най-добри чувства, но все пак нека той се чуе в гласа на практикуващите юристи, защото той няма представа за какви цели служи този текст и прилага ли се изобщо в дейс-

твителност.

Това, което каза колегата Димитров, макар и от друга парламентарна фракция, е абсолютно вярно. Този текст е без действително приложение и служи точно за обратните цели, за които е въведен в закона. Просто служи за тормоз върху личностна основа. И аз в тази връзка сега си спомних моя преподавател в Юридическия факултет, уважаемия професор, Меворах, баща на не помалко известния и уважаван наши колега и депутат Валери Петров. Когато преподаваше за този текст, той буквално каза така: уважаеми колеги, това е уникален текст, нямам аналог в европейското законодателство, и трябва да знаете, че с полициан семейни отношения не се оправят. Това искам да кажа по този въпрос.

Аз имах някои забележки и по други текстове...

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Искате да слеете репликата с изказване ... Може би след това... Господин Иван Първанов, моля, имате думата. Благодаря.

ИВАН ПЪРВАНОВ: Уважаеми госпожи и господа народни представители! Отново като практикуващ юрист заставам пред вас, за да дам един пример, с който може би ще се преодолеят някои съмнения у някои от вас, които се колебаят дали да подкрепят предложението на Законодателната комисия или не при гласуването за отпадането на този текст от закона, т.е. на чл. 180.

Също искам да кажа, че дълбоко уважавам господин Попов, но неведнъж в живота в действителността се сблъскват моралните и материалните интереси. И често пъти законодателят е този, който трябва да разреши в чия полза трябва да намери съответното законодателно разрешение. Давам ви един пример от личната ми практика. Миньор, баща на три деца, малки дечица, се завръща една вечер вкъщи и вижда, че жена му я няма. Търси я и разбира от съседката, на която тя е дала една бележка, че е заминала с друг и да не я търси. С три невръстни деца той се чудеше какво да прави и след няколко дена се намери една машинистка, с която работеха заедно. Тя дойде, за да му гледа дечицата. Извинявам се, господин Димитров, но се намери един прокурор, който внесе обективен акт за извършено престъпление от този човек по чл. 180 и не само срещу него, а срещу тази, която дойде от дълбоки морални побуди, за да гледа децата. Той твърдеше, че не толкова за себе си е дошла тя, колкото заради децата. И при наличието на този текст въпреки старанието ни да убеждаваме съда, че не бива да бъде осъден, той беше осъден, разбира се, на едно значително наказание.

Така или иначе поначало това е един анахронизъм. Чини ми се, че с този пример, тъй и не само с този, имане и много примери, сами подсказаха, че то-

ва с едно мъчение и за прокурора, и за следователя, и за съда. Ето защо, макар и късно, все пак законодателят намери време да внесе едно предложение за отмяната на този текст. Както и другите, които говориха преди мен, аз ще ви помоля да приемете, че наистина тези съображения заслужават внимание и да отмените съществуването на този текст.

Миналия път всъщност аз бях този от ораторите, който постави въпроса дали се оттегля от вносителния предположението за допълнение на съставите за чисто криминални деяния - от # 2 до 8. Няма да повтарям, основното съображение е, че е нецелено да се поддържат поначало разпоредби за чисто криминални деяния в Наказателния кодекс да се ползват за политически цели. Струва ми се, че най-добре ще разберете това, ако аз ви попитам: може ли един мъж да бъде осъден за това, че е изнасилвал една жена по политически причини, по политически подбуди. Нелюпо е. Макар че чл. 152 е една норма, която защитава половата чест на жената, е също в главата за престъпления срещу личността, където бяха многобройните предложения за създаване на нови състави. Но ето че вносителката не прави предложение. Защо? Защото чувства цялата нелепост на един такъв състав. И тази нелепост се разпростира и в останалите текстове. Може ли сега, след като Законодателната комисия е постигнала едно пълно единодушие, да отпадне предположението за тълкуване на понятието политически подбуди в чл. 93, в същото време да поддържа, че този квалифициран състав с подбуди е вече самостоятелен елемент на състава и трябва да остане? Ясно е, че това е едно политизиране на съда. Защото той се деполитизира, а ние го караме да се политизира и той вече да определя какво е политическа подбуда и какво не е.

Но става въпрос за чл. 169а, където е постигнато единодушие в Законодателната комисия и тя го поддържа.

На мен ми прави впечатление, със задоволство искам да констатирам това, че е отпаднал елементът "измама", защото в първоначалния текст беше, "който чрез насилие, измама или запугаване склони някой да напусне партия или пък го накара да дойде да членува в друга партия..." мисля, че много правилно е постъпила комисията, защото миналия път аз изложих съображения, няма защо да ги повтарям, но един от ораторите, които последваха след това, г-н Янаки Стоилов, пък и всеки един от нас ще се съгласи, че политическата измама като явление е често срещано в политическия живот и не бива сега, след като поначало то е наказуемо като деяние, ние тук да предвидим специален състав и да обявим неговата наказуемост. Защото поначало измамата като престъпление се реализира само когато са налице в едно диалектическо единство трите елемента - цел за облага, фливорнозни действия и някаква вреда. В

случая очевидно е, че не може да се говори за такова едновременно наличие пък и на практика мъчно могат да се разкрият някои фриволнозни действия у оня, който не склони някого да напусне партията по съответния начин, очевидно правилно Законодателната комисия е направила предложение за отпадането на измамата като елемент от състава на чл. 169а.

Затова аз също ще гласувам за това предложение и моля останалите да направят същото.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря. Тази дискусия трябва вече да приключи. Господин Даскалов поиска думата.

ВЛАДИСЛАВ ДАСКАЛОВ: Господин председател, госпожи и господа! Не чувството за излизане този път на време за разлика от друг път, ме накара да споделя някои мисли във връзка с предложения законопроект, но в Международния пакт за гражданските и политическите права в чл. 2, ал. 3 се казва, че всяка държава се задължава да осигури на всяко лице, на което правата и свободите са били нарушени, ефикасни средства за възстановяването им, а чл. 19 допълва, че никой не може да бъде обезпокояван за убежденията си. Вносителят на предлагания законопроект, вече така както уточнихме от § 7 нататък, явно изхожда от необходимостта от създаването на наказателноправни гаранции за защита на правата и интересите на българските граждани. Тъкмо тази цел считаме невъзможно да бъде постигната чрез предлагания законопроект в този параграф. Политическият принцип не може да служи на законодателната дейност на Народното събрание. Излизането на политическия принцип като елемент от състава на престъпление е противоконституционно, противозаконно и противоречи на добрите намерения на самия носител. Гаранцията за осъществяването на правото на политическо убеждение трябва да се търси не в драстичното увеличение на наказанието, а в създаването на условия за упражняването на това право, както и ефикасни средства за възстановяването им, когато те са били нарушени.

Що се касае за останалите три текста - чл. 169 а, 169 б, 169 в, смятам, че предлаганият нов текст на чл. 169 а се съдържа в действителност в предлагания чл. 169 б, който от своя страна е възпроизведен в съществуващото законодателство, кълето престъпление представлява всяко упражняване на насилие срещу някого заради неговите политически убеждения.

А що се касае за предлагането изменение на чл. 172, смятам, че то не постига целта си, още повече, че чл. 182 и следващите в раздела "Престъпления по служба" регламентират именно този вид престъпления.

Смятам, че размерът на предвиденото в досегашните закони разпоредби наказания е евентуално, ако счете носителят за целестойбно, би могъл да

измени това. Така че преследваната от вносителя цел се постига до голяма степен и съдействащото законодателство, макар и с малки изменения. Стига обаче то да бъде прилагано. Използването на тази терминология - политически цели, политически убеждения, политически подбуди, само по себе си не гарантира политическия мир на гражданина. Още по-малко тази терминология може да бъде гарантирана чрез рязкото повишаване на предвидените в законопроекта наказания.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Думата е на г-н Обретенов. Народните представители да смятат, че трите минути текат - ще се гласува. Тези господа, които избрахме за секретари, по-активно да поканят народните представители да дойдат тук.

Имате думата.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Уважаеми дами и господа, няма да злоупотребявам с търпението ви. Не искам да говоря по пенца, които вече от процедурна гледна точка решихме.

В заседанието на Законодателната комисия аз бях един от тези, които решително се противопоставиха на приемането на квалифицирани състави поради политически подбуди и смятам, че е излишно да говорим, както казах, по процедурни причини. Но аз бях и този, който защити изменението на глава III и по-специално на чл. 169а, 169б, и 169в. При първоначалното си изказване при първото обсъждане на проекта сметнах, че това е неужно, тъй като това е специално приложение на чл. 143 - съставът за принуда. Но смятам, че не е грешка, ако се детайлира този въпрос във връзка с приложението на Закона за деполитизацията.

И с оглед на това биха могли да бъдат взети тези текстове, като се отчете, че при дискусията миналия път се изтъкна съвсем обосновано, че измама всъщност мъчно би могла да намери място в тези фактически състави. Не искам да приповтарям пенца, които казаха колегите. Но има и един специален случай, който би могъл да се третира като особен вид измама. Това е, пак във връзка с приложението на Закона за деполитизацията, когато някой е дал декларация, че се отказва от членуването в политическа партия и въпреки това продължава да членува или да извършва дейност в полза на такава политическа партия.

ЙОРДАН КУКУРОВ (от място): Това е в друг смисъл вече.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Аз смятам, че би могъл да се допълни чл. 169 в този смисъл с един текст: "Този, който е дал декларация, че се отказва от членуването в политическа партия и продължава да членува или да развива дейност

в полза на политическа партия, се наказва с лишаване от свобода примерно до 3 години".

По чл.172 искам да кажа две думи. Алинея 2 всъщност приповтаря текста на чл.172, ал.1. Но, уважаеми колеги, вижте санкцията. Санкцията, наказание - то в чл.172 е поправителен труд, глоба до 600 лв. Или обществено порицание - за същия фактически състав. Тук според мен неоправдано санкцията е повишена от 1 до 5 години.

Това е прекалено и не отговаря на тежестта на извършените престъпления. Обикновено по този текст се съдят директори, които са отказали да приемат на работа работник, който е възстановен след влязло в сила решение на съда по трудов спор.

По ал. 1 на чл. 175 - това е един нов текст, който трудно би могъл да намери оправдание. Фактическият състав е много неясен и ако все пак приемем този текст, аз смятам, че следва да има непременно едно уточняване, една конкретизация в случаите, във фактическите състави, когато лицето е принудено да напусне работа поради неговата народност, раса т.н., политически убеждения. Това трябва да стане, санкцията трябва да се наложи само тогава, когато има влязло в сила решение по трудовия спор, установяващ, че лицето действително е уволнено поради тези причини, изложени в текста. Това е абсолютно необходимо, иначе ще превръщаме наказателния съд и в състав, който ще разглежда трудови спорове.

Още една добавка. Параграф 12 също, така се съгласихме миналия път с колегите, колегата Вълканов може да потвърди това, трябва да отпадне по същите съображения, както тези текстове от # 1 до 8. Хулиганство по политически подбуди е също такъв абсурд, както и в останалите случаи. Изобщо от правна гледна точка ние въвеждаме нещо, което не съществува в други законодателства.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Виждате ли го в новото предложение, което сега гледаме на Законодателната комисия.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Няма ли го?

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Няма го, разбира се.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Още по-добре, извинявам се. Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Имам чувството, че се сражавате за една победа, която е постигната.

Думата е на председателя на Законодателната комисия. Народните представители да влязат в залата, ще се гласува.

АЛЕКСАНДЪР Джеров: Уважаеми дами и господа, действително трябва да бъдат оттеглени предложения # 1 до 6 включително. Получила се е ед-

на грешка в работата, за която се извинявам.

При това положение смятам, че гласуването трябва да започне от # 7, който при това положение ще бъде # 1, и оттам нататък всички параграфи ще бъдат съответно преномерирани.

По отношение на глава III на раздел III. Чета нови текстове.

ГЛАС ОТ ЗАЛАТА: Параграф 1 не беше оттеглен миналия път.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ (звони): Това значи да се пази типична и да се има предвид, че ще се гласува.

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: За глава III на раздел III бяха дадени достатъчно аргументи и струва ми се, че не се нуждае повече от аргументиране. По отношение на чл. 172, който ще бъде тук # 3, г-н Савов предложи едно допълнение, свързано със социалния произход и имотното състояние. Изхождайки от съображенията, които г-н Савов предложи, ми се струва, че бихме могли да приемем социалния произход, т.е. да бъде допълнено: "който съзнателно попречи на някого да постигне на работа или го принуди да напусне работа поради неговата народност, раса, религия - и тук предложението на г-н Савов - социален произход и имотно състояние".

Бих си позволил да репликирам за имотното състояние, а да остане само социалният произход.

По отношение изразенията на колегата Обретенов, че санкцията в чл. 172 била повишена. Там вече бихме могли да разсъждаваме дали да бъде 2 или 3 години и дали трябва да се повиши или да се спижни. Все пак това е въпрос на становище на Законодателната комисия и ние поддържаме да остане така.

Правилно е изразението на колегата Андрей Андреев, че ал. 1 на чл. 1 трябва да остане така, да бъде гласувана, както се предлага от Законодателната комисия.

Или повторно да се уточним - # 2, 3, 4, 5 и 6 от проекта на Законодателната комисия ги оттегляме и предлагаме по тях да няма гласуване.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: А параграф 1?

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Казвам от # 1 до 6 включително. Параграф 1 остава за гласуване, след което се минава направо на # 7, който става # 2, оттам нататък всички минават с преномерирание.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Седнете, господа, по местата си. Ще се гласува.

Преминаваме към второ гласуване на законопроекта за изменение и допълнение на Наказателния кодекс.

Г-н Джеров, четете предложението по # 1.

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Предложението по # 1, свързано с изменение и

допълнение на Наказателния кодекс. Предлага се ал. 1 на чл. 1 да се измени така. Чета предложената първа алинея.

"Наказателният кодекс има за задача да защитава от престъпни посегателства личността и правата на гражданите и цялостния установен в страната правов ред."

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Който е съгласен с новата редакция на първата алинея на чл. 1, моля да гласува с вдигане на ръка. Преброятелите - нови и стари!

Против, господа? Против има ли? Въздържали се има ли? Г-жа Митева, защо не броят? Тук се виждат 4 гласа въздържали се. Така е. Текстът се приема. Нататък - # 7.

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Параграф 7 става # 2 със следното съдържание...

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Текст по текст.

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Параграф 2, глава трета на раздел трети се преименува "Престъпления против политическите права на гражданите".

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Дотук. Който е съгласен с новото заглавие на главата, моля да гласува.

Против? Вие, който влизате сега, за какво гласувате - за или против? Въздържали се? 18 против, 2 въздържали се. Наименованието се приема. По-нататък, г-н Джеров.

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Първият нов член - 169а в тази глава. Чета неговото съдържание така, както се предлага:

"Който чрез насилие, заплашване или по друг незаконен начин принуди някого противно на убежденията или волята си да участва или напусне политическа партия, организация, движение или коалиция с политическа цел, се наказва с лишаване от свобода до 3 години или глоба до 2000 лева."

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Който е съгласен с новия текст на чл. 169а, да гласува с вдигане на ръка.

Против? Въздържали се? Г-жа Митева, въздържали се?

РЕПЛИКА ОТ ЗАЛАТА: Г-н Джеров "волята му" или "волята си".

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Точно е, да. 43 гласа против, 5 се въздържат. Текстът се приема.

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: "Си"

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: "Му" или "си", след това, при редакцията.

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: 169б: "Който чрез насилие, заплашване или по друг незаконен начин попречи на някого да осъществи своите конституционни

политически права, се наказва с лишаване от свобода до 3 години или с глоба до 2000 лева."

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Който е съгласен с 169б така, както беше докладван току-що, да гласува с вдигане на ръка.

Против текста? Кой се въздържа? Текстът се приема, защото 49 души гласуваха против и 8 се въздържат.

По-нататък, г-н Джеров.

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Следва чл. 169в със следното съдържание: "Когато деянието по чл. 169а и по чл. 169б е извършено от длъжностно лице при или по повод изпълнение на служебните му задължения, наказанието е лишаване от свобода до 5 години."

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Който е съгласен с чл. 169в, който всъщност е квалифициран по отношение на двата предишния текста, да гласува с вдигане на ръка.

Против текста, господа? Въздържали се? При 45 гласа против и 11 въздържали се текстът се приема.

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Чета # 3. Член 172 има две алинеи и се изменя така:

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: И двете четете.

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Алинея 1: "Който съзнателно попречи на някого да постъпи на работа или го принуди да напусне работа поради неговата народност, раса, религия, социален произход, членуване или нечленуване в политическа партия, организация, движение или коалиция с политическа цел или неговите или на близките му политически или други убеждения, се наказва с лишаване от свобода до 3 години или глоба до 3000 лева."

Втората алинея: "Длъжностно лице, което не изпълни заповед или влязло в сила решение за възстановяване на неправилно уволнен работник или служител, се наказва с лишаване от свобода до три години."

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Народните представители, които са за така уточнените две алинеи на чл. 172, да гласуват с вдигане на ръка.

Против? Въздържали се? 31 против, 4 въздържали се. Текстът се приема. *(Реплика от Петър Обретенков от място: Искам да обясня вотта си.)*

Не е възможно да го обясните сега, г-н Обретенков, тече гласуването, след това. Още повече обяснението Ви е само една утеха и няма никакви правни последици. *(Оживление, ръкопляскация)* Продължавайте.

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Следва # 9, който става # 4.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Тийпина!

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Гласи: "Членове 180, 221, 221б, 222, 225а и 234 се

отменят"

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Предлагам, тъй като дискусия се разви по чл. 180 във връзка с конкубината, да отделим това гласуване, за да не компрометираме евентуално с различни гласове и следващите текстове. И така, който е съгласен с отпадането от Наказателния кодекс на чл. 150, да гласува с вдигане на ръка. Против? Има главно господа, но и госпожи виждам. Въздържали се във връзка с конкубината 11, против 7 текстът на чл. 180 отпадна от Наказателния кодекс. Сега.. (*Ръкопляскания*) който е съгласен с отпадането на членове 221, 221б, 222, 225а и 234, да гласува с вдигане на ръка.

Има ли против, господа? Има ли против? Един гласува против. А въздържали се? И двамата се въздържат. Параграфът се приема. Г-н Джеров.

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Следва нов параграф 5: "В чл. 324 думите "или разрешение" се заличават."

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Който е съгласен с тази поправка на 234, да гласува с вдигане на ръка.

Има ли против, господа? А въздържали се? Един е против, четири гласа се въздържат. Този параграф се приема.

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: И последен # 6 - нов в порядността, "В чл. 424, ал. 2, буква "ж" се отменя."

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Който е съгласен с това предложение, моля да гласува. Моля ви за тишина в залата!

Има ли против? Двама души гласуват против. А се въздържат? Който се въздържа, моля ви. Трима се въздържат. И този текст се приема.

И така, сега господа, моля ви този път да седнете по местата си. И Вие, г-н Вълканов. Гласуването е крайно вече.

Гласуваме изцяло. Който е съгласен с приетите поотделно преди малко изменения и допълнения на Наказателния кодекс, да гласува с вдигане на ръка.

Колко души са против? А въздържали се? И така, господа, при 12 гласа против и 7 въздържали се законопроектът за изменение и допълнение на Наказателния кодекс се превръща в закон. (*Ръкопляскания в залата, възгласи "браво!"*)

(*Текстът на закона - Приложение I, I, II*)

Сега ние имаме следните възможности - да продължим със законопроекта за амнистия, второ, да разгледаме един по-кратък въпрос от днешния дневен ред - искането за освобождаване от пълномощията му като народен представител на г-н Йордан Василев.

Тъй като законопроектът за амнистия изисква по-голямо внимание, народ-

ните представители, които са съгласни този законопроект да бъде обсъждан на второ четене утре, а не днес, да гласуват.

Има ли против някой на това процедурно предложение на Бюрото? - седем души са против, а се въздържат четирима души. Предложението се приема.

Моля ви за малко внимание и още едно обяснение ще има след това. Миналия път народните представители поискаха г-н Йордан Василев да дойде тук, когато ще се разглежда неговата молба за освобождаване от пълномощията му като народен представител. Той, мисля, че и сега не е в залата. Направи едно допълнително, писмено изложение до Бюрото, беше и при мен и помоли, ако народните представители не възразяват, изложението му да бъде разгледано, без да бъде той тук, защото, както каза, отношенията му и с другите му намерения във връзка с работата му стоят неизяснени. Той днес е във от София, това ще бъде така и утре и ако вие признаете това за възможно, аз ще прочета неговото второ изложение. Така да постъпим? *(Реплика от залата)* Да?

Господа, първоначалната молба на г-н Йордан Василев беше кратка и нейното съдържание е следното:

"Моля да бъда освободен от задълженията ми като народен представител. Мотивите си представих устно в пленарното заседание." Сега той към съображенията, които изложи по-рано прибави следното писмено изложение:

"Чрез Бюрото на Великото Народно събрание

До народните представители.

Изложение от Йордан Василев - депутат от 42. Едномандатен Троянски район

Дами и господа, преди доста време поставих въпроса да бъда освободен от задълженията ми като народен представител. Като точка от дневния ред това искане беше поставено едва на 14 декември, но поради традиционно словоохотливи прения тази точка не беше разгледана и остана за заседанието на 19 декември. За съжаление на същата дата отдавна съм обещал да произнеса слово в Троян по повод кръгла годишнина на покойния общественик и писател Димитър Гемелджиски. Поради това моля да бъда извинен, че отсъствам от заседанието. Ще изложа мотивите си накратко с молба да бъдат прочетени от г-н Гиньо Ганев.

Първо, смятам, че в този състав Великото Народно събрание не може да действа ефикасно и всяко продължаване на съществуването му води до задълбочаване на икономическата и на политическата криза в страната. Събрание то очевидно не отговаря нито на очакванията, нито на доверието на населението.

Второ, в предизборния период при всяка среща пред мен беше изтъквано, че едно бъдещо коалиционно правителство ще бъде пагубно за страната. Настояване се аз да не подкрепям подобно начинание. Това е мое лично становище. При положение, което сега се създава, във формиране именно на коалиционно правителство, на партийни паритети, а не от специалисти, аз съм възпрепятствувам да изпълнявам функциите си по чл. 81 от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание.

Трето, според мен Великото Народно събрание трябва да приеме двата избирателни закона и да се разнуе като в къс срок се насрочат нови избори. Те трябва да се проведат не по-късно от м. март. Такова е становището и на Националната конференция на Съюза на демократичните сили, записано в нейните препоръки. Решително е мнението ми, че бъдещите избори трябва да бъдат само по мажоритарната система, за да се осигури присъствие във Великото Народно събрание на способни и представителни личности, а не партийна масовка, от която и да е групировка. Ако продължа да стоя в сегашното Велико Народно събрание, това значи да поема отговорност за политически действия, с които не са съгласни нито избирателите ми, нито моята собствена съвест. Не мога да си позволя това и настоятелно ви моля да приемете оставката ми.

Моля ви също да се преминне към гласуване, без да се губи ценно време за обсъждане на толкова маловажен въпрос, обширни препия имат своите основания, когато всички вие решите, че е дошло времето да се разделите с парламента. Предварително благодаря на всички депутати, които ще подкрепят моята молба. Декември 1990 г."

Чухте второто изложение на г-н Йордан Василев, напомням текста на ал. 1 на чл. 85 от Закона за избиране на Великото Народно събрание, в който се казва, че народният представител, когато прецени, т.е. той, че не е в състояние да осъществява правата и да изпълнява задълженията си, може да поиска от Великото Народно събрание да бъде освободен от изпълномощия. В този случай, както вече знаете, вече има практика, се приема съответно решение на основание на ал. 2 на чл. 85 от същия закон. Чухте съображенията на г-н Василев, чухте коментара на Бюрото, дължен съм да питам: има ли някой да изрази становище по този въпрос независимо от становището на самия г-н Василев? Имате думата г-н Кукуров, заповядайте.

ЙОРДАН КУКУРОВ: Един път гърба ми каза: "Сега ще започнат дълги дискусии и ненужни приказки." Аз мисля, че има съображения, поради които не трябва да уважим тази молба. Аз се обръщам, действително прочете се текст, който дава възможност на народния представител да подаде молба и да се от-

каже от своя даден мандат от избирателите. Аз обаче искам да се позова на чл. 21 от Всеобщата декларация за правата на човека (*иум в залата*): "Всеки човек има право да участвува в управлението на своята държава - пряко или чрез свободно избрани представители". Защо се позовавам на този текст? Защото Йордан Василев е избран по мажоритарната система. При това положение, след като от фактическа страна обстоятелствата сочат, че не е възможно в този срок, така както Президентът на Републиката сочи, така както сочат фактическите обстоятелства, сроковете, когато евентуално ще изтече мандатът на това Велико Народно събрание, ние сме пред една невъзможност да се произведе друг избор по едномандатната система, защото трябва един месец по-рано да подадем молба, докато се създаде организация, т.е. около 2 месеца са необходими, за да се произведе един избор. В случая не може да се произведе избор. И при това положение ние се намираме пред случая, когато тези 10, 20, 30, не зная колко гласоподаватели са дали мандата си на този човек да ги представлява, т.е. да участвуват в управлението, и ние сме една фактическа невъзможност тези хора да участвуват в управлението, ако ние освободим този човек от мандата. При това положение, при това особено фактическо положение аз мисля, че ние ще подпомогнем един човек да не изпълни онези задължения, които е поел пред своите избиратели. Освен това съображенията му са, че ние не сме годни като сбор и той се различава от нас. Напротив, ако той по негови разбирания стои по-високо от нас, с тези разбирания той трябва да подпомогне да се променят онези, които не изпълняват своите задължения. При това положение аз мисля и отражението, което обществено ще даде тази оставка, че от това Народно събрание бягат хората, с тази мотивировка аз мисля, че той посяга на един орган, който е получил доверието на народа и не може по този начин да се дискредитира едно Велико Народно събрание по тези мотиви и съображения. Аз съм решително против. Водил съм и разговори с него. Той малко беше стеснен, даваше разни мотиви и пр., смятам този човек да не бъде освободен, да го оставим да си помисли малко и тогава въпреки тази категоричност, която казва, и тези неоснователни мотиви да не бъде освобождаван. Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Тамбуев поиска думата. Но все пак искам да помоля, без да правя никакво внушение, да имате предвид искането на народния представител (само един момент г-н Тамбуев, нека кажа на г-н Кукуров), чуйте, избори не се произвеждат в последните шест месеца от мандата на един парламент. Чуйте ме добре! Мандатът на този парламент никой не е казал кога ще приключи. Бюрото на Великото Народно събрание стои на становище, че избори трябва да станат не в този случай, а и във

всички подобни случаи. (*Ръкоплясания от залата*)

ГЕОРГИ ТАМБУЕВ: Уважаеми господа народни представители, аз също няма да гласувам за освобождаване на г-н Йордан Василев от Великото Народно събрание. Мотиви?

Бях с него в една работна група в Комисията по радиото и телевизията трябва да ви кажа, че ние, доколкото силите и възможностите ни позволяват, работихме много обективно, честно и седяхме на една маса и се разбирахме по много въпроси. На мен ми прави впечатление, че тъкмо творците в Народно събрание - писатели, които са по-чувствителни, понякога се изказват по-остро, първи подават заявление да напуснат Народното събрание.

Йордан Василев критикува много често моята партия. Трябва да ви кажа, че с някои от критиките му аз съм съгласен, с други не. Но това е негово право.

Йордан Василев критикува и Съюза на демократичните сили. Спомням си едно предаване на "Всяка неделя", където той изрази някои свои разочарования и каза, че в началото е било романтизъм, след това съюзът е тръгнал към прагматизъм и накрая към кариеризъм. Това също е негово мнение.

Аз мисля, че той е един достоен човек. Не бива да го освобождаваме. Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Имате думата Вие, г-н Слабаков.

Имам едно стеснение, че разискваме без човека. Да знаете това.

Ставаме свидетели на чужда воля много леко.

АНДРЕЙ АНДРЕЕВ: Уважаемо председателство, уважаеми народни представители! Правя процедурно предложение - да се прекрати дискусията и една молба към г-н Гиньо Ганев - да се разходи из коридорите и да види къде остапа точка втора от днешния ред?! (*Шум в залата*)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Моята разходка няма да ви помогне, господине. Ние вървим по една точка - определена. Господин Слабаков, заповядайте.

ПЕТЪР СЛАБАКОВ: Господин председател, господа народни представители! Може би мотивите на Йордан Василев за него са прави и ние сами виждаме колко можем и доколко можем и това, което каза г-н Тамбуев, аз съм съгласен с него. Уважавам ги, но не уважавам оставката му и аз ще гласувам против неговата оставка.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Има ли други становища? Госпожа Елена Понтодорова.

РЕПЛИКА ОТ ЗАЛАТА: Другарят Попов ще дойде ли скоро?

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Другарят Попов ще дойде скоро! (*Шум в залата. Оживени разговори*)

Моля ви! (*Звъни*)

Вие говорихте от трибуната, това право ви изключва по-нататък.

ЕЛЕНА ПОПТОДОРОВА: Уважаеми колеги, мисля си от много дни насам вече, че преди повече от половина година животът обвърза сълбите ни, първо, по неподозирани за никого от нас начини и, второ, по един противоречив и дълбоко драматичен начин. Мисля си също така, започвайки от едно непознаване помежду ни тук, в тази зала, преминавайки през силен антагонизъм, ние започнахме и да се познаваме, и да се разбираме в по-голяма степен. И в много отношения животът ни минава тук. Отнасяме това, което става тук, в залата, в домовете си. Сянуваме се, разговаряме един с друг дори и тогава, когато ни няма пред очите ни.

И в този смисъл аз не искам да загубя един от своите колеги в тази зала, особено когато става дума за интелигентния Йордан Василев, който във всички случаи има с какво да помогне, с какво да бъде полезен на работата ни тук. Така че, било с някакво желание за завършване на този период заедно, било с чувството, че след много години ние ще продължим да бъдем свързани с тези месеци, които ще прекараме в тази зала, и вече ще ги гледаме през друга призма, не през настроеността, които в един или в друг момент са протичали през нас и между нас, аз искам след много години, когато се видим отново, да си кажем, че сме свършили мандата си с Йордан Василев тук.

Така че, аз ще гласувам против оставката му.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Да прекратим дискусията? Господин Ахрянов? И след това можем да прекратим дискусията. (*Звъни*)

АНГЕЛ АХРЯНОВ: Благодаря Ви, господин председател. Искам да декларирам, че ще гласувам против оставката на г-н Йордан Василев, тъй като съм дълбоко убеден, че неговата линия ще се почувствува тук, а също така той ще липсва и на своите избиратели. Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Да, заповядайте Вие, г-н Татарлъ.

(*Шум в залата, оживени разговори между депутатите*)

А защо не направите предложението да се прекрати дискусията? Нали сме парламентаристи.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Уважаеми председател, уважаеми паролни представители! Искам да изразя становището на парламентарната група на Движението за права и свободи. Ние дълбоко уважаваме Йордан Василев като човек, общественик и народен представител. Той винаги е подкрепял конструктивни-

те предложения във Великото Народно събрание. Затова ние го молим да оттегли своето искане. Ние ще гласуваме против освобождаването му.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Да, моля, процедурно предложение на г-н Александър Янков. За един момент, моля има процедурно предложение, след това г-н Стайков.

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: Господин председател, в съответствие с чл. 54, ал. 2 от правилника, буква "г" предлагам да се прекратят разискванията и да се пристъпи към гласуване. Съгласно правилника такова предложение подлежи на гласуване веднага и аз моля да вземете решение. Благодаря Ви.

Защото ако тук 400 или 350 души започнат по друг начин освен чрез вота си да обясняват защо биха гласували "за" или защо "против", това означава ние да продължим още няколко часа, без от това да има каквато и да е полза. Моля, не правете изразения! Приели сме правилник и моля да се спазва. Строг закон. Щом е закон - трябва да го спазваме! Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Един момент, преди да дойдете, господин Стайков, защото процедурното предложение, даже сега повторено от г-н Янков...

РЕПЛИКА ОТ ЗАЛАТА НА ПЕТЪР СЛАБАКОВ: Аз държа Петър Стайков да се изкаже!

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Моля, народните представители, които са съгласни с направеното процедурно предложение да се прекратят дискусиите, общата дискусия по тази точка от дневния ред, моля да гласуват с вдигане на ръка.

Има ли против, господа? Да се преброят от новите секретари и от старите преброители.

Не е възможно, г-н Берон (*Отговаря на неговата реплика от залата*), тъй като сам г-н Стайков също гласува за това. Въздържали се?

Предложението се приема при 10 гласа против и 5, които се въздържат.

Преминаваме към гласуване. Седнете по местата си, моля ви. Господин Боков, седнете и Вие, моля Ви, вежливо ви моля за това. И вие тук!

Народните представители, които са съгласни народният представител Йордан Василев да бъде освободен от пълномощията си на депутат въз основа на неговата молба, да гласуват.

РЕПЛИКА ОТ ЗАЛАТА: Неправилно е формулирано предложението.

ЙОСИФ ПЕТРОВ: Предложението не е така.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Благодаря Ви, господин Петров. Благодаря Ви за напомнянето, този път, уви, не сте прав.

Който е съгласен с писмената молба на г-н Йордан Василев да бъде осво-

боден от пълномощията му като народен представител, да гласува с вдигане на ръка.

Да се броят гласовете. Който е против искането на г-н Йордан Василев да бъде освободен от пълномощията му като народен представител, да гласува с вдигане на ръка. Въздържали се? Да се преброят гласовете.

Резултати от гласуването. Искането на г-н Йордан Василев да бъде освободен като народен представител не се приема. *(Ръкопляскания в залата)*

За подкрепа на неговата молба са гласували 143 души, против - 150, 25 се въздържат. *(Отново ръкопляскания)*

Моля ви...

РЕПЛИКА ОТ ЗАЛАТА: Не е вярно.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господа, тишина! Нашият правилник е приет. В петъчния брой на "Държавен вестник" ще бъде публикуван и освен в отделна брошура, всеки народен представител ще го има чрез "Държавен вестник". От всичко, което гласувахме и приехме, за тези, които имат добра памет, остана текстът на чл. 101 в проекта. Там се казваше, че допълнително ще се разгледа въпросът дали някои закони трябва да бъдат приемани с мнозинство от две трети. Във връзка с това трябва да се наложат и съответна промяна в Конституцията.

Какво се разви в това време? Политическите сили подготвиха и ще подпишат това споразумение, на базата на което ще се подобрява работата на парламента, ще работи правителството и т. н. В един от разделите на това споразумение са посочени законите, които трябва приоритетно да бъдат приети от парламента до края на годината, през януари, февруари и вече през месец март - Конституцията. Впрочем това е законодателната програма, от която се ръководим и ние.

Много ви моля за една минута внимание. В текста на това споразумение изрично се казва след посочването на всички тези закони: за спрочното и ефективното осъществяване на законодателната програма политическите сили, подписали това споразумение, се задължават да оказват пълна и активна подкрепа на дейността на парламента. И сега изречението, което ни кара да правим този коментар. По законопроектите, включени в законодателната програма, те ще се стремят към парламентарно съгласие. На тази база се събира контактна група на няколко пъти, включително и днес, с представители на различните политически сили, представени в парламента. Те считат, че този аранжирмент, това споразумение на политическите сили прави изключително да се обсъждат закони, които трябва да бъдат приемани с две трети. Смята се, че стремимостта към парламентарно съгласие, че при тази конфигурация на националното

ни събрание сега много по-добре е, така, както се започна и със законопроекта за земята, и по-нататък - приоритетите са включени, всички закони, които биха били предмет на това предложение, да бъдат подчинени на тази политическа воля и на един по-голям стремеж за постигане на парламентарно съгласие.

При това положение предложението, което прави контактната група, е този текст от правилника, който впрочем не беше разгледан и беше проскт, да не се дискутира. Правилникът да бъде публикуван без него и тъй като това политическо споразумение ще бъде валидизирано в една или друга форма от Великото Народно събрание, то се смята, че създава по-силни гаранции за постигането на едно подчертано мнозинство при тези закони.

Това е предложението, което се прави. Казвам ви, че в момента съм говорител на тази контактна група. Там бяха много народни представители - господата Луджев, Корнажев, Георги Марков, Александър Янков, от БЗНС представители и т.н.

Има ли някой, който по този въпрос, без да откриваме дискусия, ако е съгласен, ние просто няма какво да гласуваме повече. Ако обаче допълнително се счете, че това споразумение, което трябва да респектираме, не работи добре, ние имаме пътна възможност да се върнем към първоначалното си предложение. С други думи така да бъде. Това не подлежи на гласуване. Да приемем този коментар на контактните групи, които поеха ангажимент да запознаят и по-широки среди от своите парламентарни групи, и тогава правилникът, така, както ние го гласувахме, направени са му съответни редакции, налявам се, че в петъчното заседание всички ние ще го имаме пред себе си.

Едно уточняване, господа, във връзка с работата ни по-нататък.

Първо, знаете, че тази седмица и съботният ден е работен. Това се отнася и за парламента. Така мислехме миналия път, но се появи едно желание, може би то е оправдано, това да бъде санкционирано и тук. Утре, в четвъртък, пленарното заседание е от 15 ч. Комисиите ще заседават така, както беше прочетено в рубриката "Съобщения".

В петък пленарното заседание също е от 15 ч., комисиите ще работят сутринта.

В събота пленарното заседание ще бъде от 9,30 до 13,30 ч. Това е предложението.

Господин Марко Тодоров бърза да каже това, което аз няма да забравя - утре народните представители трябва да бъдат тук в 14,30 ч., а не в 15 ч, когато официално ще се открие заседанието. Ще се направи едно кратко обучение със системата за гласуване, която влиява всички ни.

И така, който е съгласен с това уточняване на програмата на Великото На-

родно събрание - петък от 15 ч., събота от 9,30 ч., моля да гласува с вдигане на ръка.

Има ли против? - Има. Добре че това са откъслечни гласове. Четирима дуни против. А въздържали се, господа? - Двама дуни се въздържат.

Така ще бъде.

Имате процедурно предложение, г-н Драганов? Заповядайте, такива предложения са винаги радостни, защото са кратки.

ДРАГОМИР ДРАГАНОВ: Уважаеми господин председателстващ, дами и господа! Ще направя едно може би малко налудничаво предложение, но ви моля да го изслушате. Все пак то е процедурно.

РЕПЛИКИ ОТ ЗАЛАТА: Не се чува.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Чува се много добре, даже и прилагателното.

ДРАГОМИР ДРАГАНОВ: Преди десетина дни аз публично изразих съмнение във възможността г-н Димитър Попов да състави правителството. През тези всичките 10 дни обаче отвсякъде валиха уверения - от Председателството на Републиката, от политическите сили, валиха уверения точно в обратното. Това бяха изключително важни 10 дни, дори бих казал фатални с оглед състоянието, в което се намираме.

Поради това аз предлагам да приемем следното решение:

Първо, да не прекратяваме заседанието, докато политическите сили не се договорят днес за правителство. *(Ръкопляскания в цялата зала)*

Второ, да бъдат уведомени политическите сили, ние с тях доста трудно коптакуваме, макар че са много близко до нас, да бъдат уведомени политическите сили за това решение.

Трето, ако това не стане до 23 часа и 59 минути, часовникът да бъде спрял. Това е практика, която често се използва в дипломатията.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Толкова често, но при паята - да.

ДРАГОМИР ДРАГАНОВ: Добре, но сега може да се използва. Смятам, че страната ни загива и че ние нямаме право да ставаме съучастници в този процес, поради което апелирам да гласувате за моето предложение.

Благодаря ви. *(Ръкопляскания в цялата зала)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Господа, официалното съобщение на Бюрото е в хармония с предложението на г-н Драганов. Предложение на парламентарни групи за едно прекъсване от 30 минути, след което веднага тук ще се докладва точка 2 от дневния ред - тоест предложението за състав на правителството.

През почивката Парламентарната група на Българската социалистическа партия ще се събере в зала "Изток".

30 минути почивка по искане на парламентарни групи.

(След почивката)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: *(Звъни):* Обявявам заседанието за открито, за да не допусна времето да ни изпревари. Съгласно установената практика сега е 12 часа без една минута. Заковаваме времето, докато новият министър - председател, когото очакваме, ни представи своя кабинет. *(Ръкопляскация. В залата влиза Димитър Попов)*

Искам и още няколко думи да кажа. Както си спомняте, на 30 ноември Великото Народно събрание прие заявлението на председателя на Министерския съвет Андрей Луканов за оттегляне на този пост. И в съответствие с парламентарната практика му възложи да изпълнява функциите си до подписване на споразумение между политическите сили за формиране на национално правителство за мирния преход към демокрация и избиране от Великото Народно събрание на състава на това правителство.

В съответствие с чл. 92, т.3 и чл. 79, ал.1 от Конституцията на Република България от 7 декември т.г. Великото Народно събрание одобри предложението на Председателя на Републиката да се възложи на г-н Димитър Попов да направи предложение за състав на Министерския съвет в 7-дневен срок. В последствие с решение от 14 декември този срок беше продължен до днес, 19 декември тази година.

Давам думата на г-н Димитър Попов да докладва за изпълнението на възложената му мисия.

ДИМИТЪР ПОПОВ: Уважаемо председателство, уважаеми дами и господа народни представители! След продължителни консултации, сложни преговори, които са лесно обясними с оглед на трудността на поставената ми задача, която аз приех със съзнание за отговорност, обясними с наистина сложните отношения между политическите сили, представени в Народното събрание, благодарение на добрата воля на политическите сили съм в състояние да съобщя, че изпълних възложената ми задача.

Искам да ви прочета листата на правителството на Република България, която ви поднасям.

Председател - Димитър Попов;

Заместник председатели - Александър Томов, Виктор Възков и Димитър Лулчев;

Министър на финансите - Иван Костов;
 Министър на индустрията, търговията и услугите - Иван Пушкарров;
 Министър на външноикономическите връзки - Атанас Панаризов;
 Министър на транспорта - Веселин Павлов;
 Министър на правосъдието - Пенчо Пенев;
 Министър на отбраната - Йордан Мугафчиев;
 Министър на външните работи - Виктор Вълков;
 Министър на вътрешните работи - Христо Данов;
 Министър на земеделието - Борис Спириев;
 Министър на околната среда - Димитър Воденичаров;
 Министър на труда и социалните грижи - Емилия Масларова;
 Министър на здравеопазването - Иван Черноземски;
 Министър на просветата - Матей Матеев;
 Министър на науката и висшето образование - Георги Фотев;
 Министър на културата - Димо Димов;

Уважаеми дами и господа, повечето от тези лица са ви познати. Бих искал да дам няколко кратки пояснения за лицата, които вероятно малко познавате.

За министър на вътрешните работи предлагам Христо Данов. Господин Христо Данов не членува в политически партии. Безпартиен. По професия е юрист. Един от известните адвокати в България. Известен със своята активна дейност в законодателството, включително в групи на Законодателната комисия към Народното събрание, Министерството на правосъдието и на други места.

На мен беше дадена възможност като председател на правителството да направя предложение за министър на вътрешните работи лице, което е безпартийно, което е взаимно приемливо и се ползува с доверие на политическите сили, представени в парламента. Господин Христо Данов има качества, достойнства, които отговарят на тези изисквания. И аз ви моля да приемете тази кандидатура.

Професор Димитър Воденичаров, който е предложен за министър на околната среда, е биолог. Живее и работи в Пловдив. Човек с много солидна научна дейност. Авторитетен, уважаван, с висок престиж. Подчертавам, че той е безпартиен.

Професор Георги Фотев е социолог в Софийския университет. С активна, забележителна дейност. Много публикации. Висока лична престижност. Ползува се с уважение и авторитет.

Всички останали имена са ви добре познати.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Така. По въпроса за процедурата,

която предстои да следваме, давам думата на г-н Гиньо Ганев.

ГИНЬО ГАНЕВ: Госпожи и господа! Чухте предложението на г-н Димитър Попов, натоварен да представи проект за състав на ново правителство на страната. Той подчерта, а всички знаем това, че правителството, имената, листата, както той каза, е резултат на едни продължителни обсъждания на различните политически сили, представени в парламента, въз основа на политическото споразумение, подготвено и подписано от тях.

С други думи, за първи път от много време този състав отразява едно общо съгласие.

Ето защо съществува и конституционната, и процесуалната възможност да не се развива дискусия по това предложение. Това първо.

Второ. Понеже в представения от г-н Попов проект се виждат и по-различни имена на министерства и ведомства от тези, които съществуваха досега, редино е това да бъде също одобрено и решено от Великото Народно събрание по силата на чл. 100 от Конституцията, който казва, че тъкмо парламентът определя вида, наименованието, броя и т.л. на министерствата и другите ведомства с ранг на министерства.

От друга страна, персонално въз основа и на ал. 3 на # 4 от Допълнителните разпоредби на нашия правилник, който вече приехме, Великото Народно събрание трябва да избере членовете на правителството, разбира се, най-напред и министър - председателя, с тайно гласуване. Това пък по силата на чл. 101. Предложението на Бюрото: това да стане с един общ акт, в една бюлетина ще бъдат поименно включени с предлаганите длъжности Димитър Попов - председател на Министерския съвет, след това заместник - председатели, така както бяха прочетени, и бъдещите министри с точното наименование на министерството. Тайното гласуване с тази бюлетина ще означава, че се утвърждава и лицето, и наименованието на самото министерство. Това да бъде базирано едновременно на чл. 100 и 101 от Конституцията. Ако това може да събере нашето съгласие, на нас ни се струва, че това е разумно, отговаря на закона и Конституцията, тогава аз паномням, че още от 17 юли Великото Народно събрание избира група от народни представители, които са оторизирани да произвеждат винаги таен избор, когато това се наложи. Аз ще припомня отново техните имена, стига, разбира се, това предложение, което Бюрото прави, да бъде прието. Разбира се, би било най-добре г-н председател, ако политическите сили, представени тук, кратко изразят становището си по това процедурно предложение.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Кой иска думата? Александър Лилков.

АЛЕКСАНДЪР ЛИЛОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми дами и господа, от името на парламентарната група на Българската социалистическа партия поздравявам г-н Димитър Попов с успешното изпълнение на неговата мисия да състави правителството на мирния преход. Ние ще подкрепим състава и структурата на предложеното правителство. Те бяха съставени след продължителни преговори между всички политически сили, представени във Великото Народно събрание. Според нас този резултат доказва, че при добра политическа воля могат да се решат и най-трудните въпроси, пред които днес е изправена България. Пожелавам успех на новото правителство. Благодаря, господа.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Уважаеми господин председател, госпожи и господа народни представители! Парламентарният Съюз на демократичните сили ще подкрепи предложения проектосъстав на Министерския съвет. Ние считаме, че в този ден, в този час, за спокойствието на България това е необходимо и ще гласуваме за този кабинет! *(Ръкопляскация от всички страни на залата!)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, Елена Кирчева.

ЕЛЕНА КИРЧЕВА: Многоуважаеми госпожи и господа народни представители! От името на членовете на парламентарната група на Българския земеделски народен съюз изразявам задоволството ми, че макар и в този късен час, патежал от умора за всички нас, сме тук, за да приветствуваме изпълнената задача на господин Димитър Попов. Ние призоваваме всички да гласуват за създаването на това правителство, необходимо на България, като подчертаваме, че това става въз основа на политическото споразумение, подкрепено от всички нас.

Пожелавам успех! *(Ръкопляскация от всички страни на залата!)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Който е съгласен с предложението на Гиньо Ганев да се гласува с една листа, която включва всички тези три, посочени от него необходими гласувания, моля да гласува с вдигане на ръка.

Против? Десет души. Въздържали се - също десет души. С огромно мнозинство се приема това предложение и ние пристъпваме...

Обяснения как ще стане то...

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ГИНЬО ГАНЕВ: Напомням! Господата Иван Колев, Кирил Желев, Пламен Вълканов, Георги Аврамов, Стефан Гайтанджиев, Снежана Ботунарова, Крум Неврокопски, Атанас Узунев, Рангел Огнянов с участието и на членове на Бюрото ще произведат този таен избор. С други думи, след 15 - 20 минути - пред ушите! Прочетените депутати да останат тук! *(Звъни)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Закривам заседанието.

РЕПЛИКА ОТ ЗАЛАТА: Не, не се закрива!

ГИНЬО ГАНЕВ: Почивка до идването тук, за да чуем резултатите...

(След почивката - 3 ч. и 15 м.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: От името на изборителната комисия давам думата на г-н Пламен Вълканов, за да докладва резултатите.

ПЛАМЕН ВЪЛКАНОВ: Уважаеми дами и господа народни представители, уважаеми господи председател и членове на Бюрото! Днес, 20 декември 1990 г., се проведе избор за Министерски съвет на Република България от комисия в състав: Атанас Узунов, Стефан Гайтанджиев, Георги Аврамов, Кирил Желев, Рангел Огнянов, Снежана Ботунарова, Иван Дочев, Пламен Вълканов, и с участието на членовете на Бюрото на Великото Народно събрание: Николай Тодоров и Гиньо Ганев.

В тайното гласуване са участвували общо 326 народни представители. От тях за председател на Министерския съвет Димитър Попов са гласували 259 народни представители, а против - 67 народни представители; за заместник - председател на Министерския съвет Александър Томов са гласували: 278 народни представители, а против - 48 народни представители; за заместник - председател на Министерския съвет Виктор Вълков са гласували 246 народни представители, а против - 80 народни представители; за заместник - председател на Министерския съвет Димитър Луджев са гласували 235 народни представители, а против - 91 народни представители; за министър на финансите Иван Костов са гласували 164 народни представители, а против - 162 народни представители; за министър на индустрията, търговията и услугите Иван Пушкарров са гласували 284 народни представители, а против - 42 народни представители; за министър на външноикономическите връзки Атанас Папаризов са гласували 265 народни представители, а против - 61 народни представители; за министър на транспорта Веселин Павлов са гласували 272 народни представители, а против - 54 народни представители; за министър на правосъдието Пенчо Пенев са гласували 277 народни представители, а против - 49 народни представители; за министър на отбраната Йордан Мугафчиев са гласували 292 народни представители, а против - 34 народни представители; за министър на външните работи Виктор Вълков са гласували 266 народни представители, а против - 60 народни представители; за министър на вътрешните работи Христо Данов са гласували 274 народни представители, а против - 52 народни представители; за министър на земеделието и хранителната промишленост Борис Спиров са гласували 258 народни представители, а против - 68 народни предсе-

тавители; за министър на околната среда Димитър Воденичаров са гласували 302 народни представители, а против - 24 народни представители; за министър на труда и социалните грижи Емилия Масларова са гласували 300 народни представители, а против - 26 народни представители; за министър на здравеопазването Иван Черноземски са гласували 297 народни представители, а против - 29 народни представители; за министър на просветата Матей Матеев са гласували 274 народни представители, а против - 52 народни представители; за министър на науката и висшето образование Георги Фотев са гласували 285 народни представители, а против - 41 народни представители; за министър на културата Димо Димов са гласували 302 народни представители, а против - 24 народни представители.

На основание чл. 101, ал. 1 от Конституцията на Република България за председател на Министерския съвет на републиката е избран Димитър Илиев Попов и по неговото предложение за заместник - председатели на Министерския съвет са избрани: Александър Томов, Виктор Вълков и Димитър Лулчев.

По негово предложение за членове на Министерския съвет са избрани, както следва: За министър на финансите - Иван Костов; за министър на индустрията, търговията и услугите - Иван Пушкаргов; за министър на външноикономическите връзки - Атанас Панаризов; за министър на транспорта - Веселин Павлов; за министър на правосъдието Пенчо Пенев; за министър на отбраната - Йордан Мутафчиев; за министър на външните работи Виктор Вълков; за министър на вътрешните работи - Христо Дапов; за министър на земеделието и хранителната промишленост - Борис Спиров; за министър на околната среда Димитър Воденичаров; за министър на труда и социалните грижи - Емилия Масларова; за министър на здравеопазването Иван Черноземски; за министър на просветата Матей Матеев; за министър на науката и висшето образование - Георги Фотев; за министър на културата - Димо Димов.

Комисията по избора смята, че същият е законно проведен. Протоколът е подписан от членовете на комисията и от членовете на Бюрото на Великото Народно събрание, участвували при избора.

Благодаря за вниманието. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: И така въз основа на съответните членове от Конституцията, които ги пямат при мен... *(оживление в залата)* и на основание на всички други документи, които ви бяха прочетени, можем да смятаме вече, че имаме правителство! *(Бурни ръкопляскания)* Преди да дам думата на г-н Попов, който вероятно ще иска да каже две думи, бих искал за няколко секунди да ви кажа, че в два и половина часа ми се обади един младеж, който е чакал до два и половина и казва: "Моля Ви се, пишете моето име - Сне-

жан Танев от Ямбол. " Казва: "Аз съм млад социалист, но се радвам безкрайно, че най-после стигнахте до едно такова хубаво правителство. Предайте моите най-сърдечни поздрави на г-н Димитър Попов." (*Частични ръкопляскания, оживление в залата*) Ще кажете ли две думи?

Има думата г-н Попов.

ДИМИТЪР ПОПОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми господа заместник - председатели на Великото Народно събрание, дами и господа народни представители! Моля приемерте моята и на членовете на правителството дълбока човешка благодарност... (*ръкопляскания*) за вашето доверие, за вашия вот, за вашата вяра в нас и за нашата обща надежда.

Благодаря още веднъж! (*Бурни ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Пожелавам ви приятел и спокоен сън.

ЗАМЕСТИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ ГИНЬО ГАНЕВ: Утре в 14,30 ч. напомням: проби във връзка с електронното гласуване. 15 часа - заседание.

(*Закрито в 3 ч. и 30 м.*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Н. Тодоров